

terminàlia

REVISTA SEMESTRAL
NÚM. 2 · DESEMBRE 2010
ISSN: 2013-6692 (impresa);
2013-6706 (electrònica)

f. BOT Gènere de plantes arbòries o arbustives erectes de la família de les combretàcies, de flors petites i en general verdes o blanques, que comprèn unes 225 espècies pròpies de regions tropicals. Se n'utilitza la fusta, i també serveix com a planta ornamental i és font de tanins.

f. pl. MIT Festes en honor del déu de la mitologia clàssica romana Tèrminus, déu protector dels límits dels camps i de les fronteres. Els pagesos les celebraven anualment el 23 de febrer.

f. SCATERM Revista de la Societat Catalana de Terminologia.

Us interessa la terminologia?

Voleu donar un nou estímul a la vostra trajectòria professional o acadèmica? L'organització en què treballeu ha decidit tenir veu i vot en el panorama terminològic català?

La SCATERM us convida a **associar-vos-hi** i a participar activament en l'àmbit de la terminologia. Com a socis, us animem a aportar idees, proposar activitats, presentar ponències en les jornades i seminaris, col·laborar amb el Butlletí, enviant notícies, comentaris, cròniques o novetats, col·laborar amb la revista TERMINÀLIA, trametent articles o propostes de ressenyes o, fins i tot, entrant a formar part de la Junta de la Societat. A més del fet de pertànyer a una societat filial de l'Institut d'Estudis Catalans, gaudireu de diversos avantatges:

- Recepció de TERMINÀLIA, revista científica de periodicitat semestral.
- Recepció d'un exemplar de les obres publicades en les dues col·leccions de la Societat «Memòries de la Societat Catalana de Terminologia» i «Eines de Terminologia».
- Recepció del Butlletí de la Societat Catalana de Terminologia, una publicació electrònica bimestral que us mantindrà al dia de les novetats i activitats terminològiques.
- Inscripció gratuïta a la jornada anual de la SCATERM, una activitat monogràfica que se celebra a la primavera, sovint en col·laboració amb d'altres institucions acadèmiques.
- Inscripció gratuïta al seminari de terminologia que s'organitza cada any a la tardor.
- Reducció de l'import de la inscripció en les activitats extraordinàries que organitzem, com ara cursos, tallers, etc.
- Descompte d'un 50 % en les publicacions de l'IEC.
- Cada soci col·lectiu pot designar quatre persones representants que gaudeixen dels avantatges anteriors que són aplicables individualment.

La Societat Catalana de Terminologia és hereva de l'Associació Catalana de Terminologia (ACATERM, fundada l'any 2002), que esdevingué filial de l'Institut d'Estudis Catalans el gener del 2008. En tant que societat filial de l'Institut, la SCATERM constitueix un punt de referència en l'àmbit terminològic i té per finalitat difondre i promoure l'activitat terminològica en català, sobretot en els àmbits científics i tècnics. Així mateix, la SCATERM es vol convertir en una plataforma per a l'intercanvi d'informació i de coneixements entre totes les persones i organitzacions vinculades d'una manera o altra amb la terminologia.

Si voleu més informació, visiteu <http://scaterm.iec.cat>, on trobareu les quotes actualitzades per a socis individuals i socis col·lectius i la butlleta d'alta.

Activitats de la Societat Catalana de Terminologia. Primavera del 2011

La Societat Catalana de Terminologia té prevista l'activitat següent, per a la primavera del 2011, a la qual us convida a assistir o a participar:

- ✿ **IX Jornada de la SCATERM «Terminologia i llenguatge jurídic»**, organitzada juntament amb la Universitat Autònoma de Barcelona.

Consulteu el web de la SCATERM per a la concreció i actualització de les dates i per a obtenir més informació relativa a les activitats: <http://scaterm.iec.cat>.

La SCATERM fa avinent el seu compromís fonamental amb la terminologia catalana i la societat que la genera, l'estudia i la utilitza, i us convida a fer-vos-en socis i a participar-hi.

SUMARI

EDITORIAL

Aquest número	5
----------------------	---

ARTICLES

Xavier Albons i Àngels Egea Eines per a la cerca terminològica en línia	7
---	---

Pere Farrando Canals Raons per descartar el terme 'diàcrisi' en tipografia del text (i una alternativa)	17
---	----

Xavier Rull El règim verbal en els vocabularis de llenguatge jurídic: una proposta	23
--	----

ENTREVISTA

TERMINÀLIA parla amb... Joan Martí i Castell, expresident de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans	32
---	----

DOSSIER: Tesis doctorals sobre terminologia

Mercè Lorente i Pilar Sánchez-Gijón Les tesis doctorals sobre terminologia de les universitats de la Xarxa Vives d'Universitats (1999-2010)	38
---	----

RESSENYES

<i>Les paraules noves. Criteris per detectar i mesurar els neologismes</i> de M. Teresa Cabré i Rosa Estopà (ed.) Xavier Rull	48
---	----

<i>La terminologia. Un mirall al món</i> d'Ester Franquesa Jaume Martí	50
--	----

<i>Terminología para traductores e intérpretes</i> de Silvia Montero i Pamela Faber Miriam Buendía Castro	52
---	----

ESPAI DE TROBADA

Nota sobre uns adverbis en escrits de botànica 54
Carles Riera

Fundació Torrens-Ibern: «Tècnica i ciència en català» 55
Jaume Bassa

SEMBLANÇA: Joaquim Torrens-Ibern

Joaquim Torrens-Ibern, enginyer savi i compromès 56
Jaume Bassa

TERMINÀLIA
Número 2 (2010)

IMATGE DE PORTADA: Arxiu de l'Institut
d'Estudis Catalans. Foto: Rosa Ballester

DIRECTORA: M. Teresa Cabré Castellví
EDITORIA EN CAP: Mercè Lorente Casafont
CONSELL DE REDACCIÓ: Marc Barracó,
Ester Bonet, Sílvia Llovera, Núria Pérez-Pérez,
Joan M. Romaní, Xavier Rull, Pilar Sánchez-
Gijón, Elisabet Solé

CORRECCIÓ LINGÜÍSTICA I TIPOGRÀFICA:
Servei de Correcció Lingüística de l'Institut
d'Estudis Catalans

CAPçalera de la revista: Jesús Carrasco

DISSENY I MAQUETACIÓ: Fundació Tam-Tam
IMPRESSIÓ: Fundació Tam-Tam

EN AQUEST NÚMERO HAN COL·LABORAT:
Xavier Albons, Jaume Bassa, Miriam Buendía,
Ana Belén Cortés, Àngels Egea, Pere Farrando,
Mercè Lorente, Jaume Martí, Rosa Mateu,
Alba Mena, Carles Riera, Xavier Rull,
Pilar Sánchez-Gijón.

© dels autors dels articles
© de la Societat Catalana de Terminologia,
filial de l'Institut d'Estudis Catalans

SOCIETAT CATALANA DE TERMINOLOGIA
<http://scaterm.iec.cat>
President: Jaume Martí
Vicepresident: Lluc Potrony
Secretari: Josep M. Jovells
Tresorer: Josep M. Mestres
Vocals: Àngels Egea, Agustí Espallargas, Sílvia
Llovera, Joan M. Romaní
Delegada de l'IEC: M. Teresa Cabré Castellví

Els continguts de TERMINÀLIA estan subje-
ctes a la llicència de reconeixement de Creative
Commons, si no s'indica el contrari.
Llicència completa:
[http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/es/
legalcode.ca](http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/es/legalcode.ca)

PREU D'AQUEST EXEMPLAR: 10 euros

SUBSCRIPCIONS: El preu de la subscripció
és de 20 euros l'any, per dos números de la
revista. Els membres de la Societat Catalana
de Terminologia en són automàticament
subscriptors, i la reben sense que això
representi cap encariment de la quota anual.
Per subscriure-us-hi o per demanar més
informació, adreceu-vos a:

Revista TERMINÀLIA
Societat Catalana de Terminologia
Carrer del Carme, 47 · 08001 Barcelona
Telèfon: 935 529 105 · Fax: 932 701 180
Adreça electrònica: terminalia@iec.cat

ISSN: 2013-6692 (edició impresa);
2013-6706 (edició electrònica)
Dipòsit legal: B-44926-2009
Any d'inici de la revista: 2009

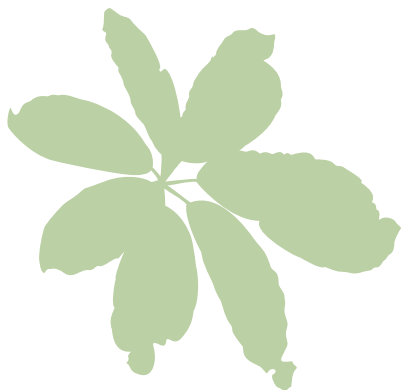
Aquesta revista és accessible en línia des de:
<http://publicacions.iec.cat>, <http://revistes.iec.cat>,
<http://terminalia.iec.cat>

Revista indexada a: IEC, RACO, Hispana,
DOAJ, Ulrich's PDDb, MIAR

Amb la col·laboració de:

Aquest número

Com a novetat en el número 2 de TERMINÀLIA, del segon semestre de 2010, podem anunciar-vos que la revista ha començat a ser indexada en algunes de les bases de dades documentals. Ara ja ens podeu trobar a l'Hemeroteca de l'Institut d'Estudis Catalans, al repositori Revistes Catalanes amb Accés Obert (RACO), al portal Hispana del Ministeri de Cultura, a la base de dades Ulrich's Periodicals Directory, al Directory of Open Acces Journals (DOAJ) i a la base de dades Matriu d'informació per a l'avaluació de revistes (MIAR).

Us presentem breument els continguts d'aquest número. En la secció «Articles» s'han inclòs tres contribucions avaluades externament: l'article de Xavier Albons i Àngels Egea de la Universitat de Barcelona sobre eines desenvolupades per al treball terminològic; la reflexió de Pere Farrando, corrector i professor de l'Escola Eina, sobre la inadequació d'un terme usat en l'àmbit de la tipografia; i l'article de Xavier Rull de la Universitat Rovira i Virgili sobre verbs del llenguatge jurídic. A la secció «Dossier», Mercè Lorente i Pilar Sánchez-Gijón del Consell de Redacció han preparat un estudi sobre les tesis doctorals que s'ocupen directament de la terminologia, llegides des de juliol de 1999 fins a l'octubre de 2010 a les universitats que pertanyen a la Xarxa Vives d'Universitats; aquesta primera aproximació ens permet observar el creixement de la recerca en aquest àmbit i alhora detectar mancances i limitacions que voldrem superar, de ben segur.

A la secció «Entrevista» hem parlat amb Joan Martí i Castell, després de deixar el seu càrrec de president de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans. Ens interessa conèixer sobretot el seu parer sobre el llegat que ha deixat després d'aquests vuit anys al davant de la Secció Filològica, sobre l'estat actual de la llengua i sobre l'organització de la terminologia catalana.

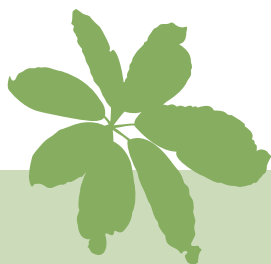
Aquest número inclou també tres ressenyes de llibres sobre terminologia i neologia, i una ressenya

d'una aplicació informàtica interessant per al treball terminològic. A la secció «Espai de Trobada» reproduïm una nota de Carles Riera sobre adverbis usats en el discurs de la botànica i una presentació de la Fundació Torrens-Ibern, a càrrec del seu president, Jaume Bassa. Clou el número la secció «Semblança», dedicada a la figura i l'obra de l'enginyer Joaquim Torrens-Ibern, redactada també per Jaume Bassa.

I no direm que no ens n'hem adonat, però ja hem fet un any. L'enhorabona a tothom.

EL CONSELL DE REDACCIÓ

TERMINÀLIA és la revista semestral de la Societat Catalana de Terminologia (SCATERM), filial de l'Institut d'Estudis Catalans, que es publica tant en paper com en suport electrònic. Aquesta revista sorgeix en un entorn lingüístic molt actiu des del punt de vista terminològic (activitat científica, planificació lingüística, docència, recerca, innovació, desenvolupament de recursos, xarxes de cooperació), i pretén cobrir un espai natural d'intercanvi d'idees i d'actualització informativa, tot publicant contribucions sobre terminologia i àmbits afins.

L'objectiu principal és fer conèixer arreu l'activitat científica i professional relacionada amb la terminologia catalana, des de la recerca fins a les aplicacions, des dels serveis fins als productes, des de les accions de formació fins al debat social. Ens interessa reflectir el treball que es fa en els territoris de llengua catalana (tant si es refereix a la llengua catalana com a d'altres llengües de treball), pel que té d'exportable a altres comunitats lingüístiques. Alhora ens volem fer ressò de les experiències de l'exterior

que puguin ser aplicables en el nostre entorn o que siguin d'interès general.

Per tant, tot i que neix com una revista d'abast local, pel fet de ser l'òrgan de debat científic de la Societat Catalana de Terminologia, té una clara vocació de projecció exterior; per aquest motiu, les llengües de la revista són el català i l'anglès. S'admeten també contribucions en espanyol i en francès.

El 50 % dels continguts de la revista són contribucions originals, sotmeses a avaluació per parelles d'experts externs. La resta de la revista està estructurada en seccions fixes, que pretenen reflectir l'actualitat de les diverses activitats de la terminologia i d'àmbits afins, i servir d'òrgan d'intercanvi i d'expressió dels diversos perfils professionals vinculats a la terminologia.

Els temes que s'hi poden tractar són, entre d'altres: la terminologia catalana, la terminologia de sectors específics, els aspectes socials i lingüístics de la terminologia, la terminòtica, el discurs especialitzat, la traducció especialitzada, la lexicografia especialitzada, l'ensenyament de la terminologia i la història de la terminologia.

Eines per a la cerca terminològica en línia

XAVIER ALBONS I ÀNGELS EGEA

Serveis Lingüístics de la Universitat de Barcelona
xalbons@ub.edu, aegea@ub.edu

Xavier Albons és llicenciat

en Filologia Catalana per la Universitat de les Illes Balears. Des del 2001 treballa com a tècnic lingüístic dels Serveis Lingüístics de la Universitat de Barcelona (UB), on s'ha especialitzat en tasques d'assessorament relacionades amb les tecnologies de la informació i la comunicació, i en el desenvolupament i la implementació d'eines per a facilitar aquestes tasques.

Àngels Egea és llicenciada

en Filologia Catalana per la Universitat de Barcelona i màster en Lingüística Computacional. Des de l'any 1995 és responsable de terminologia dels Serveis Lingüístics de la UB. Anteriorment ha treballat en el projecte del Corpus Informatitzat de la Llengua Catalana de l'Institut d'Estudis Catalans i en l'actualització del diccionari normatiu.

Resum

L'article explica els diferents recursos informàtics desenvolupats pels Serveis Lingüístics de la Universitat de Barcelona per a facilitar la cerca terminològica: des de la incorporació de la terminologia a les eines de verificació ortogràfica fins a una aplicació que posa a l'abast de tothom les consultes terminològiques que resolen els mateixos Serveis Lingüístics, passant per un cercador personalitzat del Google amb un univers de cerca restringit a reculls terminològics concrets o eines per a agilitar la consulta de recursos generals habituals.

PARAULES CLAU: cercadors; motors de cerca; diccionaris; eines terminològiques; terminologia

Abstract

Tools for online terminology searching

The article describes the different computer resources developed by the University of Barcelona Language Services to facilitate online searches for terms: the incorporation of terminology in spell check tools, an application that provides all users with access to terminology queries solved by Language Services, a Google custom search engine for specific glossaries and collections and tools that can speed up queries in general resources.

KEYWORDS: search engines; Web browsers; dictionaries; terminology tools; terminology

TERMINÀLIA 2 (2010): 7-16 · DOI: 10.2436/20.2503.01.16
ISSN: 2013-6692 (impresa); 2013-6706 (electrònica)
<http://terminalia.iec.cat>

1 Introducció

Abans de disposar d'Internet, l'assessor lingüístic que es trobava amb una unitat terminològica nova, és a dir, no localitzada en cap de les obres habituals de consulta (diccionaris, enciclopèdies i algunes obres especialitzades de rellevància), només podia analitzar-la formalment per a veure si estava ben formada i, en el cas que no ho estigués, fer alguna proposta alternativa de nova creació. No hi havia gaires possibilitats de saber si circulaven altres formes per a referir-se al mateix concepte o si algú altre, potser un especialista o un altre assessor lingüístic, havia fet una altra proposta denominativa més encertada lingüísticament.

Des de l'eclosió d'Internet és possible obtenir molta més informació sobre una determinada unitat terminològica; com ara si està documentada en les obres de referència més habituals o potser en algun petit vocabulari, si és una forma molt o poc usada (quantitat d'ocurrències a Internet), si ha aparegut en alguna obra especialitzada publicada anteriorment en paper (Google Books), si circulen altres formes alternatives en català o en altres llengües romàniques com a possibles equivalències d'un manlleu o calc de l'anglès (o d'alguna altra llengua), etc.

Feta la cerca en un cert ordre dels recursos disponibles, podem saber si la forma és normativa (DIEC), si és normalitzada (Neoloteca), si està recollida en fonts que gaudeixen de reconeixement ampli (GDLC, Cercaterm, etc.), si apareix únicament en recursos menors institucionals o bé d'autor, si només la trobem en contextos d'ús (no pas en obres lexicogràfiques o terminològiques), amb quina freqüència, què en fan altres llengües, etc. La nostra cerca pot acabar amb èxit en les primeres fases (perquè documentem el terme en el DIEC o en la Neoloteca) o pot haver de continuar més enllà. Però el que és important és no abandonar fins a haver trobat el nostre objectiu o haver exhaurit totes les possibilitats al nostre abast.

Per tal de garantir la qualitat lingüística dels textos universitaris, els Serveis Lingüístics de la Universitat de Barcelona (UB) han procurat aprofitar de manera eficaç i eficient tota aquesta informació disponible en línia amb l'elaboració d'unes eines que permeten agilitar tot el procés de cerca terminològica. Aquestes eines d'assistència a l'assessor són: el diccionari personalitzat, la llista de recursos del termBlaster, els motors de cerca directa, el multicercador terminològic i el Sens Dubte. Cadascuna d'aquestes eines ocupa un lloc en la cadena de cerca terminològica.

2 Diccionari personalitzat

El primer pas per a agilitar la revisió o correcció d'un text especialitzat és evitar les cerques innecessàries. Això es pot obtenir amb la inclusió d'un diccionari per-

sonalitzat que compensi les deficiències del diccionari per defecte que conté un verificador ortogràfic bàsic, que acostuma a ser insuficient per donar compte de bona part de la terminologia que apareix en els textos universitaris. Així, els Serveis Lingüístics de la UB han elaborat una llista de termes, amb la flexió morfològica completa, que qualsevol usuari del Microsoft Office o de l'OpenOffice.org es pot descarregar i incloure al verificador ortogràfic.

Aquesta llista s'ha elaborat a partir de diverses fonts, que són principalment els termes que els diversos tècnics lingüístics de la UB han anat afegint en el diccionari personalitzat del Word, la terminologia recollida en els vocabularis i diccionaris publicats pels Serveis Lingüístics i informació procedent de fonts externes a la UB, com ara el *Vocabulari de dret penal i penitenciari* del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya. Mitjançant un flexionador automàtic, totes les paraules de la llista s'han expandit morfològicament perquè puguin ser reconegudes en qualsevol de les seves formes.

Qualsevol usuari pot baixar el diccionari personalitzat resultant i habilitar-lo en el del seu entorn ofimàtic accedint al web d'aquest recurs (www.ub.edu/sl/diccionari).

3 Llista de recursos del termBlaster

Un altre dels problemes a l'hora de consultar les fonts d'informació és la dispersió de recursos que sovint alenteix la cerca. En l'intent d'esquivar la dispersió, els Serveis Lingüístics de la UB van trobar en el termBlaster una eina d'ajuda. El termBlaster és una aplicació que permet reunir en una sola interfície tot un seguit de recursos de cerca bàsics.

Un cop instal·lat el programa, s'obté una interfície que permet fer cerques en diverses fonts d'una manera ràpida.

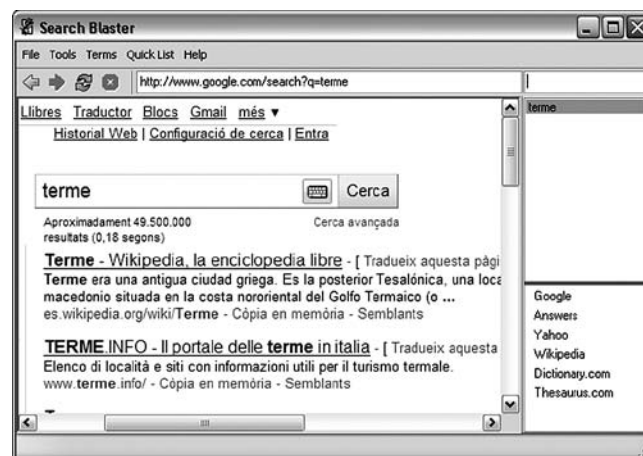

FIGURA 1. Exemple de cerca al termBlaster

Com que el programa permet personalitzar la llista de recursos, els Serveis Lingüístics han elaborat un

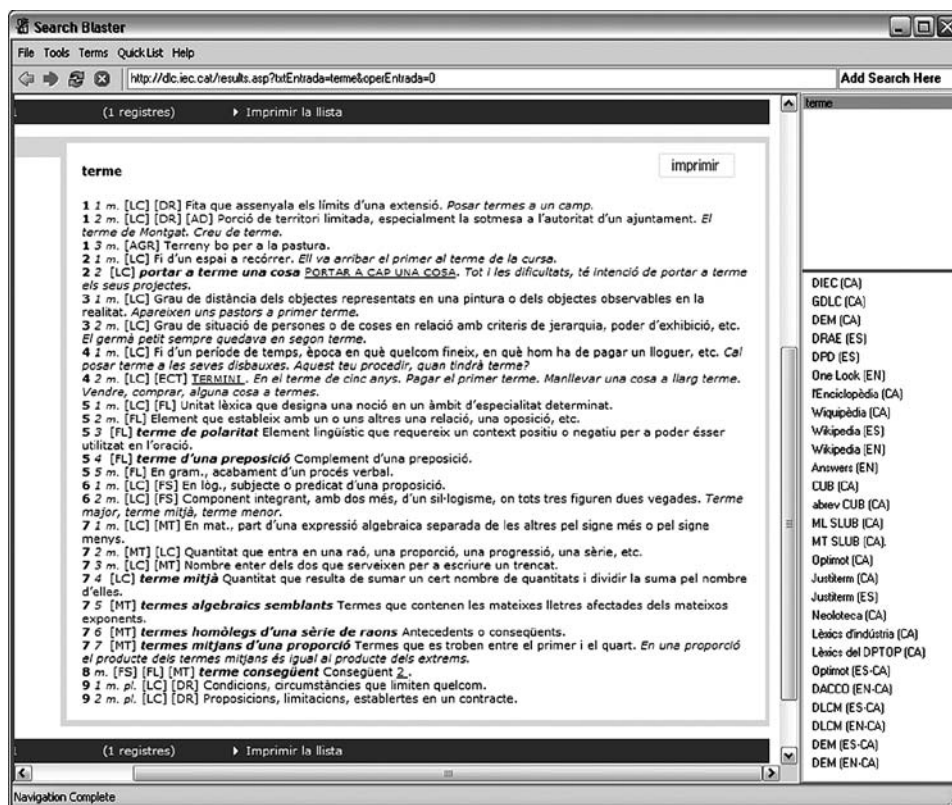

FIGURA 2. termBlaster amb la llista de recursos dels Serveis Lingüístics de la UB carregada

fitxer complementari amb una llista trilingüe (català, espanyol i anglès) de fonts lèxiques i terminològiques bàsiques. Així, un cop instal·lats el termBlaster i el fitxer de recursos, queden reunits en una sola aplicació els recursos següents:

Diccionaris monolingües

- DIEC (Diccionari de la llengua catalana, de l'Institut d'Estudis Catalans).
- GDLC (Gran diccionari de la llengua catalana, d'Enciclopèdia Catalana).
- DEM (Diccionari enciclopèdic de medicina, d'Enciclopèdia Catalana).
- DRAE (Diccionario de la lengua española, de la Real Academia Española).
- DPD (Diccionario panhispánico de dudas, de la Real Academia Española).
- OneLook (multicercador de recursos en anglès).

Enciclopèdies

- L'Enciclopèdia (d'Enciclopèdia Catalana).
- Wikipèdia (en català, espanyol i anglès).
- Answers (cercador múltiple de recursos enciclopèdics en anglès).

Recursos lingüístics i terminològics

- CUB (criteris lingüístics, bibliogràfics i d'estil de la UB).

- Abrev. CUB (base de dades d'abreviacions del CUB).
- ML SLUB (Multicercador lingüístic dels Serveis Lingüístics de la UB).
- MT SLUB (Multicercador terminològic dels Serveis Lingüístics de la UB).
- Optimot.
- Justterm (cercador terminològic del Departament de Justícia; consulta en català o en castellà).
- Neoloteca (recull de neologismes normalitzats).
- Lèxics d'indústria (lèxics del Departament d'Indústria, Comerç i Turisme).
- Lèxics del DPTOP (lèxics del Departament de Política Territorial i Obres Públiques).

Diccionaris bilingües

- Optimot (cerca limitada a les equivalències entre el castellà i el català).
- DACCO (diccionari anglès-català redactat de manera col·laborativa per voluntaris).
- DLCC (Diccionari de la llengua catalana multilingüe, d'Enciclopèdia Catalana; consulta des dels equivalents en espanyol i anglès).
- DEM (Diccionari enciclopèdic de medicina, d'Enciclopèdia Catalana; consulta des dels equivalents en espanyol i anglès).

Per fer una cerca en diverses fonts, només cal fer-la un cop i anar clicant sobre les fonts que es volen consultar per canviar el resultat de la cerca. En la pàgina del

recurs (www.ub.edu/sl/termblaster) hi ha tota la informació sobre la instal·lació i l'ús del programa.

Tot i l'avantatge que ofereix una aplicació com el termBlaster, cal dir que presenta certes limitacions. De fet, aquesta aplicació ha evolucionat i s'ha convertit en un complement per al navegador Firefox. Malgrat els esforços per adaptar la llista a la nova versió del termBlaster, en què fins i tot els Serveis Lingüístics es van posar en contacte amb el creador del programa, diversos problemes tècnics han impedit de continuar el desenvolupament de la llista de recursos del termBlaster.

4 Motors de cerca directa

Les limitacions del termBlaster han esperonat els Serveis Lingüístics a continuar la cerca d'eines que permeten agilitar les consultes dels recursos a Internet. El fruit més recent d'aquesta cerca com a alternativa al termBlaster són els motors de cerca directa (en anglès, *search engine plugins*). Els motors de cerca directa són uns connectors que apareixen a la part superior del Firefox (i també d'altres navegadors) i que permeten fer la cerca directament a un recurs determinat.

La versió del navegador Firefox en català, traduïda per Softcatalà (www.softcatala.cat), ja porta algun d'aquests motors de cerca instal·lats (Google, Yahoo, Viquipèdia o DIEC). En la secció de projectes de Softcatalà (www.softcatala.cat/wiki/Projectes/Mozilla/Motors_de_cerca), hi ha altres motors de cerca que es poden afegir a la llista de recursos del navegador.

A més, hi ha diversos sistemes que permeten crear aquests motors de cerca directa per als recursos en línia que no estiguin fets, com ara l'aplicació que hi ha en el web del Mycroft Project (mycroft.mozdev.org), el repositori més gran de motors de cerca directa. Els Serveis Lingüístics de la UB han agrupat en una pàgina (www.ub.edu/sl/motors) els motors de cerca directa de les fonts de consulta bàsiques. Han recollit alguns recursos del web de Softcatalà o del web del Mycroft Project, i, si no estaven fets, els han creat mitjançant l'aplicació del Mycroft Project (mycroft.mozdev.org/submitos.html). D'aquesta manera, ofereixen una llista de recursos bàsics en una cerca lingüística o terminològica (www.ub.edu/sl/motors). Com en el cas del termBlaster, hi ha recursos en tres llengües (català, espanyol i anglès), que són les més habituals en les cerques terminològiques fetes pels assessors lingüístics de la UB, i s'està treballant en l'ampliació de la llista amb recursos en francès, com ara el Termium.

FIGURA 3. Motors de cerca instal·lats en el navegador Firefox

A diferència de la llista del termBlaster, en aquest cas la idea és oferir el nombre màxim de recursos útils, perquè l'usuari té el control sobre els motors de cerca que vol instal·lar, segons les seves necessitats.

5 El multicercador terminològic

Com hem vist, el termBlaster i els motors de cerca directa són eines que permeten accedir més fàcilment a diverses fonts d'informació. Però si el nombre de fonts on cal cercar és molt elevat, de l'ordre de desenes o centenars de recursos, aquestes eines no són adequades i perden efectivitat si la llista de recursos que inclouen és gaire extensa. Es tracta, doncs, de reduir el nombre de motors al mínim possible. I, malgrat tot, de recursos terminològics n'hi ha molts més i la llista no para de créixer, encara que la majoria són de dimensions més aviat reduïdes. Generalment, es tracta de vocabularis, glossaris, recomanacions o comentaris terminològics, etc., que conformen un volum de dades important si es tracten conjuntament, amb informació valuosa que no sempre inclouen els recursos més grans i coneguts. El nombre tan elevat de fonts d'aquestes característiques no fa viable una consulta independent de cada recurs.

És per això que, sovint, l'assessor lingüístic té en compte els recursos en línia més grans, com ara el DIEC, el GDLC, l'Enciclopèdia, el Cercaterm, etc., que constitueixen un nombre relativament petit de recursos i, en el cas que no obtingui un resultat satisfactori, és molt possible que faci una cerca global sobre un cercador web, com ara el Google, que pot ser infructuo-

sa per excés de soroll, és a dir, per excés d'informació no pertinent. En aquest punt és on vam pensar que calia trobar la manera de restringir l'univers de cerca i assegurar que es feia un aprofitament òptim dels recursos en línia que podien ser especialment rellevants per a resoldre els nostres dubtes terminològics. I això només era possible si es trobava una manera ràpida i fàcil de fer cerques simultànies sobre un conjunt extens de fonts ben definit.

Atès el nombre tan elevat de recursos que volem que siguin tinguts en compte, la solució no podia ser la de presentar una pàgina amb una col·lecció de quadres de cerca, com trobem en la pàgina Multicerca d'Eines de Llengua (www.einesdellengua.com/Multicerca/entorn.htm). Tampoc no podia ser un motor de cerca que va interrogant-ne d'altres, com es fa en el Metacercador de la Universitat Politècnica de Catalunya (www.upc.edu/slt/metacercador) o en el Terminonauta d'Unió Latina (www.terminometro.info/modules/divers/recherche_termes/index.php?ln=es), ja que aquest sistema alenteix l'obtenció de resultats enormement i, per tant, només és aplicable si tenim un nombre reduït de recursos. Es tractava, doncs, de trobar un sistema que permetés incloure un nombre il·limitat de recursos amb formats diferents, que presentés els resultats de la cerca en una sola finestra i que tingués una capacitat de resposta gairebé immediata.

Sabiem que això era tècnicament possible, perquè coneixíem de feia temps una eina per a l'anglès, anomenada OneLook Dictionaries Search (www.onelook.com), que permet cercar qualsevol expressió lingüística dins d'un conjunt d'un miler de recursos i obtenir una resposta immediata en forma de llista de tots els recursos que la contenen amb un enllaç a la pàgina que conté la informació cercada.

Gràcies a les eines que Google posa a disposició de l'usuari gratuïtament, ha estat possible aproximar-se al model de multicercador que OneLook representa. El multicercador terminològic dels Serveis Lingüístics de la UB ha estat desenvolupat a partir de la cerca personalitzada que ofereix Google (www.google.com/cse), que permet crear motors de cerca personalitzats, és a dir, motors que no cerquen dins tots els documents que el Google té indexats, sinó únicament en aquell conjunt que li hàgim indicat. La delimitació de l'espai de cerca es fa mitjançant l'anomenat *Tauler de control*, una mena de base de dades on es van anotant els patrons de cerca corresponents a cada recurs que es vol tenir en compte. Els patrons de cerca generalment es corresponen amb una part del localitzador uniforme de recursos (URL) i són una forma abreujada de definir pàgines que depenen d'un mateix directori (veg. la figura 5).

Els principals avantatges dels motors de cerca personalitzats de Google és que tenen les mateixes prestacions (rapidesa, indexació permanentment actualitzada, etc.) que el cercador general, a més de ser una eina gratuïta, que no requereix que l'usuari tingui coneixements de programació, i que va millorant les seves prestacions amb les millores que Google hi va implementant. Això vol dir que podem afinar els resultats de la cerca amb l'ús de cometes, signes + i -, asterisc, operadors booleans, etc., com faríem en el quadre de cerca general. A més, els resultats de la cerca ens mostren les dades originals en el lloc original, sense cap tipus de manipulació, per la qual cosa no hi ha cap conflicte possible amb qüestions derivades dels drets d'autor i l'actualització de la informació està garantida.

El principal inconvenient és que només podem disposar dels recursos que estan indexats pel Google. Això exclou del multicercador, per exemple, el Justiterm

The screenshot shows the OneLook search interface. At the top, there is a search bar with the text "Word or phrase:" followed by the input "help desk" and a "Search" button. Below the search bar, there are three radio buttons: "Find definitions" (selected), "Find translations", and "Search all dictionaries". To the right of these buttons, there is a link "Jump to: General, Art, Business, Computing, Medicine, Miscellaneous, Religion, Science, Slang". Below this, a message states: "We found 17 dictionaries with English definitions that include the word help desk: Click on the first link on a line below to go directly to a page where 'help desk' is defined." The results are organized into categories: "General (12 matching dictionaries)", "Business (1 matching dictionary)", "Computing (3 matching dictionaries)", and "Slang (1 matching dictionary)". Each category lists dictionaries with links to the word's definition. On the right side of the interface, there is a "Quick definitions (help desk)" box containing a definition: "noun: a service that provides information and assistance to the users of a computer network". Below this box is a link: "Try out OneLook's reverse dictionary feature."

FIGURA 4. Exemple de cerca amb el OneLook

Descripció general

Nou motor de cerca...

Els meus motors de cerca

Selecioneu el motor de cerca...

Tauler de control

Conceptes bàsics

Llocs

Indexació

Restriccions de cerca

Resultats promocionats

Sinònims Novetat!

Disseny

Obtén el codi

Col·laboració

Obteniu ingressos

Compte d'empresa

Opcions avançades

Visualització prèvia

Estatístiques

Tauler de control: Llocs: Multicercador terminològic

Llocs inclosos S'està visualitzant 1 - 20 de 245 20 següents >

Mostra l'etiqueta: L'URL conté:

☐

☐	* romanistik.uni-freiburg.de/pusch/zfk/1803_Banos.pdf*	Salut
☐	* gencat.net/stsi/dicctel/scripts/txta_terme_complet.asp*	
☐	diposit.ub.edu/dspace/bitstream/2445/12246/1/comptabilitat.pdf*	Física i matemàtiques
☐	diposit.ub.edu/dspace/bitstream/2445/12245/1/didactica.pdf*	
☐	diposit.ub.edu/dspace/bitstream/2445/12244/1/biblio.pdf*	
☐	diposit.ub.edu/dspace/bitstream/2445/12205/1/economia.pdf*	
☐	diposit.ub.edu/dspace/bitstream/2445/12204/1/empresa.pdf*	
☐	diposit.ub.edu/dspace/bitstream/2445/12203/1/filosofia.pdf*	
☐	diposit.ub.edu/dspace/bitstream/2445/12202/1/galenica.pdf*	Salut
☐	* cit.iec.cat/quimfis/*	Física i matemàtiques Química
☐	* cit.iec.cat/VOCFOR*	Biologia
☐	medrad.org/panacea/*	
☐	ec.europa.eu/translation/bulletins/puntoycoma/materias.htm*	
☐	realiter.net/IMG/pdf/*	
☐	* gencat.cat/portal/site/governacio/manuitem_b66eb7d0cb02da8e629e30b0c0e1a0*	
☐	diposit.ub.edu/dspace/bitstream/2445/10438/1/psicologia-social.pdf*	Salut
☐	* amb.cat/web/emma/aigua/glosari*	Biologia
☐	* avl.gva.es/img/EdicionsPublicacions/AltresDocuments/Vocfubol.pdf*	
☐	* villarreal.es/portal/RecursosWeb/DOCUMENTOS/1/D_793_1.pdf*	
☐	* anella.cat/c/document_library/get_file?p_l_id=43435&folderId=25572775&name=DLEF-10271.pdf*	

FIGURA 5. Fragment del tauler de control del multicercador terminològic

(www.gencat.cat/justicia/justiterm), raó per la qual s'ha afegit a la llista de motors de cerca directa, encara que per les seves característiques seria preferible que formés part del multicercador. No obstant això, la immensa majoria dels recursos que s'havia previst d'incloure estan indexats pel Google, per la qual cosa podem considerar que l'objectiu inicial està pràcticament assolit. Un altre inconvenient és que els recursos indexats canvien sovint d'URL i, per tant, el patró de cerca queda invalidat. Això ens obliga a fer una revisió periòdica de la funcionalitat de tots els URL i els patrons de cerca del multicercador. Per tal de facilitar aquesta tasca, s'està treballant en el desenvolupament d'un sistema de detecció de possibles canvis d'URL a partir de l'associació de cada recurs amb una o més paraules clau que han de servir per fer-ne una cerca automàtica que ha de donar per resposta el recurs associat a la paraula clau; en cas que no es produeixi el resultat esperat, el sistema avisa que el recurs pot haver canviat d'adreça.

El multicercador terminològic està pensat per al català, és a dir, inclou tots aquells recursos terminològics que contenen el català, tant si presenten equivalències en altres llengües com si no. La pàgina de presentació del multicercador terminològic (www.ub.edu/sl/ca/alt/recursos/multicercadors/mt.htm) ens permet d'accedir a la llista dels recursos indexats amb indicació de l'URL de la pàgina inicial de cada recurs. La major part d'aquests recursos són diccionaris, vocabularis o glossaris editats per la Generalitat, les universitats catalanes i altres organismes.

La llista inicial de recursos es va confeccionar a partir de les dades recollides en dues fonts: el directori de terminologia catalana de l'Open Directory Project (www.dmoz.org/World/Catal%C3%A0/Llengua_catalana/Terminologia) i la Biblioteca terminològica del TERMCAT (www.termcat.cat/biblioteca/entra.html). Posteriorment s'ha anat ampliant amb altres recursos que hem anat trobant o que els usuaris ens han anat proposant. Alguns dels recursos inclosos en el multicercador terminològic poden aparèixer també en el Cercaterm, però hem preferit duplicar informacions abans que córrer el risc de deixar-ne al marge. Òbviament, la fiabilitat lingüística de tots els recursos continguts no és uniforme. Però el multicercador terminològic està pensat com una eina per a assessors lingüístics que tenen prou criteri per a avaluar la informació que s'hi troba a partir de la procedència, la data de publicació (si hi consta), el context en què apareix, etc.

L'objectiu és que l'assessor lingüístic que es troba amb una forma neològica que no està documentada en els grans recursos, pugui recórrer al multicercador per a saber si algú l'ha recollida anteriorment o bé per a comprovar si s'ha recollit alguna adaptació d'una forma manllevada d'una altra llengua. Justament per aquesta raó, el multicercador també inclou alguns recursos que no contenen el català, però que ens poden ser útils per a trobar possibles solucions a alguns anglicismes, com ara les propostes publicades a la revista *Panacea@* (publicació periòdica de Tremèdica) i la revista *Puntoycoma* dels traductors a l'espanyol de la Unió Europea.

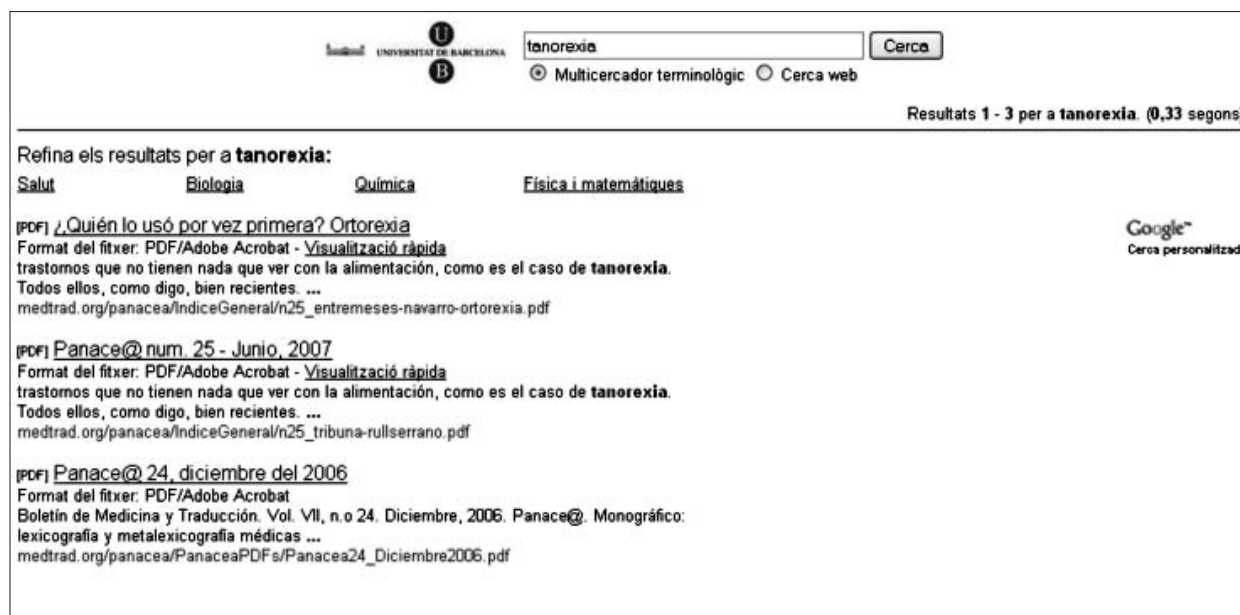

FIGURA 6. Exemple de cerca amb el multicercador terminològic

Com es pot veure, el multicercador terminològic té l'efecte col·lateral de visibilitzar recursos que contenen la informació cercada i que poden ser inicialment desconeguts per l'usuari. És a dir, el multicercador permet, també, la descoberta de recursos a partir de les consultes, que és el procediment invers al tradicional, en què primer calia conèixer les fonts possibles d'informació.

El multicercador terminològic també ofereix la possibilitat de restringir la cerca temàticament. Això és possible gràcies a la classificació temàtica que s'està fent dels recursos inclosos, que encara no està acabada. La restricció temàtica és una opció que només apareix un cop s'ha fet la primera cerca i actualment només hi ha classificats els recursos de les àrees temàtiques de ciències de la salut, biologia, química, física i matemàtiques. La classificació temàtica ha estat especialment útil en el desenvolupament del projecte Vocabulària (www.ub.edu/sl/vocabularia), una plataforma d'informació i difusió terminològica que ofereix una interfície de consulta especialment adreçada a alumnes i professors universitaris.

Vistes les prestacions que ofereix la cerca personalitzada del Google, els Serveis Lingüístics de la UB han elaborat també un multicercador lingüístic (www.ub.edu/sl/ca/alt/recursos/multicercadors/index.htm?ml.htm), que fa la cerca dins un conjunt exhaustiu de recursos que tracten de qüestions gramaticals sobre el català (gramàtiques, llibres d'estil, criteris, convencions, etc.), que s'enumeren en la pàgina de recursos indexats (www.ub.edu/sl/ca/alt/recursos/multicercadors/index.htm?recursos_ling.htm).

El multicercador terminològic pot presentar informacions que també és possible de trobar a través del Cercaterm o de l'Optimot. La raó és que tant el Cercaterm com l'Optimot inclouen recursos de procedència

diversa, que poden estar presents en llocs seleccionats per al multicercador. Només volem remarcar que l'objectiu principal del multicercador és justament donar compte de tot el que no està recollit en recursos més grans com els esmentats i, per tant, té la voluntat de ser una eina complementària de les altres, si bé a vegades ha estat inevitable que es presenti certa duplictat d'informacions. El multicercador, com hem apuntat abans, és un pas intermedi entre la cerca als grans recursos (entre els quals hi ha el Cercaterm i l'Optimot) i la cerca en el Google, una eina per a l'exploració i visibilització de recursos de petit format que poden passar fàcilment desapercebuts enmig de la immensitat.

Per tal de facilitar l'accés al multicercador terminològic, s'ha creat un motor de cerca directa. D'aquesta manera, l'usuari pot afegir a la seva llista de motors de cerca directa, el del multicercador terminològic, que li permetrà de fer cerques més exhaustives amb un sol clic. Gràcies a la possibilitat que ofereix Google de crear motors de cerca personalitzats i a la possibilitat que ofereix Firefox de crear motors de cerca directa, ha estat possible integrar aquesta cerca múltiple en el navegador Firefox, juntament amb els altres grans recursos.

Actualment, a més del manteniment constant que cal fer dels patrons de cerca, s'està treballant en la millora de la presentació dels resultats de la cerca. Fins ara, els resultats es presenten en l'ordre que el Google té establert i que no sempre es correspon amb la importància o rellevància que des d'un punt de vista lingüístic pot tenir una determinada font respecte de les altres. És per això que s'està treballant en l'ordenació jeràrquica dels recursos indexats, de manera que es presentin en primer lloc els resultats procedents de recursos més fiables.

6 Sens Dubte

Les eines destinades a l'optimització de la cerca terminològica són les que s'han explicat fins aquí. En aquest darrer punt s'explica breument el darrer servei ofert pels Serveis Lingüístics de la UB en cas que totes les cerques hagin estat infructuoses i el tècnic lingüístic no sàpiga per quin cap tirar o bé prengui una decisió que voldria poder recuperar en el futur o que vol fer saber a qualsevol persona que es trobi amb el mateix problema. En aquest cas, sigui per a fer una consulta, sigui per a proposar una solució, el gestor de consultes Sens Dubte (www.ub.edu/sensdubte) ofereix la possibilitat de recollir aquesta informació, que podrà ser recuperada des del mateix recurs o bé des del multicercador terminològic. D'aquesta manera s'assegura que les solucions proposades des del Sens Dubte tinguin una bona difusió i s'hi pugui arribar des de camins diferents.

7 Conclusió

L'objectiu d'aquest article ha estat explicar les diverses estratègies que els Serveis Lingüístics de la UB han desenvolupat per a facilitar la tasca de verificació terminològica o resolució de dubtes terminològics, amb l'objectiu de garantir la qualitat lingüística dels textos que es corregeixen o es tradueixen i d'ajudar a la resolució de consultes. Aquestes estratègies persegueixen tres objectius concrets: rapidesa, exhaustivitat i reaprofitament de la feina feta. Amb la combinació de les eines que ens ofereix el Google i el Firefox, s'aconsegueix l'exhaustivitat (cerca a molts recursos encara que l'usuari no els conegui tots) i la rapidesa de la cerca (des del mateix navegador). Amb el diccionari personalitzat es reaprofitja la terminologia verificada anteriorment per a així evitar haver-la de tornar a cercar. I amb la integració del gestor de consultes Sens Dubte en el multicercador terminolò-

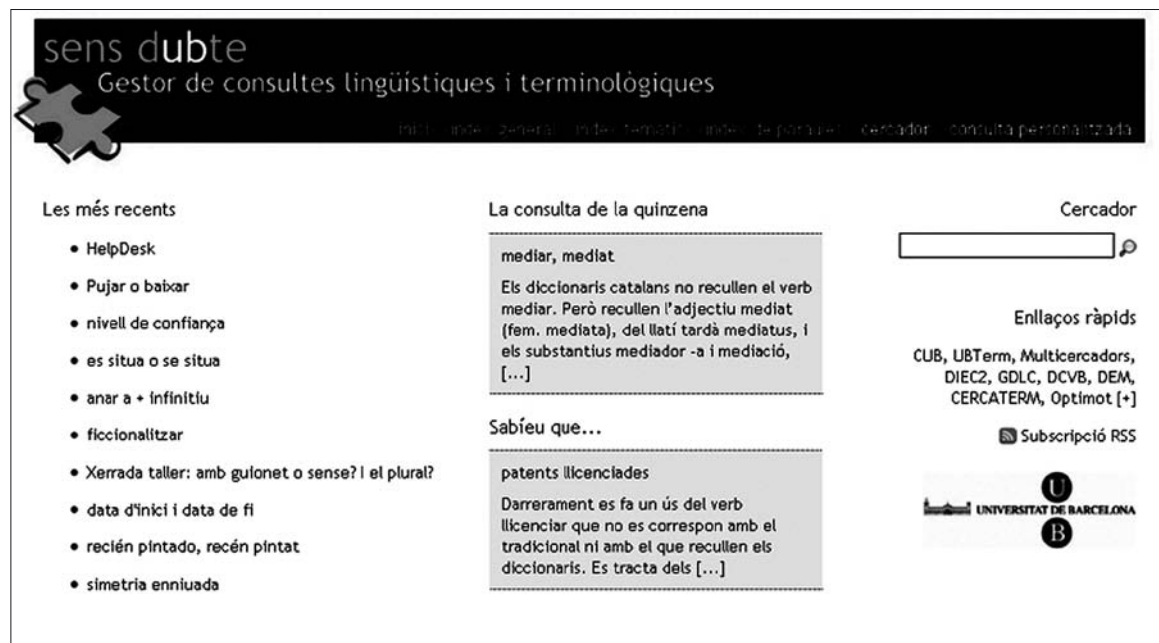

FIGURA 7. Pàgina inicial del Sens Dubte

El Sens Dubte és una interfície que permet fer cerques a les consultes resoltes i publicades, i també ofereix la possibilitat de fer consultes personalitzades o proposades mitjançant un breu formulari. Les dades procedents del formulari es van emmagatzemant en una base de dades, des de la qual els responsables del Sens Dubte treballen per atendre les diverses consultes. Per a cadascuna es redacta una resposta que pot veure el consultant i qualsevol altra persona que visiti el Sens Dubte o faci cerques amb el multicercador terminològic.

gic, s'aconsegueix que les solucions proposades en un determinat moment i el raonament que les acompanya siguin conegudes per tothom que es trobi amb el mateix problema. ✿

Referències

- Answers.com [en línia]. <<http://www.answers.com/main/ntquery>> [Consulta: 9 setembre 2010].
- Biblioteca terminològica [en línia]. Barcelona: TERMCAT, Centre de Terminologia. <<http://www.termcat.cat/biblioteca/entra.html>> [Consulta: 9 setembre 2010].
- Cercaterm [en línia]. Barcelona: TERMCAT, Centre de Terminologia. <<http://www.termcat.cat>> [Consulta: 9 setembre 2010].
- Criteris de la Universitat de Barcelona (CUB) [en línia]. Barcelona: Universitat de Barcelona. Serveis Lingüístics. <<http://www.ub.edu/criteris-cub>> [Consulta: 9 setembre 2010].
- Diccionari català-anglès de codi obert (DACCO) [en línia]. <<http://www.catalandictionary.org/catala>> [Consulta: 9 setembre 2010].
- Diccionari de la llengua catalana (DIEC) [en línia]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. <<http://dlc.iec.cat>> [Consulta: 9 setembre 2010].
- Diccionari de la llengua catalana multilingüe [en línia]. Barcelona: Enciclopèdia Catalana. <<http://www.grec.cat/cgi-bin/mltoo.pgm>> [Consulta: 9 setembre 2010].
- Diccionari enciclopèdic de medicina (DEM) [en línia]. Barcelona: Enciclopèdia Catalana. <<http://www.grec.net/home/cel/mdicc.htm>> [Consulta: 9 setembre 2010].
- Diccionari personalitzat [en línia]. Barcelona: Universitat de Barcelona. Serveis Lingüístics. <<http://www.ub.edu/sl/diccionari>> [Consulta: 9 setembre 2010].
- Diccionario de la lengua española (DRAE) [en línia]. Madrid: Real Academia Española. <<http://buscon.rae.es/draeI>> [Consulta: 9 setembre 2010].
- Diccionario panhispánico de dudas (DPD) [en línia]. Madrid: Real Academia Española. <<http://buscon.rae.es/draeI>> [Consulta: 9 setembre 2010].
- Diccionaris tècnics [en línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Política Territorial i Obres Públiques. <<http://www.io.gencat.cat/ptop/AppJava/cat/documentacio/llengua/terminologia/dicctec.jsp>> [Consulta: 9 setembre 2010].
- El metacercador terminològic de la UPC [en línia]. Barcelona: Universitat Politècnica de Catalunya. <<http://www.upc.edu/slt/metacercador>> [Consulta: 9 setembre 2010].
- Enciclopèdia.cat [en línia]. Barcelona: Enciclopèdia Catalana. <<http://www.enciclopedia.cat>> [Consulta: 9 setembre 2010].
- Google custom search [en línia]. <<http://www.google.com/cse>> [Consulta: 9 setembre 2010].
- Gran diccionari de la llengua catalana (GDLC) [en línia]. Barcelona: Enciclopèdia Catalana. <<http://www.diccionari.cat>> [Consulta: 9 setembre 2010].
- Justiterm [en línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia. <<http://www.gencat.cat/justicia/justiterm>> [Consulta: 9 setembre 2010].
- Lèxics de la indústria [en línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament d'Indústria, Comerç i Turisme. <<http://www6.gencat.cat/lexics/diccion.htm>> [Consulta: 9 setembre 2010].
- Llista de recursos lingüístics i terminològics per al termBlaster [en línia]. Barcelona: Universitat de Barcelona. Serveis Lingüístics. <<http://www.ub.edu/sl/termblaster>> [Consulta: 9 setembre 2010].
- Motors de cerca [en línia]. Barcelona: Softcatalà. <http://www.softcatala.cat/wiki/Projectes/Mozilla/Motors_de_cerca> [Consulta: 9 setembre 2010].
- Motors de cerca directa [en línia]. Barcelona: Universitat de Barcelona. Serveis Lingüístics. <<http://www.ub.edu/sl/motors>> [Consulta: 9 setembre 2010].
- Multicerca. Eines de Llengua [en línia]. <<http://www.einesdellengua.com/Multicerca/entorn.htm>> [Consulta: 9 setembre 2010].
- Multicercadors lingüístic i terminològic dels Serveis Lingüístics de la UB [en línia]. Barcelona: Universitat de Barcelona. Serveis Lingüístics. <<http://www.ub.edu/sl/ca/alt/recursos/multicercadors/index.htm>> [Consulta: 9 setembre 2010].
- Mycroft Project [en línia]. <<http://mycroft.mozdev.org>> [Consulta: 9 setembre 2010].
- Neoloteca. Diccionari en línia de termes normalitzats [en línia]. Barcelona: TERMCAT, Centre de Terminologia. <<http://www.termcat.cat/neoloteca>> [Consulta: 9 setembre 2010].
- OneLook [en línia]. <<http://www.onelook.com>> [Consulta: 9 setembre 2010].
- Open Directory Project. World > Català > Llengua catalana > Terminologia [en línia]. <http://www.dmoz.org/World/Catal%C3%A0/Llengua_catalana/Terminologia> [Consulta: 9 setembre 2010].
- Optimot. Consultes lingüístiques [en línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya. <<http://optimot.gencat.cat>> [Consulta: 9 setembre 2010].
- Panacea@ [en línia]. Tremédica. Asociación Internacional de Traductores y Redactores de Medicina y Ciencias Afines. <<http://medtrad.org/panacea.html>> [Consulta: 9 setembre 2010].

- Puntoycoma. Boletín de los traductores españoles de las instituciones de la Unión Europea [en línia]. <<http://ec.europa.eu/translation/bulletins/puntoycoma/bienve.htm>> [Consulta: 9 setembre 2010].
- Sens Dubte. Gestor de consultes lingüístiques i terminològiques [en línia]. Barcelona: Universitat de Barcelona. Serveis Lingüístics. <<http://www.ub.cat/sensdubte>> [Consulta: 9 setembre 2010].
- Softcatalà [en línia]. <<http://www.softcatala.cat>> [Consulta: 9 setembre 2010].
- termBlaster [en línia]. <<http://www.forizon.com/termblaster>>. [Consulta: 9 setembre 2010].
- Terminonauta [en línia]. Unión Latina. <http://www.terminometro.info/modules/divers/recherche_termes/index.php?ln=es> [Consulta: 9 setembre 2010].
- Tremédica. Asociación Internacional de Traductores y Redactores de Medicina y Ciencias Afines [en línia]. <<http://medtrad.org>> [Consulta: 9 setembre 2010].
- Viquipèdia. L'enciclopèdia lliure [en línia]. <<http://ca.wikipedia.org/wiki/Especial:Cerca>> [Consulta: 9 setembre 2010].
- Vocabulari de dret penal i penitenciari [en línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia. 2000. <<http://slca.lana2.net/desarrollo/documents/Vocabulari%20de%20dret%20openal%20i%20openitenciari.pdf>> [Consulta: 9 setembre 2010].
- Vocabulària [en línia]. Barcelona: Universitat de Barcelona. Serveis Lingüístics. <<http://www.ub.edu/sl/vocabularia>> [Consulta: 9 setembre 2010].
- Wikipedia. La enciclopedia libre [en línia]. <<http://es.wikipedia.org/wiki/Portada>> [Consulta: 9 setembre 2010].
- Wikipedia. The free encyclopedia [en línia]. <<http://en.wikipedia.org/wiki/Special:Search>> [Consulta: 9 setembre 2010].

Raons per descartar el terme ‘diàcrisi’ en tipografia del text (i una alternativa)

PERE FARRANDO CANALS

Corrector i professor de l'Escola Eina
perefarrando2@gmail.com

Llicenciat en Filologia Catalana

per la Universitat de Barcelona i corrector de professió. Ensenya composició del text en el màster de Tipografia Avançada de l'Escola Eina i està interessat en diversos temes entorn del text imprès, com són la tipografia de la pàgina i del text, la correcció i les convencions gràfiques. Ha publicat el llibre *Sobre la cursiva* (2008) i té en marxa el curs *InDesign per a no dissenyadors*. Manté el web www.preedicio.com.

Resum

Aquest article vol proposar als especialistes en tipografia i editatge de textos que descartin *diàcrisi* i *diacrític* per falta d'adequació, a partir del seu significat etimològic i d'un repàs de la bibliografia en què són definits. Entre altres expressions possibles de la llengua general, ens fixem en una alternativa: el mot de la llengua general *marcatge*.

PARAULES CLAU: edició de textos; correcció; ortotipografia; tipografia; *diàcrisi*; lletra cursiva; lletra negreta; cometes dobles; *marcatge*

Abstract

Reasons for discarding the term ‘diàcrisi’ in typography (and an alternative)

This paper seeks to advise typography and copy editing experts about the need to reject *diàcrisi* and *diacrític* as terms because of their lack of suitability, having considered their etymological meaning and reviewed the literature in which they are defined. Amongst several other possible common expressions, we focus on one option: the word *marcatge*, as used in general language.

KEYWORDS: text editing; proofreading; orthotypography; typography; *diacrisis*; italics; bold; double quotes; marking

TERMINÀLIA 2 (2010): 17-22 · DOI: 10.2436/20.2503.01.17
ISSN: 2013-6692 (impresa); 2013-6706 (electrònica)
<http://terminalia.iec.cat>

Com n'hem de dir de 'l'aportació que la cursiva, la negreta i les cometes fan al text imprès o compost amb caràcters tipogràfics'? En algunes obres en espanyol i en català se'n diu *funció diacrítica*. En algunes pàgines del bibliòleg Martínez de Sousa, hi hem llegit també el terme *diàcrisi tipogràfica* aplicat al concepte abstracte de composició en forma tipogràfica d'un text per imprimir. I es detecta que ja ha passat a alguna altra obra. Però l'observació dels mots *diàcrisi* i *diacrític*, que no poden significar altra cosa que 'distinció' i 'distintiu', ens mena a aconsellar que no s'usin en el camp de la tipografia. Els autors que s'endin-sin en aquesta matèria disposen d'expressions diverses que ja es llegeixen en certes obres de referència, i d'una manera especial poden recórrer a *marcatge* i tot el camp derivatiu del substantiu *marca*, mots que funcionen a la perfecció a l'hora d'explicar l'essència i els matisos d'aquesta composició tipogràfica.

1 Plantejament

La reflexió que ens proposem gira sempre entorn del text imprès entès des de dos punts de vista, un d'abstracte i un altre de concret. D'una banda, hi ha el text imprès com a genèric de totes les seves concrecions —llibres, revistes, informes, treballs d'universitat, etc.—, és a dir, com a plasmació formal en general, diferent de la manuscrita; d'una altra, hi ha el text com a matèria que s'edita mitjançant determinats recursos de la tipografia.

En les pàgines següents, prenem el terme *editatge* de Josep M. Pujol,¹ que el defineix d'una manera més especialitzada i el fa correspondre amb l'anglès *editing*. Tal com el fem servir aquí, l'*editatge* és més actiu que el mer repàs d'un text i comporta una intervenció lingüística menor que la de l'edició i la correcció de textos. El terme, així mateix, ens permet crear l'especialització *editatge tipogràfic*, que consisteix en l'aplicació dels recursos propis dels caràcters d'impremta: estils de lletra, subíndexs i superíndexs, aplicació de cometes simples o dobles, aplicació dels claudàtors, dels símbols matemàtics o d'altra mena, aplicació dels caràcters propis d'altres llengües, etc.

Prèviament a comentar la problemàtica entorn del terme *diàcrisi*, hem de deixar dit per què ens cenyim a les lletres cursiva i negreta i a les cometes dobles. Doncs bé, no solament acotem el nostre camp de reflexió a aquests tres recursos, sinó que, a més, n'hem triat uns usos, perquè la seva presència en els textos respon a una determinada voluntat expressiva de l'autor. Per entendre'ns, deixem fora del concepte de *marcatge* la cursiva que delimita el títol d'una revista o el nom científic d'una planta, perquè en el moment d'aplicar-la hi ha un grau d'iniciativa molt baix: es fa així per una tradició assumida i gens ambigua. En canvi, els usos que sí que hi incloem impli-

quen una opció de redacció molt més conscient. Els primers usos són denotatius i els segons, els que tractem aquí, connotatius.

En detall, quins recursos de l'editatge tipogràfic associem amb el *marcatge*? Pel que fa a la cursiva, ens referim, en primer lloc, a l'ús amb què s'expressa que un fragment de text «està escrit en una altra llengua» o, amb altres paraules, «no està traduït», com es veu en el cas següent:

[1] Els actors i unes cançons perfectes encomanen la joie de vivre que, desgraciadament, no sap transmetre l'avorridota i funcional realització del director.

Hi ha un segon ús rellevant de la cursiva: el *marcatge* del mer èmfasi (vegeu més avall la diferència entre l'èmfasi de la cursiva i el de la negreta):

[2] Us escric en una esgarrapada perquè no vull deixar de desitjar-vos, de tot cor, un bon viatge [de tornada a Catalunya], i una entrada amb el peu dret. Que us obriu pas de pressa. Jo espero no trigar gaire a seguir-vos; però, us ho prego i recomano amb el màxim interès: no ho digueu a ningú.²

Pel que fa a les cometes, els usos a què ens referim són dos: el primer és el que emmarca el fragment d'un to diferent, que sol ser un to argòtic enmig del to més formal; el segon emmarca l'expressió que s'utilitza amb ironia. Vegeu-ne els dos exemples:

[3] El Raval deu ser un dels barris de Barcelona on, al cap del dia, conflueixen més nacionalitats, cultures i llengües diferents. Deu ser, també, un dels més eclèctics quant als usos: hi ha els comerços de tota la vida, galeries d'art, botigues de disseny, bars de moda, restaurants de menjar ràpid i «paquis»...

[4] Però Steven Soderbergh, director capaç de saltar de l'indie més rabiós (*Sexe, mentides i cintes de vídeo*) al mainstream més cool (la trilogia *Ocean's*) sense oblidar-se del cinema pseudoexperimental (*Schizopolis*), s'ha proposat realitzar el biopic «definitiu» del guerriller [Che Guevara].

La negreta no és gaire habitual, però sí molt connotadora. Ens referim no pas a la que s'utilitza per a visualitzar la jerarquia dels títols de capítol i d'apartat, sinó a la que s'aplica a l'interior dels paràgrafs expositius. Com diuen Josep M. Pujol i Joan Solà, «la seva funció és la de permetre la localització immediata d'una paraula dintre d'una massa de text sense haver-lo de llegir» (Pujol i Solà, 2000, p. 201). Així com l'èmfasi compost en cursiva és més aviat estilístic, el de la negreta serveix per a demarcar idees clau. Vegeu-ho en l'exemple següent:

[5] Tavaskan Pleta del Prat permet practicar l'**esquí alpí i de fons** en un dels indrets més bonics dels Pirineus.

2 La diàcrisi en la lexicografia

Actualment tenim en català un substantiu, *diàcrisi*, i un adjectiu, *diacrític*, que funcionen en els camps de la medicina i l'ortografia. El substantiu és propi de l'entorn mèdic: 'crisi característica d'una malaltia'. L'adjectiu tant pot ser mèdic (*síntoma diacrític*) com ortogràfic (*signe diacrític*). Tots dos mots provenen directament dels seus ètims grecs, *diákrisis* 'distinció' i *diakritikós* 'distintiu', com es llegeix en el *Gran diccionari de la llengua catalana* i en el *Diccionari enciclopèdic de medicina*, i tots dos figuren en el *Diccionari de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans.

En espanyol la situació és similar, per bé que no igual. El diccionari de la Real Academia Española i el *Dicciomed* no entren el substantiu, però sí l'adjectiu, amb els mateixos significats que té en català. La base de dades del IATE dona informació completa dels corresponents termes anglesos, *diacrisis* i *diacritic* o *diacritical marks*, i la seva correspondència en uns quants idiomes més.

Aquest és el context actual del mot *diàcrisi* 'distinció' en la lexicografia. No hi percebem cap escletxa. En canvi, si ens traslladem al món de la tipografia i l'edició de textos, se'ns obre l'interrogant de la seva idoneïtat. En quins termes la tipografia podria ser qualificada de distintiva o quina mena de distinció es creu que fa? Aclarim-ho abans que algun vocabulari o els nostres principals diccionaris entrin en els articles de *diàcrisi* i *diacrític* una accepció especialitzada per al tema tipogràfic.

3 La diàcrisi en la bibliografia d'edició de textos

La vida bibliogràfica del terme *diàcrisi* aplicat a la tipografia es redueix a poques referències. El seu divulgador principal és José Martínez de Sousa, el creador de la majoria dels materials sobre ortotipografia i edició en espanyol. De Sousa va exposar la seva concepció de la *diàcrisi* en un apartat específic de *Manual de estilo de la lengua española* (2000, p. 180-184), en què donava dues referències anteriors.

El bibliòleg gallec comença establint la necessitat del grau zero, de la condició de normal d'una determinada presentació, i adopta una divisió establerta per un dels dos autors que ell mateix cita: la diferenciació de la *diàcrisi endògena*, la que altera el dibuix de la lletra (cursiva, versaletes, negreta, lletra estreta, superíndex, subíndex, canvi de cos, canvi de família i d'altres), i l'*exògena* (subratllat, requadrat, addició de símbols i addició de pics). Per acabar, molt assenyadament, adverteix que la presentació del text en grau zero ha de ser la predominant: «No se puede estar encendiendo y apagando constantemente las luces, como si el lector fuera incapaz de entender un texto sin avisos» (p. 184).

Passats uns quants anys, el mateix De Sousa va reprendre el tema a *Ortografía i ortotipografía del español*

actual (2008), en què es referia a la *diàcrisi* en el moment d'establir les diferències entre ortografia tècnica, ortografia científica i ortografia tipogràfica o ortotipografia. Llegiu-ho:

Por su lado, la ortografía tipográfica u ortotipografía está más relacionada con la diacrisis tipográfica, es decir, las familias y estilos de letras; la aplicación de la letra redonda, cursiva, negrita, versalita, ancha y estrecha, superíndice y subíndice, etcétera; las llamadas de notas y citas bibliográficas; la confección y disposición de cuadros, citas textuales, poesías, obras teatrales, fórmulas, títulos y subtítulos y demás aspectos bibliológicos y tipográficos que van más allá de la simple escritura del texto general. (p. 393)

En resum, segons l'entendre de Martínez de Sousa, la *diàcrisi tipogràfica* no podria ser més general. Tot això que el bibliòleg posa sota el seu paraigua forma part tant de la composició de la pàgina com de la composició del text, que són dues activitats que resulten ben diferents, per la qual cosa en la bibliografia del disseny gràfic s'hi dediquen apartats específics. La composició de la pàgina, altrament anomenada *macrotipografia*, consisteix a col·locar dins la pàgina tot el material que s'ha d'imprimir —text i il·lustracions de qualsevol mena—, i la composició del text, al seu torn anomenada *microtipografia*, consisteix en l'ajustament del material textual a l'interior de la caixa de text. Qüestions com la composició de títols i subtítols i el nombre de columnes, per exemple, afecten l'aspecte de la pàgina i per extensió de l'obra. A l'interior de la caixa de text entren en joc uns altres paràmetres: compondre les sigles amb majúscules o versaletes, establir adequadament l'espaiat entre paraules i entre caràcters, ajustar els paràmetres de partició de síl·labes a l'amplada de la caixa, etc.

No seria estrany que la concepció de *diàcrisi* de Martínez de Sousa saltés a altres obres —o que ja hagi saltat, sense el nostre coneixement— per una mera qüestió de reproducció dels models que hi ha més a la vora, sobretot en un camp poc desenvolupat bibliogràficament com la tipografia del text, en què són habituals els codis o manuals i en canvi escassegen les obres reflexives. En català, diríem que el terme solament ha entrat significativament en la bibliografia un cop, en el *Manual d'estil* (Mestres et al., 2007): «En general, podem dir que la cursiva té una funció diacrítica» (p. 102).³

Però hi ha un cas en espanyol un xic delicat, perquè es tracta ni més ni menys que de la versió en aquesta llengua de *Das Detail in der Typografie*, de Jost Hochuli (2008), el llibre en què s'establien els termes *microtipografia* i *macrotipografia* a què hem fet referència anteriorment i que posava les bases de la primera. La versió que esmentem és una actualització del llibre que Hochuli va publicar el 1987 i que en espanyol tenia una traducció considerada deficient —ho diu Josep M. Pujol en l'*Ortotipografia* (1995, p. 401)—. L'apartat que Hochuli dedica als recursos de marcatge tipogrà-

fic es tradueix en anglès per «Emphasis» i en espanyol per «Diacrisis», partint de l'expressió original en alemany *Auszeichnungen* 'distincions', que prové del verb *auszeichnen* 'destacar, marcar, distingir'.⁴ L'arrencada d'aquest apartat en les dues versions de què disposem va així:

The classic means of giving emphasis to a word or phrase in continuous text is to set it in italic. (p. 44)

El procedimiento diacrítico clásico para el texto corrido es la variante cursiva de la letra de texto. (p. 45)

Vist aquest testimoni, donem per fet que el terme que ens ocupa ha estat adoptat per estudiosos de la tipografia i que es podria estendre més. És qüestió de temps que el llegim més vegades en català, tret que aconseguim aturar-ho canviant els termes en què són entesos els conceptes de tipografia i de distinció.

Quan es parla de tipografia, el «territori» en què un es mou és el text imprès, que té una natura bidimensional: està format per un contingut lingüístic que queda plasmat en una forma tipogràfica. En paraules de Josep M. Pujol, «el texto del libro tiene una doble articulación: verbal y escrita» (Pujol, 2009, 156). Atès que *textum* vol dir 'donar una forma', no hi ha dubte que en un text compost tipogràficament es fan un munt de distincions, però aquestes distincions són les aplicacions en el text de les convencions gràfiques, no els recursos en si mateixos, com ara les cometes o la lletra cursiva. Aquests recursos no són diacrítics, perquè no creen per si mateixos fragments de text nous, sinó que actuen en forma de teixit —ves per on, el vocable llatí *textum* significa això, 'teixit' (Pujol, 2005)— per aportar al text uns matisos comunicatius que ens han sigut transmesos per la tradició de l'edició i de la lectura.

Així, doncs, tenim que la cursiva, les versaletes, les cometes simples i dobles i tots els altres recursos tipogràfics són matisos de vegades connotatius, de vegades denotatius, però no diacrítics. Aleshores, ¿es pot parlar d'una *diàcrisi tipogràfica*, és a dir, d'una qualitat diacrítica de la composició tipogràfica del text imprès en abstracte? La reflexió és la mateixa que per a l'ús de les convencions gràfiques: compondre un text és donar una aparença formal a un contingut, no és fer diàcrisi. De plasmar en forma tipogràfica un material lingüístic, n'hem de dir «elaborar un text imprès», no en diguem «fer diàcrisi».

Ho hem exposat de la millor manera que hem sabut. Havent aclarit què tenim entre mans, ja podem fer el pròxim pas: remenar entre el vocabulari patrimonial per treure'n mots vàlids. Això que en l'apartat següent anomenarem *marcatge* rep el nom de *distinctive treatment of words* en el manual d'estil de la Universitat de Chicago (2003, 277). Així mateix, les *New Hart's Rules*, també una prestigiosa obra de consulta, dediquen un capítol a «Italic, roman, and other type treatments» (2005, 120).

Josep M. Pujol segueix el model anglosaxó i parla de «recursos tipogràfics distintivos» en un capítol molt sistemàtic sobre el disseny del llibre (2009, 147).

No cal dir que la proposta de *marcatge tipogràfic* pretén ser oberta i fins i tot una invitació: que els autors utilitzin el vocabulari patrimonial de la llengua en aquests temes, ja que, pel que hem vist fins ara, faríem bé de mantenir el terme *diàcrisi* en els camps en què ja funciona actualment.

4 Definició de text marcat i no marcat

A moltes persones que hagin estudiat lingüística teòrica, la parella *marcat/no marcat* els deu sonar d'una teoria que es va elaborar fa unes quantes dècades en fonologia. Qui estigui interessat a comprovar-ho pot llegir unes tres o quatre pàgines de la *Introducción en la lingüística teórica* de John Lyons (1977, p. 119-121 i 130). Ens hem permès de manllevar els termes. En definitiva, en què consisteix que un text sigui marcat i un altre no marcat?

Per poc que se l'examini, la codificació tipogràfica no resulta senzilla, ni tan sols quan es tracta d'una pàgina d'una novel·la de butxaca que tingui solament una columna de text i un número de pàgina. El repte d'aquesta «complexa simplicitat» va captivar els protagonistes del reformisme tipogràfic britànic, personatges com Stanley Morison, Beatrice Warde i Oliver Simon, que Josep M. Pujol ha estudiat, captivat, ell també, pel mateix repte (vegeu Morison, 1936 [1999] i Warde 1932 [2004]). Tot això ve a tomb per dir que en matèria de composició de textos és natural que es concebi una determinada presentació com a neutra o normal, com una mena de grau zero tipogràfic.

Ja tenim, doncs, el concepte de text no marcat: la presentació tipogràfica no connotada. En els termes del nostre plantejament, consisteix en la lletra rodona i l'absència de cometes. I sobre aquesta base, el text marcat és el que està complementat, enriquit, amb algun dels recursos tipogràfics que detallem a continuació.

Signifiquen alguna cosa, els recursos de les convencions gràfiques? Sí, però en aquest àmbit els significats no són del tipus semàntic clàssic. Tant el text marcat com el no marcat tenen, efectivament, el significat que els és propi pel fet de tractar-se d'un material lingüístic, però el contingut afegit per raó de l'ús d'un recurs tipogràfic no pot ser pensat com una accepció de diccionari. Es tracta d'un contingut que solament s'interpreta i es verbalitza a partir de la tradició tipogràfica en una determinada llengua i de la coherència interna de l'obra.

Per tant, dels diferents usos de la cursiva, la negreta i les cometes dobles, no en direm accepcions, sinó senzillament especialitzacions. Vegeu a continuació una plasmació gràfica elemental del que volem dir:

Cursiva	Especialització 1: canvi de llengua	Exemple [1]
	Especialització 2: èmfasi	Exemple [2]
Cometes dobles	Especialització 1: canvi de registre	Exemple [3]
	Especialització 2: ironia	Exemple [4]
Negreta	Especialització 1: èmfasi	Exemple [5]

TAULA 1. Especialitzacions de la lletra cursiva, la lletra negreta i les cometes dobles

A partir d'aquí ens queda una cosa per comprovar: que la proposta de *marcatge* pot funcionar dins els textos dels especialistes en tipografia del text.

5 Desplegament de l'ús de 'marcatge'

En la redacció de textos que tractin de tipografia del text —tant li fa si són molt especialitzats com si són divulgatius— els especialistes disposen de tot el camp derivatiu que es basa en el substantiu *marca*, és a dir, *marca*, *marcar*, *marcatge* i *marcador*, i els derivats no tan directes *emmarcar* i *demarcar*. Això ja és així ara mateix. Només ens cal llegir un fragment d'una obra divulgativa del TERMCAT, *Manlleus i calcs lingüístics en terminologia* (2005), que en un cert punt diu: «La utilització de la cursiva per al *marcatge* dels manlleus depèn, doncs, de diversos factors que cal considerar en cada context» (p. 50).

Es pot escriure, per exemple, que l'autor *marca* en el propi text uns determinats fragments amb els recursos tipogràfics que té a l'abast; posteriorment, el revisor de l'obra, si n'hi ha, supervisa el *marcatge* que li arriba de l'autor i comprova que s'hagi aplicat de manera coherent. I es pot continuar: les *marques* tipogràfiques aplicades de manera moderada i coherent donen confort en la lectura seguida; no pas un confort físic, sinó el confort intel·lectual de notar que el text és expressiu en la mesura justa i s'interpreta sense entrebancs. D'altra banda, el *marcatge* que fan els usos de la cursiva i les cometes dobles, en particular, no té una motivació ortogràfica, és a dir, la *marca* no fa que una expressió sigui més correcta o acceptable que abans de ser *demarcada*.

Tornem a la redacció en clau metalingüística, ja per acabar, per deixar constància d'un element gramatical que acompanya *marca* i la seva família en la redacció. De la mateixa manera que el règim prepositiu dels verbs *compondre*, *deixar* i *posar* és en quan els complements són la rodona, la cursiva o la negreta —compondre un fragment en cursiva, deixar-lo en rodona, posar-lo en negreta—, el règim de *marcar* és amb. Ho corrobora un dels exemples d'aquest verb en el diccionari de Ginebra i Montserrat (1999). Si el complement són les cometes, aleshores el fragment *es posa* o *es deixa entre cometes*, però no direm que *es marca entre cometes*, sinó, igual com abans, *amb cometes*.

6 Conclusions

En aquest article hem intentat demostrar que parlar de *diàcrisi* en tipografia del text crea confusió en comptes d'aportar un significat pertinent. Si d'això no se'n diu *diàcrisi*, com se'n diu? Al llarg de l'exposició hem hagut de parlar de la natura bidimensional del text imprès: un con-

tingut lingüístic amb una plasmació tipogràfica. En resum, el nostre plantejament ha anat com segueix:

a) El camp en què ens movem (apartat 1) és l'editatge tipogràfic de textos, que consisteix en l'adequació als requeriments de la presentació gràfica dels textos per imprimir. La *diàcrisi*, en aquest camp, tant es pot referir a la composició tipogràfica en general com a l'ús de determinats recursos tipogràfics. A continuació hem definit els recursos tipogràfics a què ens referim, que són les lletres cursiva i negreta i les cometes dobles, i hem pres en consideració uns determinats usos d'aquests recursos, de la manera següent: quant a la cursiva, l'ús *marcador* del canvi de llengua i el de mer èmfasi; quant a la negreta, l'ús *marcador* de mer èmfasi; quant a les cometes dobles, l'ús *marcador* del canvi de registre i el de la ironia.

b) A continuació (apartat 2), hem descrit la presència en la lexicografia del substantiu *diàcrisi* i l'adjectiu *diacrític*.

c) El pas següent (apartat 3) ha consistit a explicar la noció de *diàcrisi* en les obres de José Martínez de Sousa —en la bibliografia catalana només és testimonial—. Després hem vist com s'utilitzava el terme en una obra de referència, la traducció a l'espanyol del llibre *Das Detail in der Typografie* de Jost Hochuli. Per tancar la part més reflexiva, hem exposat que ni la composició tipogràfica de textos és sinònima de *diàcrisi*, d'una banda, ni els recursos tipogràfics podien ser qualificats de *diacrítics*, d'una altra. Abans de començar a parlar de l'alternativa *marcatge*, constatem que en el món anglosaxó es parla més aviat de tractament distintiu del text.

d) En el pas següent (apartat 4), hem descrit els conceptes de text no marcat —text compost en una mena de grau zero tipogràfic— i marcat —el text complementat amb algun recurs connotatiu—. Atès que el contingut que aporten els recursos tipogràfics no es pot entendre en termes semàntics clàssics, no en diem *significats*, sinó *especialitzacions*. I posem en relació les especialitzacions escollides amb els exemples donats a l'inici.

e) Per acabar (apartat 5), ens hem proposat demostrar la utilitat de la paraula *marca* i la seva família derivativa: *marcar*, *marcatge*, *marcador*, *demarcar* i *emmarcar*. I hem comentat el règim prepositiu de *marcar* quan els complements són els recursos tipogràfics, que es fa amb la preposició *amb*, per arrodonir la descripció de l'alternativa que hem estat defensant tot al llarg de l'article.

Bibliografia

- CORTÉS GABAUDÁN, FRANCISCO (2005). *Diccionario médico-biológico, histórico y etimológico* (DICCIONED). Salamanca: Ediciones Universidad de Salamanca <<http://diccioned.es>>. [Consulta: 14 novembre 2010].
- FARRANDO, Pere (2008). *Sobre la cursiva*. Lleida: Pagès.
- GINEBRA, Jordi; MONTSERRAT, Anna (1999). *Diccionari d'ús dels verbs catalans*. Barcelona: Edicions 62.
- HOCHULI, Jost (2008). *Detail in Typography*. Londres: Hyphen. Versió en espanyol: *El detalle en la tipografía*. València: Campgràfic, 2007.
- IATE. *Inter-Active Terminology for Europe*. Base de dades interinstitucional de la Unió Europea. <<http://iate.europa.eu>>. [Consulta: 14 novembre 2010].
- LYONS, John (1977). *Introducción en la lingüística teórica*. 4a ed. Barcelona: Teide.
- MARTÍNEZ DE SOUSA, José (2000). *Manual de estilo de la lengua española*. Gijón: Trea.
- MARTÍNEZ DE SOUSA, José (2008). *Ortografía y ortotipografía del español actual*. 2a ed. Gijón: Trea.
- MESTRES, Josep M. [et al.] (2007). *Manual d'estil: La redacció i l'edició de textos*. 3a ed. Vic: Eumo; Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat, Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona, Universitat Pompeu Fabra.
- MORISON, Stanley (1999). *Principios fundamentales de la tipografía*. 2a ed. Barcelona: Ediciones del Bronce. Original en anglès: 1936. Estudi preliminar de Josep M. Pujol: «De William Morris a Stanley Morison: Principios de la tipografía fundamental».
- PUJOL, Josep M. (2005). «Diseño editorial: Libros, libritos y libroides». *La Vanguardia* [Culturas] (23 març). Traduit al català per Pere Farrando: «Disseny de producte per a la indústria del text». Vilanova i la Geltrú, 2006. Autoedició. <<http://www.preedicio.com/article1.pdf>>. [Consulta: 14 novembre 2010].
- PUJOL, Josep M. (2009). «Reflexiones para una teoría del diseño del libro». A: ARRAUSI, Juan Jesús (ed.). *Diseño e impresión de la tipografía*. Barcelona: Ediciones CPG.
- PUJOL, Josep M.; SOLÀ, Joan (2000). *Ortotipografía. Manual de l'autor, l'autoeditor i el dissenyador gràfic*. 3a ed. rev. Barcelona: Columna.
- RITTER, R. M. (2005). *New Hart's Rules: The Handbook of Style for Writers and Editors* (NHR). Oxford: Oxford University Press.
- TERMCAT, CENTRE DE TERMINOLOGIA (2005). *Manlleus i calcs lingüístics en terminologia*. Barcelona: Eumo; TERMCAT.
- UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS (2003). *The Chicago Manual of Style*. 15a ed. Chicago; Londres: The University of Chicago Press.
- WARDE, Beatrice (2004). *La copa de cristal o La tipografía debería ser transparente*. València: Campgràfic. Original en anglès: 1932. Estudi introductori de Josep M. Pujol: «La aplicación del principio cardinal de la democracia a la tipografía».

Notes

1. Ens el va fer conèixer en comunicació personal. També li agraïm que ens hagi empès a escriure aquest article.
2. En aquest exemple qui parla és Joan Coromines. És l'únic que sostraiem d'una obra publicada (*Epistolari Joan Coromines i Joan Sales*, Barcelona, Curial, 2004, p. 73). La resta d'exemples provenen de textos que han passat per les nostres mans abans de ser publicats.
3. Nosaltres mateixos vam caure en la precipitació en el nostre llibre *Sobre la cursiva* (2008), en què dèiem que la cursiva aporta a un fragment de text «la seva funció diacrítica» (p. 34). Ara ho podem corregir.
4. La informació sobre el text alemany ens la dóna Josep M. Pujol, que disposa solament de la versió del 1987.

El règim verbal en els vocabularis de llenguatge jurídic: una proposta

XAVIER RULL

Universitat Rovira i Virgili
xavier.rull@urv.cat

A Joan Solà i Cortassa, in memoriam

Doctor en Filologia Catalana

i professor de la Universitat Rovira i Virgili. Ha treballat en lexicologia, lexicografia i terminologia. És autor dels llibres *La formació de mots. Qüestions de normativa* (2004) i *Els estrangerismes del català. Com són i per què en tenim. Una aproximació social i lingüística* (2008), i dels diccionaris *Lèxic bàsic d'enologia i viticultura* (1997) i el *Diccionari del vi* (1999).

Resum

Aquest article analitza el problema de la informació del règim verbal en vocabularis especialitzats, en concret se centra en el vocabulari jurídic, i mira d'oferir una solució aplicada que va més enllà de l'etiquetatge gramatical usual avui dia.

PARAULES CLAU: verb; règim verbal; lexicografia; terminografia; llenguatge jurídic

Abstract

Verbal complements in legal dictionaries: a proposal

This paper analyzes the problem of the information about syntactic government in verbs in specialized dictionaries (focusing on legal language) and aims to offer an applied solution that goes beyond the grammar labeling in force.

KEYWORDS: verb; syntactic government in verbs; lexicography; terminography; legal language

TERMINÀLIA 2 (2010): 23-31 · DOI: 10.2436/20.2503.01.15
ISSN: 2013-6692 (impresa); 2013-6706 (electrònica)
<http://terminalia.iec.cat>

1 Representació del règim verbal en la tradició lexicogràfica catalana

Tradicionalment, la lexicografia catalana només ha distingit entre verbs transitius (tr) i intransitius (intr), i puntualment ha consignat alguna altra categoria (copulatiu (cop), absolut (abs) i auxiliar (aux) en el GDLC, per exemple). Se sol emprar també l'etiqueta pronominal (pron), que engloba casuístiques diverses (usos reflexius i recíprocs de verbs transitius, pronoms inherents, etc.). Addicionalment, hi ha altres recursos per a indicar el règim verbal, com subentrades, exemples o comentaris afegits; però són secundaris o d'ús irregular (*mirar per* 'procurar bé a' apareix com a subentrada en el DCVB, accepció I.7; en canvi, *mirar de* 'procurar' o *comptar amb* 'tenir a disposició' no tenen subentrades específiques ni en el GDLC ni en el DIEC2), de manera que no es poden considerar elements centrals de la representació del règim verbal (per a una aproximació al tractament del règim verbal en la lexicografia general catalana, vegeu Ginebra (2003) i Montserrat i Ginebra (2000)).

Com ha comentat Solà (1982; 1992), l'etiquetatge tr/intr en els diccionaris és insuficient. Aquest és un dels elements que expliquen l'aparició del DUVC, que explicita els complements verbals. Amb tot, cal dir que des del final del segle xx hi ha hagut una lleu evolució. Així, el DIEC2 classifica els verbs pronominals també com a tr o intr; o l'etiqueta aux hi apareix millorada respecte de l'edició precedent. De manera semblant, el GD62 empra l'etiqueta règ (règim) per al complement preposicional obligatori; o especifica la tipologia dels verbs pronominals, distingint els usos reflexius i recíprocs mitjançant les etiquetes *ref* i *rec*, desmarcant-los dels inherents (el DCVB utilitza també les etiquetes *refl* i *recípr*, però amb un ús diferent; vegeu Ginebra (2003, p. 438-439)). Altres reculls van més enllà. El DLPAM indica, després de l'entrada d'un verb, la preposició del complement regit. D'aquesta manera, *complànyer-se* duu l'etiqueta *pron* seguit de [*de*] (l'exemple és *Yo són aquell de qui's deu hom complànyer*). Malgrat tot, en la lexicografia catalana aquesta darrera innovació és, de moment, marginal.

La distinció entre tr i intr (i *pron*) de la lexicografia general s'ha traslladat als vocabularis tècnics. Però si aquest etiquetatge s'ha demostrat poc eficient en la lexicografia general, és raonable pensar que també ho és en la terminografia. En efecte, quan un vocabulari especialitzat indica que un verb és intr, a priori no se sap si es tracta d'un verb absolut (com *rondinar*) o d'un verb amb complement preposicional i, en aquest cas, quina preposició hi va (vegeu *resistir*: els diccionaris duen exemples amb *a*, però pot anar acompanyat de *contra*?). Això en el millor dels casos: el més probable és que bastants usuaris no sàpiguen què significa *transitiu* i *intransitiu*, per més que rebessin aquesta informació durant els estudis. Afegim-hi, encara, que en els diccionaris generals hi ha la possibilitat de suplir aquesta mancança posant exemples que il·lustrin sobre l'ús

sintàctic dels verbs; però en els vocabularis terminològics no se sol posar-hi exemples d'ús i, per tant, el desemparament és més gran.

2 Objecte del treball

Tenim, doncs, que en català es produeix una quantitat ingent de vocabularis terminològics, en què l'etiquetatge del règim verbal és com el de la lexicografia general, que s'ha demostrat insuficient i que, a més, potser no és reconegut adequadament pels usuaris. Podem plantejar-nos, doncs, d'introduir-hi alguna innovació. Aquest és l'objecte d'aquest treball.

(Hem obviat un detall previ: si cal que un vocabulari terminològic doni informació gramatical sobre la tipologia dels verbs. Sembla lògic que s'indiqui si un terme és nom masculí, nom femení, verb o adjectiu; però no és tan clar que calgui indicar si un verb és transitiu o intransitiu. No entrem a valorar aquesta qüestió i quedem-nos amb la idea que, si es vol donar informació sintàctica dels verbs, l'etiquetatge de la lexicografia general és insuficient i s'han de buscar altres vies.)

Per a fer l'exposició ens centrem en el llenguatge jurídic. La seva naturalesa és útil per a assajar una nova proposta, tot i que, lògicament, el que proposem pot ser aplicat a qualsevol tecnolèct.

Adoptem un enfocament pràctic i defugim la visió teòrica. Hi ha força treballs fets des de la metalexicografia que s'han ocupat d'aquest problema, però aquí no farem un repàs d'aquestes aportacions, perquè l'article vol ser una primera proposta per a avançar en la resolució d'un problema dels vocabularis terminològics.

Cal dir, finalment, que només tractem el règim verbal, amb una petita aproximació als verbs que tenen un determinat règim verbal i alhora ocorren en alguna construcció fixada. Per això deixem de banda altres aspectes com la distribució semàntica entre quasisinònims, com la que hi ha entre *acarar*, *confrontar*, *autenticar* i *compulsar* (*acarar* i *confrontar* fan referència al fet de comparar els documents, mentre que *autenticar* i *compulsar* designen l'acció administrativa de certificar que original i còpia són idèntics; vegeu-ne més informació a Freixa i Lorente (2006)) o *comissar/decomissar* i *confiscar* (el segon se sol reservar quan els béns passen al fisc per no haver pagat impostos o per no haver indemnitzat algú, mentre que el primer s'aplica a béns objecte d'activitats il·lícites).

3 Casuística

Una selecció de verbs del llenguatge jurídic mostren la complexitat de la configuració sintàctica en aquest tecnolèct (deixem de banda que aquests verbs també s'usin en altres àmbits o en el llenguatge general, sigui amb el mateix règim, sigui amb un altre règim):

a) El verb *recaure*. En espanyol, *recaer* usat absolutament significa ‘una sentència, ser emesa’ (Cuando la sentencia recaiga decidiremos si presentamos recurso; En el litigio recaerá una sentencia absolutoria; Las medidas provisionales vigen hasta que recae la sentencia definitiva). Amb un complement introduït per *en*, *sobre* o *contra*, significa ‘una sentència, tenir efecte sobre’ (Esta sentencia obliga a todas las partes y no solo a aquellos en los que recae; La parte contra la que recae la sentencia presentará alegaciones; El hecho sobre el que recae la sentencia se produjo el año pasado; El expediente sobre el que recae la sentencia trata de una demanda de amparo). El DRAE no recull aquests sentits; en canvi, el DIEC2 sí que el reconeix per a *recaure*, però no pas amb una entrada específica, sinó amb un exemple (En aquest litigi recaurà una sentència absolutòria) afegit a l’accepció 2.2 (‘Una acció, afectar directament algú o alguna cosa’) i sense dades quant al règim.

b) Els verbs *entendre* i *conèixer*. Signifiquen ‘un jutge o un tribunal, (haver d’)intervenir en una causa’. En els diccionaris generals hi ha divergència a l’hora de tractar-los. El GDLC (accepció 1.3) i el GD62 (accepció II.1) reconeixen aquest ús d’*entendre* (el GDLC ho defineix així: ‘Intervenir, un jutge o una autoritat, en un assumpte de la seva competència’; la definició del GD62 és pràcticament idèntica). Ambdós diccionaris el consignen com a intransitiu (el GD62 indica que és verb de règim), si bé no especifiquen quina preposició hi va. Per contra, el DIEC2 no reconeix aquest ús d’*entendre*. Pel que fa a *conèixer*, el GDLC i el DIEC2 el recullen, mentre que el GD62, no. El DIEC2 (accepció 3) en consigna dos usos. El primer és intransitiu, i hi posa la subentrada *conèixer d’un afer*, definida com ‘En dret, haver-lo de jutjar’. El segon és transitiu, i duu aquesta definició: ‘Examinar (una causa) per tal de jutjar-la’. De la seva banda, el GDLC (accepció 18) reporta la mateixa definició i indica que és intransitiu (amb l’exemple Els tribunals militars no tenen competència per a conèixer de les causes civils). Cal dir, a més, que en textos diversos ambdós verbs ocorren amb *en* (Un jutge que coneix en afers civils; Entendre en una causa). Finalment, el DCVB indica que *conèixer* tant pot ser transitiu com intransitiu i usa com a descriptor a la definició *entendre* regint de (‘Entendre d’un plet o assumpte, examinar-lo per tal de jutjar-lo i resoldre’l en justícia’; accepció 3). La preposició *en* potser s’usa per influència de l’espanyol. El DRAE reconeix aquest ús a *entender* (‘Dicho de una autoridad: Tener facultad o jurisdicción para conocer de materia determinada’; posa l’exemple El juez federal entiende en esa causa; accepció 10). També reconeix aquest ús en *conocer* ‘Entender en un asunto con facultad legítima para ello’, amb l’exemple El juez conoce del pleito; accepció 9; és un cas de circularitat).

c) El verb *cessar*. Segons el DIEC i el GDLC, és intransitiu amb el significat de ‘deixar un càrrec’ (el GD62, però, obre la porta a l’ús transitiu). Segons el DRAE, l’equivalent *cesar* també és intransitiu. Per tant, cal usar-lo absolutament o acompanyat de complements introduïts per *en*, *de* o *com a* seguit del càrrec (el DIEC2

només preveu *en*, però el GDLC i el DUVC preveuen tots tres règims: *Cessa en la gerència*, *Cessa de gerent*, *Cessa com a gerent*). Per tant, per al sentit causatiu de ‘fer plegar’ cal dir *destituir*, *rellevar*, *remoure* o *fer cessar* (La presidenta va fer cessar el gerent; en espanyol també hi ha l’expressió *dar el cese a*).

d) Els verbs *ratificar* i *retractar*. El primer té dos usos. Quan significa ‘el poble mitjançant referèndum, un òrgan legislatiu o executiu, un organisme superior d’una entitat, etc., donar validesa a un tractat, un acord, etc., prèviament acordat per un òrgan gestor, una comissió, etc.’ és transitiu (*Ratificar un acord*; El parlament ha ratificat l’adhesió del país a la unió mercantil; La ciutadania ha ratificat la Constitució mitjançant referèndum). I quan significa ‘indicar que, el que havia dit o fet anteriorment un mateix sobre una qüestió, continua sent vàlid’ pot ser transitiu, però també se sol usar pronominalment i amb un complement introduït per *en* (El testimoni va ratificar el que havia dit; L’acusada es ratifica en la seva innocència; Ens ratifiquem en la nostra posició). De la seva banda, *retractar* significa ‘en un procés judicial, una controvèrsia, una negociació comercial, etc., retirar o deixar de mantenir formalment allò que un mateix ha dit, escrit o proposat o allò a què s’ha compromès’ i pot usar-se transitivament o també pronominalment i amb un complement introduït per *de*, el qual, però, és optatiu (L’acusat va retractar el seu testimoni o va retractar-se del seu testimoni; Ja em vaig retractar del que vaig dir; Si us retracteu perdeu la possibilitat de reclamar).

e) El verb *recórrer*. Quan significa ‘interposar recurs contra una sentència, una decisió judicial o administrativa, etc.’, normativament és intransitiu, amb possibilitat d’usar-se absolutament. El DIEC2 i el GDLC així ho indiquen (els exemples del DIEC2 són: *Recórrer contra una sentència*; Sempre hi ha la possibilitat de recórrer). La preposició *contra* té sentit perquè tradicionalment es deia *recórrer a* algú quan hom acudia als tribunals de manera genèrica (vegeu el DCVB (accepció 4) i el GDLC (accepcions 1.3 i 1.4: l’exemple d’aquesta darrera permet entreveure ambdós sentits: L’entitat ha recorregut al tribunal suprem contra aquesta sentència); el DUVC també consigna dues accepcions, però el DIEC2 ajunta tots dos sentits en l’accepció 1.3). Tanmateix, en espanyol és transitiu (El abogado recurrió la sentencia) i aquest ús és reconegut pel DRAE (accepció 4). En català s’ha estès l’ús transitiu (L’advocat va recórrer la sentència); així figura en el GD62 i així s’usa als noticiaris de TV3. Si *recórrer* té entrada en un recull, encara que s’hi posi l’etiqueta *intr* els usuaris poden continuar interpretant que l’ús transitiu és possible.

f) En espanyol, *recurrir*, *impugnar* i *acudir* poden anar amb la preposició *en* indicant el tipus de recurs o la via per la qual hom presenta recurs (*Recurrir o acudir en queja*; Legitimidad para recurrir o impugnar en casación; Se puede recurrir en alzada ante el Ministerio; Pretende recurrir en amparo ante el Tribunal Constitucional; Puede recurrir o impugnar en amparo este artículo; Se puede recurrir o impugnar en vía contenciosa administrativa). En català aquest

fenomen també es dona: el veiem a recórrer i també a impugnar (La part contrària impugnarà en forma el recurs de suplicació presentat per l'altra part; El peticionari va impugnar en temps i forma la denegació del Comú a la seva sol·licitud), a conèixer quan s'indica en quin àmbit o estadi actua un jutge perquè hi té competència (Conèixer en grau d'apel·lació) i a dictar o pronunciar 'un jutge, un tribunal, etc., emetre una sentència, una resolució judicial, etc.' quan s'indica quin tipus de recurs s'ha tractat (dictar en apel·lació 'emetre una resolució que resol un recurs d'apel·lació').

g) El verb *desistir*. En el llenguatge general s'usa absolutament (No ens feien cas, i finalment vam desistir), amb *de* (Va desistir d'anar-hi; el DIEC també posa l'exemple Desistir d'un càrrec), amb *en* (Va desistir en l'intent d'aconseguir una beca; és un ús reconegut pel DUVIC, cap altre diccionari general no el consigna) i amb *a* (el DSFF, en l'entrada *desistir*, defineix *desistir* que algú faci alguna cosa o *desistir a fer alguna cosa* com 'deixar algú o alguna cosa per inútil'). En l'àmbit jurídic significa 'retirar una actuació promoguda per un mateix o renunciar-hi'. No és clar quin règim s'hi aplica. Existeix l'expressió fixada *desistir a la demanda*, però també es pot dir amb *de*, règim que es conserva amb el substantiu d'acció (El titular del contracte pot exercir el dret de desistiment del contracte en el termini de 14 dies). Cal dir que l'ús amb *a* i *de* també es troba en espanyol (Hemos desistido a o de ir a un hotel; Desistieron a o de participar en aquel acto) i també s'usa pronominalment (Se desistieron a o de la petición de reembolso).

h) El verb *enervar*. Significa 'deixar sense efecte (un document judicial, una sanció o un procés sancionador, una situació prevista o tractada en un procés judicial, etc.)'. Aquest sentit no és recollit pels diccionaris generals, però sí pel TERMCAT. És transitiu i el complement directe pot ser el document o procediment (Enervar el procediment sancionador; Enervar l'aplicació d'una garantia; L'arrendatari no gaudeix del dret d'enervar l'acció exercida; Una autoinculpació enerva la presumpció d'innocència; Presenteu la resolució que declara enervada l'acció de desnonament). Tanmateix, sovint es diu *enervar els efectes* de seguit del tipus de document o situació (Enervar els efectes d'una renúncia, d'una interlocutòria, d'una resolució; Per tal d'enervar els efectes de l'avís de denúncia pagui l'import del deute; Recurs de reposició per a enervar els efectes d'un decret; Un recurs pot enervar els efectes d'una sentència); i hi pot haver un adjectiu després d'efectes (Enervar els efectes probatoris d'un fet; El retard en el pagament per ingrés hospitalari no enerva els efectes legals del deute).

i) El verb *imputar*. El seu sentit és 'un jutge o un fiscal, considerar que (algú) és culpable o responsable (d'un delicte, d'una falta, etc.) i engegar el procés judicial pertinent'. Té dues configuracions sintàctiques. En la primera, recollida pel DUVIC, el complement directe és el delicte o la falta; i qui l'ha comès s'expressa amb complement indirecte (Imputaran al veí un crim que no ha comès; Li han imputat el delicte de desobediència; Són diver-

sos els delictes que se li imputen). En la segona, el complement directe és qui comet el delicte o la falta, i el cas o l'acusació s'expressen amb un complement introduït per *en* o, secundàriament, per *per* (Van imputar-lo en un cas de malversació; Han imputat els directius en un cas de corrupció; Està imputat en diversos afers; En aquesta causa l'imputen per prevaricació).

4 La proposta

Diguem d'entrada que, en la lexicografia general, convindria revisar el sistema d'indicació del règim verbal. Segurament, caldria: (i) a més de marcar els transitius, desgranar els intransitius diferenciant els absoluts, els inacusatius i els que duen complement preposicional (i preveure que hi ha verbs amb més d'un complement, com convèncer algú d'una cosa); (ii) indicar els complements indirectes obligatoris (com a donar una cosa a algú); (iii) indicar si un complement és optatiu o obligatori (pensem en anar a un lloc —obligatori— i anar-se'n (a un lloc) —optatiu—); (iv) indicar altres règims (ser alt / conegut / de la broma; anar o venir malament / ample / com una seda); i (v) distingir els diversos tipus de pronominals (reflexius, recíprocs, inherents, etc.).

Ara bé: mentre no es refà el sistema hi podem introduir innovacions que el millorin parcialment. Una opció seria consignar a l'entrada, al costat del verb, la preposició o les preposicions que regeix. Tot això sense suprimir l'etiquetatge tradicional, ja que no són recursos contradictoris. Així, les entrades dels articles terminogràfics serien:

recaure [intr.] (per al sentit 'una sentència, ser emesa')
recaure en/sobre/contra [intr.] (per al sentit 'una sentència, tenir incidència o efecte sobre')
entendre en/de [intr.]
conèixer en/de [intr.]
cessar en/de/com a [intr. opt.]
*ratificar*¹ [tr.] (per a ratificar un acord)
*ratificar*² [tr.] o *ratificar-se en* [intr.] (per a ratificar la declaració)
retractar [tr.] o *retractar-se de* [intr. opt.]
recórrer contra [intr.]
recórrer en [intr.]
desistir a/de [intr.]
enervar (els efectes + (adj.) + de) [tr.]
imputar [tr.] (per a imputar un delicte a algú)
imputar en [tr.] (per a imputar algú en un delicte)

Certament, una altra alternativa és reportar la informació en notes o mitjançant exemples. Però la força de l'entrada és majúscula en comparació amb les explicacions addicionals; vegeu el cas de *recórrer contra*, que presentat així es veu com una construcció solidària, cosa que potser ajudaria a evitar-ne l'ús transitiu.

5 Perfilament de la proposta

(I) Si s'adopta aquesta solució, l'etiqueta intr en verbs sense preposició tindria el valor d'absolut (si bé potser seria millor l'etiqueta abs). Seria el cas de prevaricar 'un funcionari públic, un jutge, un càrrec, etc., cometre un delictes per no complir amb les seves obligacions' (L'excalcalde nega haver prevaricat); d'expirar 'el període per a fer una cosa, acabar-se' (El termini ha expirat; El període per a presentar al·legacions expira demà; Si el termini expira en dia festiu, s'estén al següent dia laborable); de vigir 'un document legal o vinculant, ser vàlid i tenir efecte' (Aquest reglament ja no vigeix; El conveni vigeix des de 1969; Indiqueu la data en què l'ordenança deixa de vigir; Mentre no s'aprovin les taxes, vigeix l'annex de tarifes; Aquesta clàusula papal ha de vigir en tots els monestirs); o de vèncer 'un element contractual que genera un deute, arribar al moment en què s'ha de fer el pagament' (El dia 30 venç el lloguer; La lletra venç demà; Els interessos ja han vençut; Han vençut els dividends i encara no els han pagat; Brestreta de l'import d'un efecte mercantil que no ha vençut a canvi d'una comissió; també és sinònim d'expirar: El termini per a les al·legacions venç d'aquí a un mes).

(II) Al seu torn, l'etiqueta tr indicaria que hi va un complement directe. Seria el cas de transposar 'incorporar (una directiva de la Unió Europea) a l'ordenament jurídic d'un estat fent o canviant lleis o reglaments' (Hem canviat els contractes fruit de transposar la directiva M); d'estimar 'un tribunal, un jutge, etc., acceptar (les peticions de les parts)' (El jutge va decidir estimar parcialment el recurs d'apel·lació; La jutgessa ha estimat la demanda i per això tira endavant; La decisió judicial arriba després que el tribunal hagi estimat un recurs de la fiscalia); de meritjar o generar (pel qual els nostres treballadors de bancs i caixes diuen alegrement —sense pensar si contribueixen a l'equilibri ecològic de les llengües— devengar) 'una activitat, un producte financer, una persona mitjançant la seva feina, etc., generar el dret a rebre (una quantitat de diners o una compensació)' (Aquesta activitat genera un benefici de X dòlars; Un directiu merita un salari mensual de X euros; Cal pagar-li el sou meritjat; La cogeneració genera o merita drets d'emissió de CO₂; No s'ha de meritjar l'impost en les transmissions de terrenys menors de 50 m²; L'impost es merita quan comença la construcció; La Generalitat ha meritjat X euros per aplicació de l'impost; Correus pot liquidar tributs generats o meritjats durant el darrer exercici; Aquests interessos encara no s'han meritjat, i si cancel·la la hipoteca no els deurà); i tants d'altres, com sobreseure, encobrir, desnonar, embargar, falsificar, desfalc, malversar, etc.

(III) En els transitius, a més, el complement directe pot anar entre parèntesis dins la definició, seguint el mètode introduït per Pompeu Fabra en el DGLC i incorporat —bé que no del tot— en els diccionaris generals catalans posteriors. Així, encausar tindria com a definició 'formar causa (a algú), procedir (contra algú) judicialment' (tal com fa el DIEC2). Si hi ha més d'un complement directe possible es poden posar ambdós entre parèntesis. Seria el cas de punir 'imposar una pena (a

algú) (per una falta, un delictes, etc.)' (El tribunal puní el criminal; Cal punir tots els delictes) o denunciar 'notificar a l'autoritat governativa o judicial que (algú, una organització, una empresa, etc.) ha comès (una falta, un delictes, una irregularitat, etc.)' (Denunciaran l'empresa; Han denunciat el gerent per desfalc; Volem denunciar una agressió; Denunciar un cas de furt). Val a dir que denunciar encara té un altre significat com a transitiu, 'una part, notificar a l'altra l'extinció (d'un document o acord vinculant entre ambdues), sigui per voluntat d'extingir-lo, sigui perquè venç'. Amb la definició redactada així es preveu una de les possibles configuracions sintàctiques (Denunciar un contracte; Denunciar un tractat), però cal preveure l'altra configuració sintàctica, més complexa (semblant a la que hem vist a enervar), en què s'indica amb un substantiu l'acció que es fa sobre el document o acord (Denunciar la ruptura d'un tractat = Denunciar un tractat; Denunciar la fi d'un armistici = Denunciar un armistici). Aquesta darrera circumstància potser s'ha de resoldre mitjançant exemples en una nota, atesa la seva complexitat.

(IV) Caldria indicar, també, els verbs que tenen complement optatiu. En aquest cas es pot escriure al costat de l'etiqueta tr o intr l'abreviatura opt. És el cas de cessar i retractar (que ja hem comentat) o querellar-se 'presentar querella' (Es querellarà contra el marit; Si has de querellar-te prepara proves) i reincidir 'incórrer de nou en una falta, un delictes, etc.' (Qui reincideix ha de pagar penes dures; L'acusat ha reincidit en les activitats delictives):

querellar-se contra [intr. opt.]

reincidir en [intr. opt.]

(V) Hi ha verbs que poden usar-se alhora com a transitius i com a intransitius de règim i les dues configuracions sintàctiques fan referència al mateix significat. És el cas de renunciar 'una persona o una entitat, decidir de no agafar o no executar (allò que li pertany, allò a què té dret)' (Renuncià (a) l'herència; Va renunciar al o el càrrec; Renunciarà (a) l'acta de senador; Renunciam (a) aquest privilegi). Semblantment, dimitir vol dir 'plegar d'un càrrec, especialment quan hi ha una dificultat, incapacitat o incompatibilitat per a exercir-lo, com ara discrepàncies amb superiors, sospites d'irregularitats, problemes de salut, manca de suport parlamentari, etc.'. Els diccionaris catalans recullen l'ús transitiu (Ha dimitit el càrrec de president; és l'exemple del DIEC2), amb possibilitat de ser absolut (La directora dimitirà); però avui bàsicament es diu amb un complement introduït per de o com a (Ha dimitit de directora o com a directora), ús recollit pel DIEC2, el GDLR i el GD62. El DUVIC consigna millor la selecció semàntica: dimitir (de / com un càrrec) o bé dimitir [(d')una funció] (els exemples són: L'alcalde ha dimitit; Dimitirà de president; Ha dimitit com a entrenador; El Sr. Roca ha dimitit el o del càrrec de gerent; L'oncle va dimitir (de) la presidència). Per a casos com aquests es pot posar la preposició entre parèntesis (com fa el DUVIC):

renunciar (a) [tr. / intr.]

dimitir (de / com a) [tr. / intr. opt.]

A vegades les dues configuracions fan referència a la mateixa idea, però no s'apliquen sistemàticament en tots els contextos. Així, complir es pot dir amb complement directe o amb complement introduït per amb (Compliu (amb) el vostre deure), però de vegades només es diu d'una manera (Cal complir la llei, el que diu la normativa). Una particularitat així s'hauria de consignar en una nota.

(VI) Els verbs que són alhora transitius i intransitius amb significats diferents caldria posar-los en entrades diferents. Seria el cas de *prescriure*, que intransitiu absolut significa 'un fet, esdevenir nul per haver transcorregut un termini des de la seva realització' (El dret de reclamar prescriu passat mig any; Els delictes de sang no prescriuen) i transitiu significa 'establir (una cosa) com a obligatòria' (L'ordenança prescriu que la sanció és de X euros); o de *protestar*, que intransitiu absolut significa 'fer una protesta en un procés judicial' (Protesto!: els mètodes del fiscal són abusius) i transitiu significa 'refusar l'acceptació o el pagament (d'una lletra de canvi, d'un taló, etc.)' (Protestar una lletra, pagarés, xecs):

*prescriure*¹ [intr.]

*prescriure*² [tr.]

*protestar*¹ [intr.]

*protestar*² [tr.]

(VII) Hi ha verbs amb dos complements, un de directe i un (o més d'un) de preposicional. És el cas d'*acusar* 'considerar i fer públic que (algú) ha comès un delictes, una falta, etc.' (Acusaren el comptable de robatori; Us han acusat i per això us detenen); d'*absoldre* 'considerar (algú) innocent' (Volen absoldre aquell criminal!; El jutge absoldrà el reu dels càrrecs que se li imputen); de *processar* 'sotmetre a judici (algú)' (Finalment, la cort de justícia processarà el dictador; Van processar-lo per tràfic de drogues); o de *constrènyer* 'obligar (algú) judicialment o administrativament a fer una cosa', utilitzat com a traducció de l'espanyol *apremiar* (Declare resolt el contracte d'arrendament a què constreny la demanda; Mitjançant l'astricció un tribunal constreny un deutor a pagar pel retard en el compliment d'un contracte). Es podria adoptar una fórmula com ara:

acusar de [tr. / intr. opt.]

absoldre de [tr. / intr. opt.]

processar per [tr. / intr. opt.]

constrènyer a [tr. / intr.]

(VIII) Hi ha els verbs que poden dur diversos complements preposicionals (optatius o obligatoris) no excloents entre si (a banda que també puguin dur un complement directe, optatiu o obligatori). Seria el cas de *condemnar* (Condemnaran el reu; La condemnaran per evasió fiscal; L'han condemnat a mort, a cadena perpètua, a treballs forçats, a deu anys de presó; el tipus de condemna i la

durada són complements distints, ja que en documents del segle XVII es llegeix *Comdempnam en deu anys de gale- ra*); o de *litigar*, considerat transitiu en els diccionaris, però que també ocorre amb diversos complements preposicionals (*Litigar una causa*; *Van litigar els drets d'autor*; *Litiguen un dret de pas*; *Especialista a litigar en casos de corrupció*; *Volien litigar contra l'Ajuntament per l'increment de les contribucions*; *Aquells dos litiguen per l'aigua, sobre l'aigua*; *Litiguem contra una decisió injusta*; *Litiga amb la família política per la custòdia del fill*). Per a aquests casos es pot usar el signe més (+):

condemnar per + a [tr. / intr. opt.]

litigar (en) [tr. opt. / intr. opt.] o *litigar per/sobre/contra + amb/contra* [intr. opt.]

Finalment, cal dir que el sistema facilita les remissions, com es veu a *incórrer en*, sinònim de *cometre* (*cometre perjuri* = *incórrer en perjuri*; *cometre un delictes* = *incórrer en un delictes*; si hi ha contextos no intercanviables es pot indicar en una nota, com a *incórrer en un dèficit comptable*).

6 Una eina per a la traducció (II)

Els vocabularis especialitzats solen consignar equivalències en altres llengües. La nostra proposta també pot ser útil en aquest terreny (el qual, d'altra banda, és ple de dificultats de tipus pragmàtic i sintàctic; vegeu les reflexions de Gelpí (2006) sobre el lèxic jurídic o de Ginebra (2008) sobre les complexitats de configurar les entrades verbals en un diccionari bilingüe). Així és en els verbs francesos *démettre* i *démissionner*; o en les construccions espanyoles *estar a* o *estar y pasar por*, que en català es tradueixen per *ajustar-se a*, *atenir-se a* o *sotmetre's a* (*Estaremos a lo que indica la ley* > *Ens ajustarem o ens atindrem a la llei*).

Una mostra de complexitat la trobem en el francès *plaider*. Un vocabulari català-francès de terminologia legal (Baqué, Castellanos i Lladó 2010) indica (p. 115) que és un verb transitiu i intransitiu i les equivalències que ofereix són *pledejar*, *litigar*, *advocar* i *defensar* (una causa). Tot seguit reporta la subentrada *plaider* (qqn) *coupable* i ofereix l'equivalència *declarar-se (algú) culpable*. El fet és que *plaider* es pot usar amb moltes configuracions sintàctiques. En concret (deixem de banda el sentit 'argumentar a favor de', propi del llenguatge general):

- Pot ser absolut (*Personne qui plaide*; *Le droit de plaider*; *Admis à plaider*; *Chaque partie est invitée à plaider*; *L'avocate plaide avec véhémence*). En aquest context, en català hi escau *pledejar* o *litigar*.
- Pot dur un complement directe que indica la causa (*Vous plaidez un procès*; *La cause que j'ai à plaider...*), el que es defensa (*Plaider l'innocence toujours*; *Plaider le droit à la grève*) o el que s'al·lega (*Il a plaidé les circonstances atténuantes*; *On a plaidé que...*). En el primer context hi escau *litigar* i *pledejar* sempre, men-

tre que defensar només escau en el segon exemple; en el segon context hi escau defensar en tots els exemples mentre que litigar i pledejar només escauen al segon exemple; i en el tercer context només hi escau al·legar o adduir.

- Pot dur un complement introduït per *pour* indicant a qui defensa hom (*Qui veut plaider pour un assassin?*) o l'objecte de litigi des d'una perspectiva favorable (*Nous plaidons pour les droits des travailleurs*) o neutra (*Ils plaident pour le partage d'une succession*). En els dos primers casos també es pot dir en *faveur de* (*Il plaide en faveur de Jean*; *Il plaide en faveur de la légalisation du cannabis*). Si el complement va introduït per *contre* indica l'altra part (*Des instructions interdisant aux avocats de plaider contre leurs collègues*; *Interdiction faite à l'avocat de plaider contre un ancien client*; *Ils plaident l'un contre l'autre*; *On ne peut pas plaider contre l'état*) o l'objecte de litigi des d'una perspectiva contrària (*L'avocat plaide contre la peine de mort*). En català, per als sentits favorables hi escau defensar o bé litigar o pledejar acompanyats de *per* o *a favor de*. Per al sentit neutre hi escau litigar (*per*) o pledejar (*per*). I per al sentit contrari hi escau litigar o pledejar acompanyat de *contra*, *en contra de* o *amb*.
- Hi ha altres règims. Es pot dir amb *dans* indicant el procés (*Elle a plaidé dans plusieurs causes*; *L'avocat a plaidé dans des procès liés à la responsabilité pénale des dirigeants*; *Il a plaidé dans l'affaire du sang contaminé*; *Nous plaidons dans toutes les affaires de propriété intellectuelle*) i, menys usat, amb *de* (*Nous plaidons de telles causes devant les tribunaux fédéraux*; *L'expertise nous a permis de plaider de nombreuses causes devant toutes les instances judiciaires*). En aquests casos pot ser litigar *en* o pledejar *en*.
- Hi ha l'expressió fixada *plaider coupable* 'basar la defensa d'un acusat considerant que és culpable, havent-se declarat culpable', i que pot anar amb *non*. Es pot traduir per *declarar-se culpable*.

En la traducció espanyol-català també en tenim mostres. És el cas del verb espanyol *proceder*, que té significats diversos. El primer sentit és intransitiu amb la preposició *a* i significa 'en un procés, dur a terme'; en aquest cas el complement també pot ser un adverbí o sintagma que indica el mode (*Proceder al archivo del caso*, *al desahucio*, *al embargo*; *El abogado procedió a impugnar el nombramiento*; *Proceder al llamamiento*; *El letrado puede proceder*; *Proceda con arreglo a las leyes*; *Puede proceder civilmente o judicialmente*). Per a aquest sentit en català es pot dir *procedir a* (o seguit d'un complement de mode). El segon sentit és absolut i significa 'una actuació, ser pertinent o adequada segons la pràctica judicial' o 'una actuació, estar en condició de fer-se per un manament, per la pràctica administrativa, etc.' (*Este comentario no procede*; *No procede dejar en libertad al encausado*; *Procede practicar la notificación*; *Procederá la enervación cuando el inquilino pague*; *Liquidación del régimen económico conyugal si procede*). En català, aquest sentit es diu *escaure* (l'expressió *si procede* pot ser traduïda per *si cal*). El tercer

sentit és intransitiu amb la preposició *contra*, amb el complement optatiu, i amb el significat 'sotmetre algú a un procés judicial', cas en què és sinònim d'*actuar* (*La fiscal procederá o actuará contra el acusado*; *La oficina anticorrupción procedió o actuó contra el gabinete*). Aquest sentit es pot dir en català amb *procedir contra*. Altres exemples són *alcanzar* 'fer un descobert de comptes', intransitiu i que en català seria *incórrer en dèficit comptable*; o *decomisar*, *incautar* i *incautarse de* (que són sinònims), en català *comissar* o *decomissar* (*El policía va comissar l'arma al lladre*; *Han decomissat un paquet de droga*).

7 Una eina per a la traducció (II)

El mètode proposat també va bé per a les equivalències d'expressions fixades, com *plaider coupable* (vista adés) o les construccions verbonominals del tipus *eleva un recurso* o *dictar sentencia*. És el cas de la construcció espanyola *causar baja de/en/como* (amb complement optatiu): no cal una construcció forçada —com *ser baixa de/com a*—, n'hi ha prou amb *plegar de/com a* (amb complement optatiu). Un altre cas seria l'expressió *haber lugar* 'qualcom, ser admès perquè l'autoritat ho troba adequat o pertinent'. En català es pot traduir per *escaure* o *pertocar* (*Cuando haya lugar* > *Quan escaigui o pertoqui*; *Ha lugar el derecho al cobro por el paso en tierras particulares* > *Escau o pertoca el dret a cobrar pel pas en terres particulars*; *La resolución señala que ha lugar el recurso de apelación* > *La resolució assenyala que escau el recurs d'apel·lació*; *Este supuesto ha lugar* > *Aquest supòsit escau*; *Debe discutirse, si ha lugar, el nexo de causalidad entre el evento lesivo y las secuelas que presenta el individuo* > *Cal discutir, si escau, el nexa de causalitat entre l'esdeveniment lesiu i les seqüeles que presenta l'individu*). Si es diu en negatiu (*no ha lugar*) es pot fer servir el participi *denegat* -ada o l'adjectiu *denegatori* -dria, segons els contextos (*El Tribunal Supremo declaró no ha lugar dicha pretensión* > *El Tribunal Suprem va declarar que no esqueia o pertocava la pretensió esmentada*; *No ha lugar a continuar las obras* > *No escau (de) continuar les obres*; *No ha lugar deliberar* > *No escau o pertoca (de) deliberar*; *No ha lugar el recurso de apelación ejercido por la defensa* > *No escau el recurs d'apel·lació exercit per la defensa*; *Habrà que ver si hay o no lugar* > *Caldrà veure si escau o no fer-ho*; *Resolución sobre su demanda: no ha lugar* > *Resolució sobre la seva demanda: denegada*; *Auto de no ha lugar* > *Interlocutòria denegatòria*). I substantivat pot ser *denegació* (*Para otorgar el no ha lugar, el magistrado argumentó que...* > *Per atorgar la denegació, el magistrat va argumentar que...*). Un darrer exemple és la locució *dar vista a* 'exposar, durant un termini, un expedient a fi que les parts el puguin examinar'. El complement d'aquesta locució verbal és un document o un conjunt de documents, i si hi ha un mot com *caso* o *semblant* es refereix a la documentació relativa a un afer. Amb tot, el complement també pot ser una de les parts en litigi i, si s'indiquen ambdós complements, la documentació s'introdueix amb *de* i la part interessada amb *a* (*Dar vista al expediente, a la documentación*; *Dar vista a un caso*

penal; Ampliar el període para dar vista a la reforma electoral; Se ordena dar vista a las partes del contenido de los documentos; Debe presentar los documentos por duplicado para dar vista a terceros interesados; El juez no puede tomar decisiones sin dar vista a las partes). En català pot ser donar vista a i sotmetre a vista, però aquesta última expressió només pot rebre (com a complement directe) la documentació, mentre que donar vista a pot rebre (com a complement preposicional) tant la documentació com la part interessada (La secretària judicial va fer la taxació de costes, de la qual va donar vista a les parts; Abans de remetre l'expedient a l'òrgan sancionador cal donar vista a la persona inculpada perquè pugui presentar-hi al·legacions).

A banda, hi ha verbs que tenen un funcionament autònom i, alhora, ocorren en expressions fixades. Així, en espanyol *decaer* usat absolutament té dos significats. El primer és 'un dret, extingir-se pel transcurs d'un termini determinat per la llei o per una convenció establerta entre particulars', i en català es diu *caducar* (El derecho de tanteo decae por el transcurso del plazo establecido > El dret de tempteig caduca pel transcurs del termini establert). El segon és 'un recurs, una al·legació, una justificació, etc., no ser considerat en un procés perquè no compleix els requisits' (Tal alegación ha de decaer pues en el recurso de apelación no pueden plantearse cuestiones nuevas; Por lo expuesto debe decaer el motivo estudiado). En català es diu *desestimar-se* o *ser desestimat-ada* o bé *no poder prosperar* o *no poder-se acollir* (El primer motiu del recurs ha de desestimar-se; Ha de ser desestimada o cal desestimar-se la pretensió del recurrent). Ara bé: *decaer* també ocorre en l'expressió *decaer en su derecho* 'una persona física o jurídica, haver

perdut un dret perquè no ha complert algun requisit, perquè ha transcorregut el termini d'execució i no ho ha fet o perquè executant-lo ja ha rebut el que li pertocava' (La persona que no comparezca decaerá en sus derechos de admisión; El aspirante ha decaído en su derecho al nombramiento por no presentar la documentación; El señor A formuló demanda y por ello puede proseguir el recurso, pero la señora B, al no haber formulado demanda, decayó en su derecho; La parte demandada no ha presentado alegación durante el proceso y por ello ha decaído en su derecho a efectuar alegaciones; La cuantía de la pensión debe rebajarse cuando la esposa decaiga en su derecho de uso y disfrute del domicilio conyugal por liquidación del haber ganancial). En català es diu *perdre el(s) dret(s)*, a vegades amb un possessiu (El contractant ha perdut el (seu) dret a reclamar; Heu perdut el (vostre) dret de presentar-vos a la prova; La manca de subscripció del contracte per part del treballador li fa perdre el (seu) dret a percebre ajuts).

8 Conclusiones

Mentre no es modifiqui el sistema d'indicació del règim verbal en la lexicografia general hom pot incorporar-hi millores parcials. Una opció és consignar la preposició en la mateixa entrada, al costat del verb (sense que calgui renunciar a l'etiquetatge tradicional), una solució força útil en el lèxic jurídic. En qualsevol cas, la proposta s'hauria d'acabar de perfilar. Per exemple, hi ha la possibilitat d'introduir l'etiqueta *abs* o marcar d'alguna manera els complements indirectes obligatoris. ✱

Bibliografia

- BAQUÉ, Laia; CASTELLANOS, Carles; LLADÓ, Ramon (2010). *Materials i diccionari per a la traducció juridicoadministrativa francès-català*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona.
- CABRÉ I CASTELLVÍ, M. Teresa; GELPÍ, Cristina (2000). «Lexicographie bilingue catalan-espagnol: exemples de contrastivité dans le lexique juridique». A: SZENDE, Thomas (dir.) (2000). *Approches contrastives en lexicographie bilingue*. París: Honoré Champion, p. 335-348.
- CATALÀ, Natàlia (1996). «Tipología verbal y lexicografía». A: FORGAS, Esther (ed.) (1996). *Léxico y diccionarios*. Tarragona: Universitat Rovira i Virgili, p. 55-70.
- DCVB → ALCOVER, Antoni M.; MOLL, Francesc de Borja (1926-1962). *Diccionari català-valencià-balear*. Palma: Moll, 10 v.
- DGLC → FABRA, Pompeu (1932). *Diccionari general de la llengua catalana*. Barcelona: Edhasa.
- DIEC2 → INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2007). *Diccionari de la llengua catalana*. 2a ed. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, Edicions 62.
- DJur → *Diccionari jurídic català*. 2a ed. Barcelona: Col·legi d'Advocats, Enciclopèdia Catalana, 1997.
- DLPAM → ALEMANY, Rafael (dir.) (2008). *Diccionari del lèxic de les poesies d'Ausiàs March*. València: Denes.
- DRAE → REAL ACADEMIA ESPAÑOLA DE LA LENGUA (2001). *Diccionario de la lengua española*. 22a ed. Madrid: Espasa-Calpe.
- DSFF → ESPINAL, Maria Teresa (2004). *Diccionari de sinònims de frases fetes*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

- DUVC → GINEBRA, Jordi; MONTSERRAT, Anna (1999). *Diccionari d'ús dels verbs catalans*. Barcelona: Edicions 62 (amb la col·laboració de Xavier Rull i Anna Saperas).
- FREIXA, Judit; LORENTE, Mercè (2006). «La sinonímia en unitats verbals del discurs jurídic». *Papers Lextra* (Revista electrònica del grup d'Estudis de Dret i Traducció), núm. 2, p. 29-46, <http://www.lextra.uji.es/papers/2006/Freixa_Lorente06.pdf>. [Consulta: 9 novembre 2010]
- GD62 → *Gran diccionari 62 de la llengua catalana* (2000). Barcelona: Edicions 62.
- GDLC → *Gran diccionari de la llengua catalana* (1998). Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- GELPÍ, Cristina (2006). «L'equivalència en la lexicografia bilingüe digital per a la traducció jurídica: tractament lexicogràfic i proposta de representació». A: BERNAL, Elisenda; DeCESARIS, Janet (ed.) (2006). *Palabra por palabra. Estudios ofrecidos a Paz Battaner*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Institut Universitari de Lingüística Aplicada, p. 93-108.
- GINEBRA, Jordi (2003). «Règim verbal i lexicografia: el Diccionari català-valencià-balear». A: GUISCAFRÉ, Jaume; PICORNELL, Antoni (ed.) (2003). *Actes del Congrés Internacional Antoni M. Alcover*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 436-453.
- GINEBRA, Jordi (2008). «Els verbs de suport en català i en anglès. Estudi contrastiu a partir d'un petit corpus paral·lel». *Els Marges*, núm. 85, p. 53-72.
- JOAN CASADEMONT, Anna (2008). *Sintaxi i semàntica verbals en el discurs d'especialitat. Elements per a l'activació del valor terminològic*. Tesis doctoral. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra.
- LORENTE, Mercè (2000). «Tipología verbal y textos especializados». A: GONZÁLEZ, Miguel; SOUTO, Montserrat (ed.) (2000). *Cuestiones conceptuales y metodológicas de la lingüística*. Santiago de Compostela: Universidade de Santiago de Compostela, p. 143-153.
- LORENTE, Mercè (2002). «Verbos y discurso especializado». *Estudios de Lingüística del Español (ELIES)*, 16. <<http://elies.rediris.es/elies16/Lorente.html>>. [Consulta: 9 novembre 2010]
- LORENTE, Mercè (2007). «Les unitats lèxiques verbals dels textos especialitzats. Redefinició d'una proposta de classificació». A: LORENTE, Mercè [et al.] (ed.) (2007). *Estudis de lingüística i de lingüística aplicada en honor de M. Teresa Cabré Castellví. Volum II: De deixebles*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Institut Universitari de Lingüística Aplicada, p. 365-380.
- LORENTE, Mercè (2009). «Verbos y fraseología en los discursos de especialidad». A: CASAS, Miguel; MÁRQUEZ, Raúl (ed.) (2009). *XI Jornadas de Lingüística. Homenaje al profesor José Luis Guijarro Morales*. Cádiz: Universidad de Cádiz, p. 55-84.
- LORENTE, Mercè (2011). «Defectividad verbal y discurso especializado». A: VÁZQUEZ LASLOP, María Eugenia; ZIMMERMANN, Klaus; SEGOVIA, Francisco (ed.) (2011). *De la lengua por sólo la extrañeza. Estudios de lexicología, norma lingüística, historia y literatura en homenaje a Luis Fernando Lara*. México: El Colegio de México, p. 316-333.
- MONTSERRAT, Anna; GINEBRA, Jordi (2000). «El règim verbal en el diccionari de Pompeu Fabra». A: GINEBRA, Jordi [et al.] (ed.) (2000). *La lingüística de Pompeu Fabra*, vol. II. Alacant: Institut Universitari de Filologia Valenciana; Tarragona: Universitat Rovira i Virgili, p. 165-178.
- SOLÀ, Joan (1982). «El diccionari, sense barretina». *El Món* (5 març 1982). [Reproduït a: *La llengua, una convenció dialèctica* (1993). Barcelona: Columna, p. 94-98; *Pompeu Fabra, Sanchis Guarner i altres escrits* (1984) València: 314, p. 99-105).]
- SOLÀ, Joan (1992). «Necessitat d'un diccionari d'ús» (vol. I i II), *Com*, núm. 26 i 27, p. 22a-24b i 21-23.
- TABARES, Encarnación; PÉREZ, Juan Manuel (2007). «Fraseología terminológica: estado de la cuestión y ejemplo de análisis contrastivo». *Revista de Filología de la Universidad de La Laguna*, 25, p. 567-577.

TERMINÀLIA parla amb...

Joan Martí i Castell, expresident de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans

Joan Martí i Castell (Tarragona, 1945)

Actualment, catedràtic emèrit de la Universitat Rovira i Virgili de Tarragona, de la qual va ser el primer rector. Ha estat docent i investigador a les universitats italianes de Bèrgam i de Calàbria, i professor visitant de la Universitat de Berkeley (Califòrnia, EUA) i de la Universitat Laval (Canadà). Ha estat un dels fundadors i el primer president de l'Institut Interuniversitari Joan Lluís Vives (avui Xarxa Vives d'Universitats) i del 2002

al 2010 ha presidit la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC). És membre del Consell Permanent del Consell Social de la Llengua de la Generalitat de Catalunya i del consell de redacció d'*Estudis Romànics*, entre altres càrrecs. Ha estat membre del Consell de Direcció del Centre de Terminologia de Catalunya (TERMCAT) (2002-2010) i del consell supervisor de la xarxa CRUSCAT de l'IEC (2002-2010).

Quina valoració feu dels anys de mandat a la Presidència de la Secció Filològica?

En general en faig una valoració positiva. Personalment, n'he quedat molt satisfet. He tingut altres experiències de gestió i he de dir que aquesta ha estat la més gratificant, des del punt de vista de la feina en els diversos objectius de la Secció i des del punt de vista de les relacions humanes.

Òbviament la Secció i l'Institut en el seu conjunt són un col·lectiu relativament petit i això fa també les coses més fàcils, però tot i així remarco el suport que he tingut sempre del Consell de Govern i de tot el Ple.

Pel que fa als programes de treball, em penso que hem d'estar contents d'aquests darrers vuit anys perquè els projectes principals que teníem o s'han acomplert o estan a punt d'acomplir-se. Fonamentalment, la

Gramàtica és allò que més ens ha amoïnat, però hi ha hagut també la segona edició del *Diccionari* (DIEC) i l'aprovació del document sobre el model de llengua, amb vista a la confecció del nou diccionari de l'IEC. Hem enllestit la segona edició del *Nomenclàtor oficial de la toponímia de Catalunya*, augmentada amb la transcripció fonètica dels noms de lloc i la informació etimològica. La segona edició del DIEC es basa en la tasca duta a terme per a la primera edició. Altrament, potser la Secció Filològica no ha sabut explicar prou bé que tant la primera com la segona edició no són el diccionari de l'Institut, sinó solament l'actualització del diccionari Fabra. Amb això no vull dir que no hi hagi d'haver crítiques a l'una i a l'altra, però algunes de les que s'han fet no han tingut prou en compte els nostres propòsits. És obvi, tanmateix, sobretot en obres d'aquesta mena, que s'hi puguin retreure mancances.

La Secció Filològica ha decidit iniciar ja la confecció del diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans. Això ha comportat l'aprovació, com he indicat, del model de llengua, que té en compte el nivell estàndard i la incidència de la variació social i geogràfica.

La Gramàtica vol respondre a una demanda social crucial. La previsió és que en el 2011 el text estigui tancat; caldrà, però, fer-ne la revisió i la impressió. Els apartats de fonètica, ortografia i morfologia estan acabats, encara que s'hauran de repassar quan tindrem feta tota la sintaxi, per tal de comprovar si hi ha un encaix adequat, sobretot amb la morfologia. La redacció de la sintaxi és el que ha portat més feina per raons òbvies: Pompeu Fabra va tractar la morfologia, no cal dir l'ortografia, que la va deixar fixada, i tot i que es va endinçar força en la sintaxi ho va fer d'una manera incompleta, no del tot sistemàtica i més dispersa.

La previsió és que en el 2011 el text de la Gramàtica ja estigui tancat

Hem obert una línia de recerca nova: la de l'estudi de la llengua de signes. Vam entendre que l'IEC, com a autoritat lingüística, se n'havia d'ocupar i que havia d'elaborar-ne la codificació. Per això vam crear una plaça de membre corresponent, que ocupa el doctor Josep Quer, especialista en llengua de signes, i des de llavors hi hem treballat amb uns resultats molt importants. En la compareixença al Congrés dels Diputats a Madrid vam aconseguir evitar que en la llei que ha aprovat es confonguessin les llengües de signes espanyola i catalana. A la Secció Filològica s'està confegint un corpus gramatical i lèxic, que servirà per a fer el diccionari i la gramàtica normatius de la llengua de signes.

Cal que destaquí també l'èmfasi que la Secció Filològica ha volgut posar en la consideració dels fets sociolingüístics generats per la situació política en què vivim. Els estatuts de

l'Institut estableixen que la corporació vetlli pel procés de normalització lingüística arreu dels Països Catalans. Hi hem estat treballant força i tenim molt present que hi hem d'insistir, particularment pel que ha suposat, en primer lloc, la política de relacions entre els Països Catalans, entre Catalunya i el Govern central, però sobretot inquiets per la nova realitat social i demogràfica que s'està creant amb la immigració i les repercussions lingüístiques que té en el català.

Vist des de fora, en vuit anys s'han endegat moltíssims projectes...

Aquest va ser un dels objectius que ens vam proposar ja des del primer Consell de Govern ara fa vuit anys. Teníem el propòsit de donar un impuls decidit a la Secció Filològica, d'aplicar-hi una dinàmica diferent, que afectés les comissions delegades i les oficines. Per posar un exemple, vam reactivar de manera evident l'Oficina de Gramàtica. L'Oficina d'Onomàstica no era imperceptible, però a partir de la publicació del Nomenclàtor oficial de la Catalunya del Nord, la Generalitat, que compartia amb l'Institut la supervisió dels noms de lloc i persona, li ha delegat comple-

tament aquesta funció. El Diccionari manual, i la voluntat d'afrontar el repte del nou diccionari, han suposat una més gran vitalitat per a les Oficines Lexicogràfiques. Quant a l'Atles lingüístic del domini català, hem obert camí franc a un altre projecte derivat seu, el del Petit atles lingüístic, del qual ja han sortit dos volums i està a punt de sortir-ne el tercer. Hem aconseguit la consolidació dels recursos materials i un augment notable dels recursos humans en la secretaria, les Oficines i els projectes de recerca: Gramàtica, Estudi del Vocabulari de Lluís Faraudo de Saint-Germain, Atles lingüístic del domini català, Diccionari del català contemporani, etc. Hem creat dues noves societats filials i serveis nous, com l'Optimot.

A la Secció Filològica

s'està confegint un corpus gramatical i lèxic, que servirà per a fer el diccionari i la gramàtica normatius de la llengua de signes

En els dos darrers mandats els plens de la Secció Filològica s'han distingit per la incentivació dels debats sobre aspectes diversos de sociolingüística i normativa. Ja m'agradaria que, a nivell general, les reunions dels plens de l'Institut fossin més riques en continguts. Se'n fan poques durant l'any i els aspectes més estrictament administratius impedeixen una eficiència més gran i també que s'hi planegin debats en profunditat.

Atès que la terminologia és una matèria transversal, com s'interrelacionen les diferents seccions de l'Institut?

L'IEC té un gran avantatge perquè, tot i ser un col·lectiu relativament reduït, és un col·lectiu molt variat. Hi ha les seccions de Ciència i Tecnologia, de Ciències Biològiques, la Històrico-

© Terminàlia

Arqueològica, la de Filosofia i Ciències Socials, i la Filològica. Aquesta heterogeneïtat hauria de permetre enfocar problemes diversos des de la perspectiva de la interdisciplinarietat. A l'Institut s'ha demostrat, des de fa més de 100 anys, que això ha donat resultats esplèndids: arquitectes fent d'arqueòlegs o biòlegs aconsellant sobre qüestions de medi, etc.

Tanmateix, l'atomització en les especialitzacions també ha repercutit negativament en l'IEC; s'ha tendit molt a treballar aïlladament. Les relacions entre les seccions haurien d'anar molt més enllà de les reunions dels plens, altrament la interdisciplinarietat s'aprofita en un percentatge baixíssim. Val a dir que, quan en aquests últims deu anys l'Institut s'ha imposat de ser més present en la societat i interve-

nir-hi i dir-hi la seva en afers d'interès general (informes i dictàmens sobre economia, medi, situació de la llengua), s'ha fet justament a partir de comissions amb membres de totes les seccions, amb resultats excel·lents, cosa que demostra que, si l'Institut s'ho proposa, aquesta interacció entre les seccions ha de poder donar més bons fruits dels que s'han obtingut fins ara.

En l'elaboració del DIEC, tots els especialistes de l'IEC que han volgut col·laborar-hi ho han fet. Potser hauria calgut haver actuat d'una manera més directa, més interpersonal; la simple i freda tramesa d'informes i contrainformes no ha estat prou satisfactòria. És una assignatura pendent que l'Institut incideixi molt més en aquesta relació. El president de l'Institut parla sovint de l'Acadèmia d'acadèmies, de l'Acadèmia Nacional. Cal que pugui repetir-ho reflectint la realitat, és a dir, referint-se a les cinc seccions a partir de la concepció del saber global; que es treballi col·lectivament.

Esteu satisfet amb l'estructura institucional que té la terminologia catalana?

No, crec que hi falta alguna cosa. Entenc que, per a la normalització lingüística, la terminologia és un aspecte absolutament essencial. Si deixem de banda les qüestions estrictament polítiques, des del punt de vista del sistema lingüístic, i, per tant, des de les possibilitats d'ús, jo diria que la terminologia n'és l'element més important, perquè el lèxic comú pràcticament està fixat. Per tant, la feina més important que tenim és la de treballar adequadament el llenguatge d'especialitat. En aquest sentit jo vaig acollir amb molt de gust la iniciativa de crear la Societat Catalana de Terminologia i hi vaig batallar en uns moments en què l'Institut mirava de no obrir noves societats, per raons d'organització, no per altra cosa, i no vaig parar fins que la SCATERM va ser filial de l'Institut.

Retornant a la pregunta, crec que hi hauria d'haver una mena de cadena de col·laboracions de caràcter nacional, estatal i internacional. Penso que la terminologia és un terreny en què no s'aprofita tot el que s'hi està fent. S'ha magnificat excessivament el TERMCAT en perjudici del

Si l'Institut s'ho proposa, aquesta interacció entre les seccions ha de poder donar més bons fruits dels que s'han obtingut fins ara

coneixement de la labor científica dels centres universitaris o d'investigació especialitzats en terminologia. Ha de ser més rendible el que es produeix en el vessant estrictament científic. L'Institut, mitjançant la SCATERM, ha d'empènyer en aquesta direcció.

Penso que la terminologia és un terreny en què no s'aprofita tot el que s'hi està fent

En aquests moments, en què les relacions internacionals són més fortes i en què la ciència es projecta més enfora i a la vegada intenta ser com més global millor, és important no restar marginat per la manca d'instruments terminològics. I en un altre sentit, nosaltres, per les nostres peculiaritats sociolingüístiques, tenim l'oportunitat d'aplicar una ponderació pertinent, que no han aplicat altres llengües, en l'elecció entre allò que és genuí i allò que convé irremeiablement que sigui un préstec o un calc.

Sabem que el llenguatge d'especialitat exigeix diccionaris d'especialitat, però també sabem que cada vegada més els diccionaris generals han d'incloure terminologia. Les dues edicions del DIEC ja n'han incorporada molta, respecte del diccionari Fabra; evidentment amb definicions pròpies d'un diccionari general. El nou diccionari de l'IEC encara n'haurà d'acollir molta més.

Els termes normalitzats pel Consell Supervisor del TERMCAT també haurien de ser considerats normatius?

Tot i que el Consell Supervisor del TERMCAT ha de ser estatutàriament presidit per un membre de la Secció Filològica, les relacions entre l'IEC i el TERMCAT haurien de ser diferents.

Allò que aprova el Consell Supervisor del TERMCAT no passa a ser normatiu en el sentit que ho entenem quan aprovem termes de la llengua comuna. Cal fer aquesta diferència: el terme normalitzat es difon i es fa circular socialment; però no es pot dir que és un terme normativitzat fins que no s'hi hagi pronunciat la Secció Filològica.

Aleshores, com seria el procés? El conjunt de termes normalitzats passen algun tipus de revisió de la Comissió Lexicogràfica o de la Secció Filològica perquè acabin sent normatius?

El TERMCAT ens envia sempre els resultats de les seves discussions sobre la terminologia que estudien i les conclusions a què han arribat.

Però es presenta com si efectivament després dels debats que hi ha hagut al TERMCAT ja no calgui fer res més, que no sigui veure quin èxit tindran els termes que proposa o si cal canviar-los perquè no acaben d'arrelar.

L'IEC hauria de fer una altra mena d'intervenció, que no s'acabés només amb la presidència del Consell Supervisor, sinó que permetés una discussió més àmplia en el si de la nostra Comissió de Lexicografia i, en definitiva, en el del Ple de la Secció Filològica. Hauria de prevaler més la intervenció científica i acadèmica.

En quins àmbits temàtics us sembla que caldria incrementar el treball en terminologia?

© Terminàlia

L'Institut hauria de fer una altra mena d'intervenció, que no s'acabés només amb la presidència del Consell Supervisor, sinó que permetés una discussió més àmplia en el si de la Comissió de Lexicografia i, en definitiva, en el del Ple de la Secció Filològica

Podria dir-ne alguns de prioritaris, però no seria la manera correcta de plantejar la qüestió. Jo crec que qualsevol centre de recerca terminològica ha d'estar en contacte directe amb tots i cadascun dels àmbits d'investigació de totes les àrees científiques. Sens dubte que unes es troben més peremptòriament necessitades que no pas d'altres: les ciències del medi, les enginyeries, l'electrònica o la informàtica. És, en suma, indispensable una relació més estreta entre terminòlegs i el món científic en general, especialment en l'àmbit de les universitats i dels instituts de recerca.

L'àmbit d'actuació de l'IEC és tot el territori de llengua catalana, però el TERMCAT com a centre oficial queda limitat al Principat. Esteu satisfet amb les solucions d'encaix que s'han anat practicant en terminologia fins ara?

No, és una mica el que deia abans; jo parlava de relacions nacionals, estatals i internacionals. La impressió que tinc és que manca una interconnexió entre els diversos instituts de recerca i les diverses universitats dels Països Catalans que treballen en terminologia. El caràcter oficial i administratiu que té el TERMCAT pot desvirtuar una mica aquesta necessitat.

I el cas del País Valencià?

La variació diatòpica és normal que es reflecteixi en la normativització del lèxic comú, tot i que amb una discreció que, al meu entendre, no acabem de tenir, com, en canvi, sí que tenen les llengües importants que no estan sotmeses a una situació d'anormalitat com la nostra. En la terminologia, estic convençut que la unitat ha de ser-hi fonamental. Els llenguatges d'especialitat científica no poden ser diferents, si no és excepcionalment, en els territoris dels Països Catalans.

Quin paper us agradaria que fes la SCATERM a l'IEC? Què és el que no us agrada o que demanàrieu?

Tot i que estem a les primeres passes, les expectatives són grans. M'agradaria que la SCATERM, des de l'IEC, fes fonamentalment aquesta funció de control de la unitat en la terminologia de la llengua catalana. Que sabés liderar l'enfocament científic en les seves responsabilitats i que esdevingués, doncs, un referent per a tots els qui investiguen en l'àmbit de la terminologia. La SCATERM hauria de proposar-se de dirigir la creació d'un corpus general de terminologia en totes les àrees d'especialitat vàlid per als Països Catalans. Això és el que n'espero i estic segur que ho aconseguirà.

Quina valoració feu de la revista TERMINÀLIA?

Justament perquè entenc que la terminologia no és una assignatura pendent, però sí mal plantejada per a la codificació de la llengua catalana, és molt important que hi hagi un òrgan de difusió i de recerca en terminologia, una revista que informi sobre com s'hi treballa. Per la bona impressió del primer número no dubto que la SCATERM serà l'òrgan per excel·lència de divulgació de la investigació en terminologia als Països Catalans.

Tornem a qüestions més generals. Darrerament els mitjans s'han fet

ressò de la vostra posició respecte del retrocés en l'ús de la llengua...

En la qüestió de la situació sociolingüística, evidentment hi ha un problema fonamental d'ús. En la mesura que el català no s'usa, és una llengua que no serveix; i una llengua que no serveix és una llengua que acaba desapareixent. Sempre he dit que en els casos de subordinació lingüística el que no es pot fer és carregar la responsabilitat essencial en la sensibilitat dels parlants, que no han de ser per força militants de la llengua. La càrrega excessiva en la societat per a la salvació de la llengua és una mala justificació de la manca de coratge i de voluntat suficient dels polítics.

Poder arribar a crear un corpus general de terminologia en totes les àrees d'especialitat vàlid per als Països Catalans: això és el que n'espero

S'ha fet una llei de política lingüística que és prou avançada respecte a la que hi havia, però sembla que és paper mullat. Quan la llei es fa complir, i, doncs, si cal, s'apliquen sancions, salten de seguida els enemics de la llengua: els exògens, però també els endògens. En els Països Catalans estem descobrint que hi ha molt més adversari de la llengua de dins que no pensàvem. Cal relativitzar que la culpa sempre és de Madrid. Els nostres polítics, en nom d'una desitjable pau lingüística, no compleixen amb les seves obligacions ni amb les seves promeses. Fins que no hi hagi una actitud decidida en aquest sentit dels responsables que ens representen, continuarem en un retrocés en l'ús. Amb el que acabo d'afirmar no estic insinuant que la societat hagi de ser indiferent i no compromesa en la qüestió lin-

Al costat de l'escultura *Països Catalans*, donada per l'autor a l'IEC, que Ernest Altés ha dedicat a Jordi Casablanca, un antic estimat amic de JMC ja desaparegut.

güística; senzillament vull remarcar que no tenim per què donar per sobreentès que no sigui així. Tampoc no em semblaria correcte confiar que una immigració, que en un percentatge molt elevat és de persones que tenen gran dificultat de subsistència vital, hagi de ser qui ens salvi la llengua. El que sí que cal és que els immigrants es trobin en la necessitat de saber el català, per mitjà de les vies polítiques.

Què en penseu de la polèmica recent dels professors estrangers que exerceixen en el nostre país?

Una cosa és si la qüestió s'ha plantejat o s'ha explicat de la millor manera, i una altra cosa és que ens sorprenguem que exigim que el professor que ensenya a l'escola o a la universitat catalana hagi de saber català. Aquesta condició a mi em sembla del tot imprescindible, i que no em vinguin amb històries que perdrem els grans investigadors si exigim que el català sigui la

llengua vehicular de la universitat; això no s'ho creu ningú. Un conferenciant no cal que sàpiga català ni espanyol; però qui ve aquí per quedar-s'hi ha de saber parlar català, exactament igual com qui se'n va a viure a un país estranger, sigui quin sigui, ha d'aprendre l'idioma del territori que l'acull. Encara hem d'explicar aquestes coses tan elementals? De veritat que hi ha qui no entén això? Me'n faig creus.

Quin pronòstic us atreviríeu a fer per d'aquí a uns anys?

Si la llengua catalana no és imprescindible, no és necessària; si no és necessària, és superflua, i allò que és superflu tendeix a desaparèixer. Si el català no és un requisit del tot obligatori, no té un futur garantit, sinó tot el contrari. Els senyors del Govern central, com els qui governen aquí, si acceptem que la Constitució espanyola diu que la diversitat de llengües és un patrimoni de l'Estat que s'ha de protegir, no hauri-

La càrrega excessiva en la societat per a la salvació de la llengua és una mala justificació de la manca de coratge i de voluntat suficient dels polítics

en de posar cap obstacle a tractar el català com una llengua tan important com qualsevol altra. Si ens creiem que la llengua catalana és una llengua de cultura, no tribal, a l'altura d'una altra llengua de cultura no tribal, l'hem de tractar igual com es tracta l'italià a Itàlia o l'anglès als EUA o al Regne Unit. I si no ens creiem això, diguem-ho i posem-ho damunt la taula.

CONSELL DE REDACCIÓ

Tesis doctorals sobre terminologia

Les tesis doctorals sobre terminologia de les universitats de la Xarxa Vives d'Universitats (1999-2010)

MERCÈ LORENTE I PILAR SÁNCHEZ-GIJÓN
Consell de Redacció

Axíu de l'Institut d'Estudis Catalans. Foto: Manuel Armengol

1 Introducció

La terminologia va ser reconeguda com a matèria troncal en els estudis de Traducció i Interpretació a començament dels anys noranta; això no vol dir que abans no formés part de la formació en alguns estudis universitaris (medicina, documentació) o que no fos objecte de recerca en tesis doctorals, encara que minoritari, per a les filologies, la història, la biologia i, fins i tot, l'enginyeria.

En aquest número, TERMINÀLIA ha volgut dedicar el Dossier a fer una revisió de les tesis doctorals sobre terminologia defensades en els darrers deu anys (1999-2010) a les diverses universitats dels territoris de llengua catalana, per poder copsar-ne la distribució territorial, lingüística o temàtica.

Hem utilitzat com a font d'informació la base de dades de tesis doctorals TESEO (<http://www.educacion.es/teseo>) del Ministeri d'Educació. Aquesta base de dades conté el registre de totes les tesis doctorals llegides en qualsevol disciplina i a qualsevol universitat de l'Estat. Les universitats catalanes actualment disposen d'un recurs propi per registrar les tesis doctorals (i també per accedir al text complet), el portal Tesis Doctorals en Xarxa (TDX, <http://www.tesisenxarxa.net>), però no l'hem usat com a font d'informació per tal com, malauradament, no totes les tesis defensades hi són incloses.

Les consultes fetes a TESEO s'han limitat a les universitats vinculades a la Xarxa Vives d'Universitats ubicades a l'Estat espanyol (veg. la taula 1); s'han exclòs, per tant, la Universitat d'Andorra, la Universitat de Perpinyà Via Domitia i la Universitat de Sàsser.

TERMINÀLIA 2 (2010): 38-47 · DOI: 10.2436/20.2503.01.19
ISSN: 2013-6692 (impresa); 2013-6706 (electrònica)
<http://terminalia.iec.cat>

Les tesis doctorals sobre terminologia de les universitats de la Xarxa Vives d'Universitats (1999-2010)

Mercè Lorente i Pilar Sánchez-Gijón

Universitat Abat Oliba CEU	UAO-CEU
Universitat d'Alacant	UA
Universitat Autònoma de Barcelona	UAB
Universitat de Barcelona	UB
Universitat de Girona	UdG
Universitat de les Illes Balears	UIB
Universitat Jaume I	UJI
Universitat de Lleida	UdL
Universitat Internacional de Catalunya	UIC
Universitat Miguel Hernández d'Elx	UMH
Universitat Oberta de Catalunya	UOC
Universitat Politècnica de Catalunya	UPC
Universitat Politècnica de València	UPV
Universitat Pompeu Fabra	UPF
Universitat Ramon Llull	URL
Universitat Rovira i Virgili	URV
Universitat de València	UV
Universitat de Vic	UVIC

TAULA 1. Universitats de la Xarxa Vives d'Universitats

La selecció de les tesis s'ha fet cercant una sèrie de mots (veg. la taula 2), amb tota la flexió desplegada, en el títol, el resum i les paraules clau.

terminologia	terminografia	
comunicació especialitzada	coneixement especialitzat	llenguatge d'especialitat
lèxic especialitzat	discurs especialitzat	anàlisi conceptual
tesaurus	vocabulari	ontologia

TAULA 2. Paraules clau utilitzades per fer la cerca de tesis doctorals sobre terminologia

La llista resultant contenia un alt nivell de soroll, que s'ha eliminat mitjançant un procés de revisió manual de les dades: s'han descartat les tesis que, després de llegir-ne el resum, no estaven vinculades clarament amb la terminologia. Així doncs, la selecció final conté 82 tesis doctorals vinculades a diverses àrees de coneixement i amb diferents objectes d'estudi. Vegeu-ne la llista al final del Dossier.

Les limitacions de les cerques dutes a terme són evidents, per tal com algunes tesis no inclouen paraules clau a la fitxa de TESEO, i també perquè el títol i el resum no contenen cap de les formes usades en la cerca. Per tant demanem disculpes si hi ha alguna tesi que hi hauria de ser i no hi és, i demanem als lectors que ens comuniquin les mancances o errors detectats a terminalia@iec.cat, per tal de modificar la base de dades que hem constituït per fer aquest estudi preliminar i que servirà de cara a fer estudis de seguiment en el futur.

2 Distribució de les tesis doctorals per universitats

De les 18 universitats catalanes, 14 compten amb tesis llegides sobre terminologia o paren especial atenció a aquest àmbit. Únicament no ens consta que tinguin cap tesi registrada en aquesta disciplina la Universitat Abat Oliba-CEU, la Universitat Internacional de Catalunya, la Universitat Oberta de Catalunya i la Universitat de Vic. La distribució per universitats de les 82 tesis doctorals identificades es recull a la figura 1.

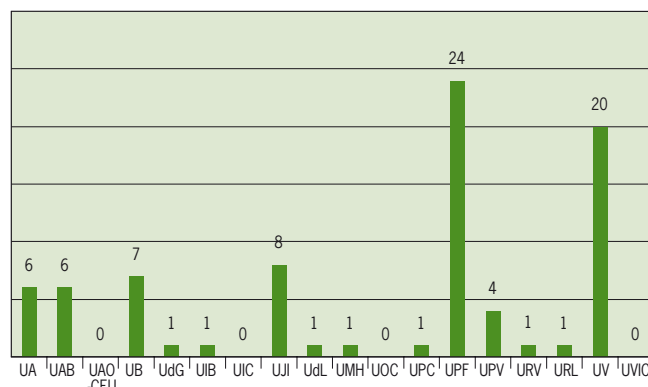

FIGURA 1. Distribució de les tesis doctorals per universitats

Destaca la Universitat Pompeu Fabra, amb una producció doctoral vinculada exclusivament a l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada, per tal com la

terminologia n'és una línia de recerca preponderant; i també la Universitat de València, tot i que en aquest cas val a dir que les tesis provenen de vuit departaments diferents: Filologia Romànica, Filologia Anglesa i Alemanya, Filologia Francesa i Italiana, Filologia Espanyola, Filologia Catalana, Història de la Ciència i Documentació, Teoria dels Llenguatges i Ciències de la Comunicació i Estomatologia.

3 Distribució de les tesis doctorals per departaments

En observar amb deteniment la distribució de les tesis doctorals en funció dels departaments als quals pertanyen els doctorats en què van ser llegides es pot comprovar que, sobretot, provenen de departaments de l'àmbit de les humanitats (veg. la figura 3).

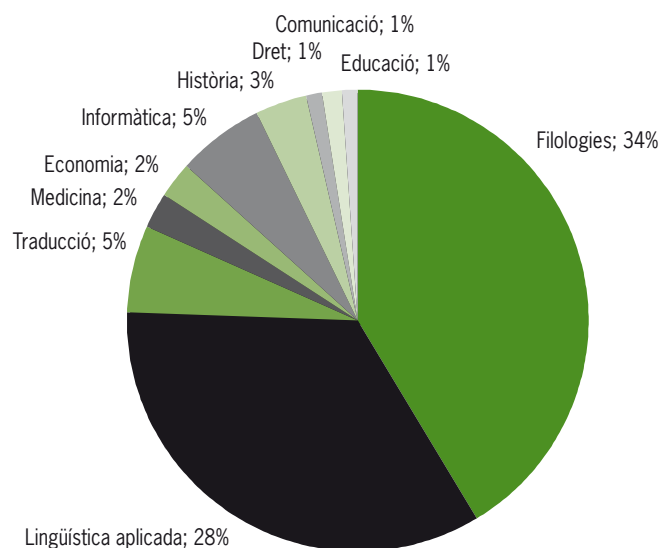

FIGURA 2. Distribució de les tesis doctorals segons l'àrea de coneixement dels departaments i instituts

Tal com mostra la figura 2, els departaments on s'han llegit la majoria de les tesis doctorals analitzades corresponen als àmbits de la lingüística, les filologies i la traducció. Pel que fa a altres àmbits de coneixement, es pot observar que hi ha molt poques àrees presents en aquest gràfic, tot just informàtica, història, medicina, economia, dret, comunicació i educació.

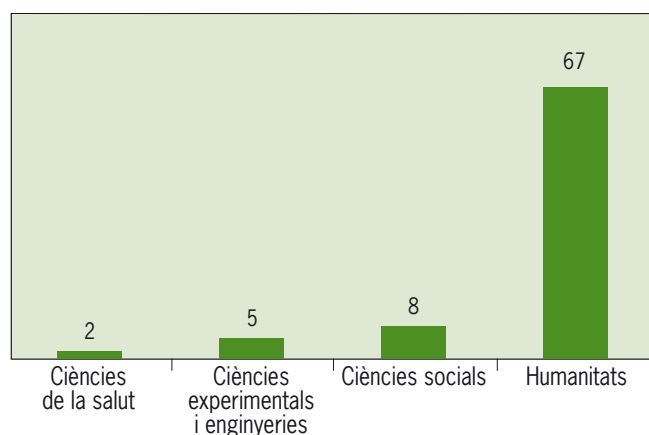

FIGURA 3. Distribució de les tesis segons l'àmbit de coneixement dels departaments

4 Distribució de les tesis doctorals per sexe

Les tesis doctorals sobre terminologia han estat defensades majoritàriament per dones. En concret, només una de cada quatre tesis llegides té un home com a autor. De tota manera, aquesta distribució de l'autoria per sexes coincideix amb la tendència habitual en les humanitats, tot i que amb les dades disponibles sembla que en terminologia la distància entre els dos grups és més gran.

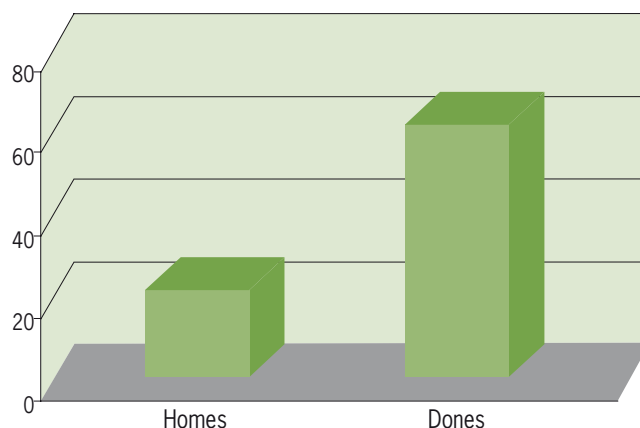

FIGURA 4. Distribució de les tesis segons si els autors són homes o dones

5 Distribució de les tesis doctorals per any de lectura

La mitjana de tesis llegides per curs és de 7,45 tesis. La figura 5 mostra la distribució de la lectura de les tesis doctorals al llarg dels onze cursos analitzats (des del curs 1999-2000 fins al 2009-2010).

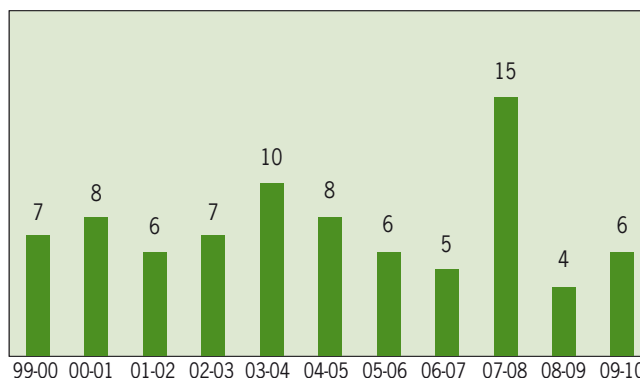

FIGURA 5. Distribució de tesis doctorals per cursos

6 Distribució de les tesis doctorals segons la llengua de redacció i la llengua objecte d'estudi

Les tesis doctorals que prenen la terminologia com a objecte d'estudi han estat redactades en una de les quatre llengües següents: castellà (72 %), català (20 %), anglès (6 %) o francès (2 %). La distribució de les tesis segons la llengua de redacció està recollida en la figura 6.

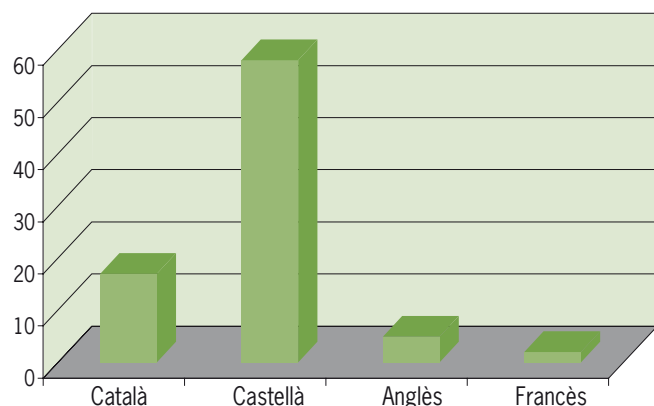

FIGURA 6. Llengües de redacció de les tesis

Queda palès el desequilibri entre les tesis redactades en català i les redactades en altres llengües, sobretot en castellà. És previsible que, en el futur, augmentin les tesis redactades en anglès per les recomanacions actuals de les universitats en aquest sentit.

En canvi, el nombre de llengües que són objecte de l'estudi terminològic d'aquestes tesis és més alt, tal com mostra la figura 7.

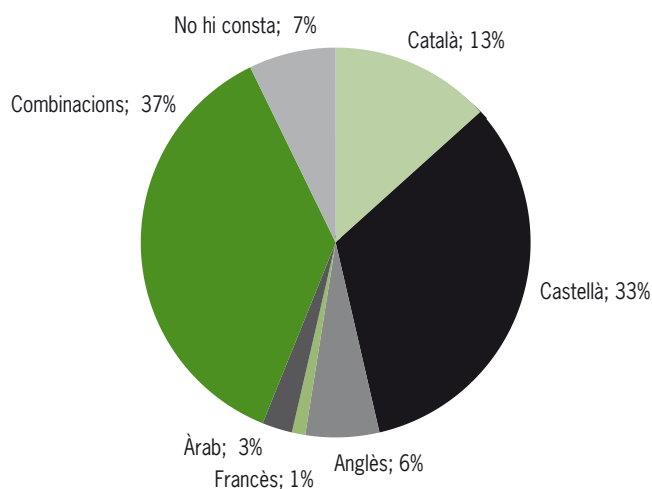

FIGURA 7. Llengües objecte d'estudi de les tesis

La llengua majoritàriament descrita és el castellà (27 en total), mentre que el nombre de tesis que descriuen aspectes terminològics del català és menor (11), així com de la resta de llengües. En total, les tesis dedicades a descriure una única llengua representen el 56 % del total. No obstant això, el 37 % del total es dedica a l'estudi de combinacions lingüístiques (veg. la figura 8).

Coincidint amb les dades recollides a la figura 7, la majoria de combinacions lingüístiques tenen en comú el castellà. Únicament una d'aquestes tesis estudia una combinació de llengües que no l'inclou (català-mandíng). L'anglès també és objecte d'estudi freqüent en combinació amb el castellà i/o el català: és present a vint de les trenta tesis dedicades a descriure combinacions lingüístiques. El català, per la seva banda,

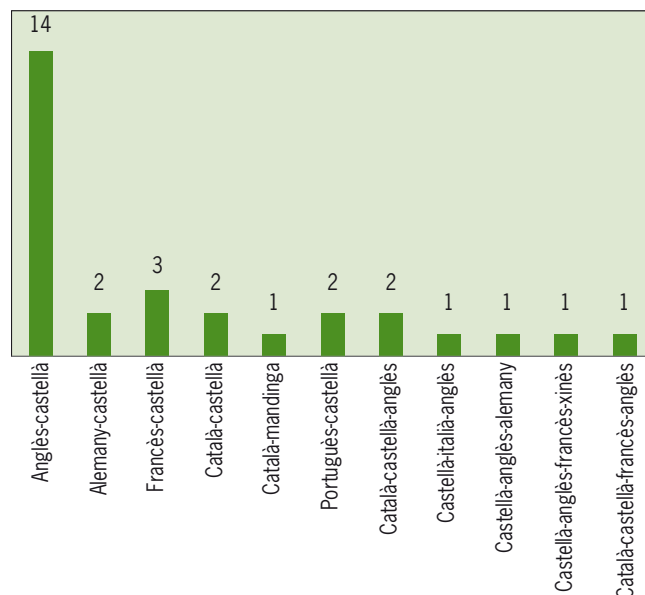

FIGURA 8. Combinacions lingüístiques objecte d'estudi de les tesis

apareix únicament en sis de les trenta tesis recollides en aquest gràfic, cosa que representa el 20 % d'aquest conjunt.

7 Distribució de les tesis doctorals per dominis d'especialitat descrits

A la figura 9 es mostra la distribució per dominis d'especialitat de la terminologia descrita a les diverses tesis doctorals. Podem observar que hi ha una distribució força homogènia, tot i que hi destaca el vocabulari mèdic com a objecte de recerca més tractat.

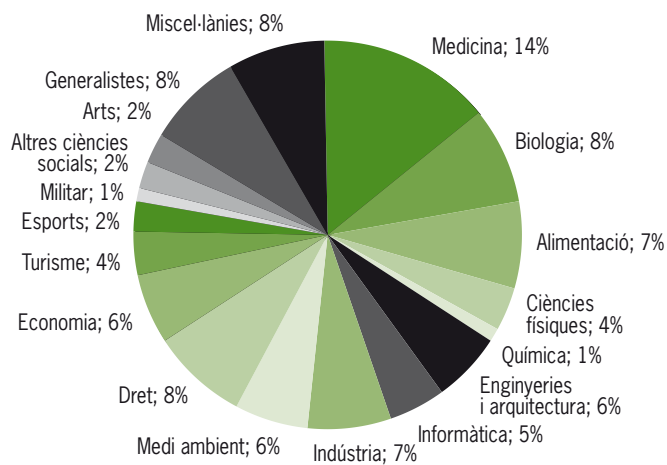

FIGURA 9. Dominis d'especialitat descrits a les tesis

Si duem a terme un apropament a les disciplines descrites a les tesis doctorals des de la perspectiva de les grans branques del coneixement (veg. la figura 10), trobem que únicament el 2 % del conjunt de les tesis reco-

l·lides es dediquen a disciplines d'humanitats, tot i que, com ja hem mencionat, la majoria de les tesis doctorals provenen de departaments d'aquest àmbit.

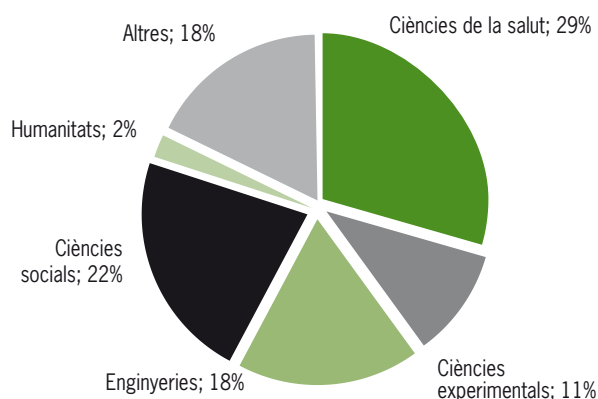

FIGURA 10. Dominis d'especialitat descrits agrupats per àrees de coneixement

Sota l'epígraf «Altres» queden recollides tesis de temes difícilment classificables, com ara les d'àmbit militar o miscel·lani.

8 Distribució de les tesis doctorals per àmbits d'aplicació

A l'hora de distribuir les tesis en funció del seu àmbit d'aplicació hem identificat nou categories: les tesis orientades a l'anàlisi del discurs i la retòrica, les orientades cap a la redacció tècnica i la comunicació, les que tenen objectius relacionats amb la tecnologia (fonamentalment gestió de la informació i terminòtica), les relacionades amb la lexicografia, les orientades a la normalització lingüística, les tesis que segueixen una perspectiva històrica, les adreçades cap a l'ensenyament, les vinculades amb l'activitat de la traducció, i finalment les relacionades amb la recerca bàsica en terminologia (fonamentalment conceptualització, morfosintaxi i estudis terminològics de caràcter general). La figura 11 en mostra la distribució en forma de percentatges.

Però, a banda de l'aplicabilitat prevista per l'autor, les 82 tesis recollides s'ocupen de temes diferents o bé aborden la terminologia des de perspectives distintes. La figura 12 en mostra la distribució temàtica.

L'epígraf «Descripció de la terminologia d'un àmbit» inclou la majoria de les tesis desenvolupades fora de l'àmbit de la lingüística. Les tesis traductològiques queden distribuïdes en els apartats «Anàlisi del discurs especialitzat», «Recursos terminogràfics» i «Comparació interlingüística». Val a dir que algunes tesis podrien ser classificades sota més d'un dels epígrafs indicats, però només ho han estat sota l'epígraf que, segons el resum de cada tesi, era l'enfocament principal pel que fa a la terminologia com a objecte d'estudi.

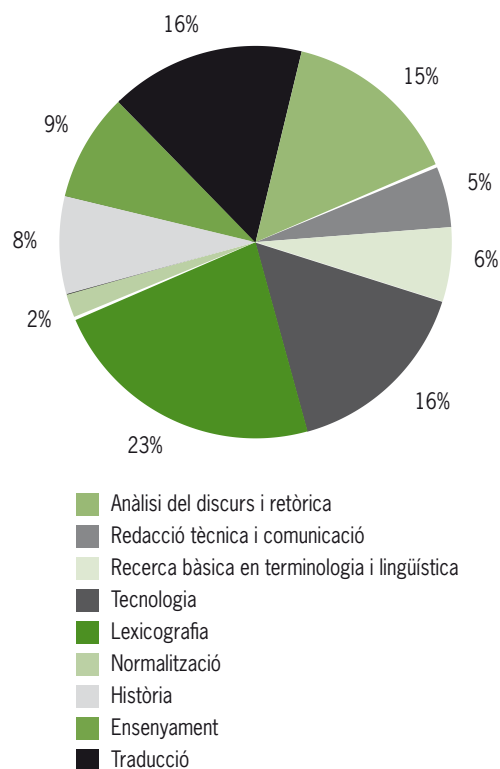

Figura 11. Tesis doctorals distribuïdes per àmbits d'aplicació

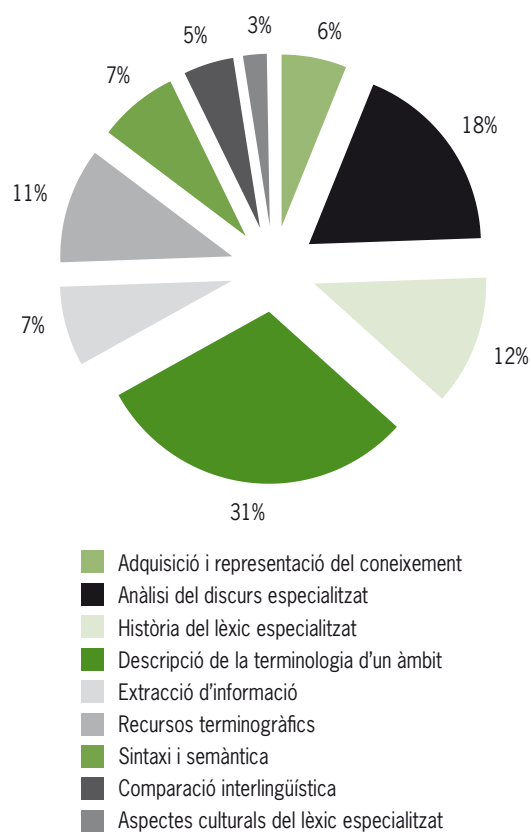

Figura 12. Temes de les tesis sobre terminologia

9 Conclusions

A partir de les dades recollides, podem apuntar com a conclusions alguns reptes de futur de la comunitat investigadora i, concretament, de la Societat Catalana de Terminologia:

- Cal incentivar la redacció de tesis sobre terminologia en català, si volem que la llengua no renunciï a comunicar ciència.
- Ens convé disposar de tesis que descriguin la terminologia i el discurs especialitzat en català, per poder participar des d'aquesta perspectiva en els avenços de la lingüística catalana.
- La posició favorable al multilingüisme, que fomenta les anàlisis contrastives interlingüístiques, no ha de negligir la presència del català en aquesta mena d'estudis.
- Per poder disposar d'un panorama descriptiu complet de l'ús de la terminologia en tots els espais de comunicació especialitzada, ens calen tesis que descriguin la terminologia dels àmbits d'humanitats i d'altres que incrementin els estudis contrastius entre àmbits discursius diversos.
- Cal aprofitar els resultats d'aquesta anàlisi per incidir en els agents implicats (doctorands, directors, responsables de departaments i de biblioteques, gestors dels bancs de dades TESEO i TDX) per tal que els registres de tesis doctorals assegurin, mitjançant el control terminològic, de resums i paraules clau, una recuperació d'informació eficient. ✱

Llista de tesis doctorals sobre terminologia de les universitats de la Xarxa Vives d'Universitats (1999-2010)*

- ABU-SHAMS PAGES, Leila. *El léxico relativo a la cocina y la alimentación en el dialecto árabe de Rabat (Marruecos)*. Departament de Filologia Semítica. Universitat de Barcelona. 08/10/1999.
- ADAME OBRADOR, M. Teresa. *Orientación y psicología vocacional en España: revisión y estado de la cuestión (1970-1999)*. Departament de Ciències de l'Educació. Universitat de les Illes Balears. 15/12/2000.
- ADELSTEIN, Andreína. *Unidad léxica y significado especializado: modelo de representación a partir del nombre relacional madre*. Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Universitat Pompeu Fabra. 16/02/2007.
- AGULLÓ ALBUIXEC, Recaredo. *La formación del léxico deportivo: 1790-1909*. Departament de Filologia Francesa i Italiana. Universitat de València. 26/07/2000.
- ALARCÓN MARTÍNEZ, Rodrigo. *Descripción y evaluación de un sistema basado en reglas para la extracción automática de contextos definitorios*. Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Universitat Pompeu Fabra. 22/10/2009.
- ALBEROLA COLOMAR, María Pilar. *El folleto bancario como género: estudio contrastivo inglés-español*. Departament de Filologia Anglesa i Alemanya. Universitat de València. 25/06/2002.
- ALONSO CAMPO, Araceli. *Características del léxico del medio ambiente en español y pautas de representación en el diccionario general*. Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Universitat Pompeu Fabra. 26/06/2009.
- AMARO DE MELO, Bianca. *Banco de datos terminológicos para el MERCOSUR: una propuesta de modelo*. Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Universitat Pompeu Fabra. 05/12/2003.
- ARAGONÉS LUMERAS, Maite. *Estudio descriptivo multilingüe del resumen de patente. Aspectos contextuales y retóricos*. Departament de Traducció i Comunicació. Universitat Jaume I. 21/05/2008.
- BAJO SANTIAGO, Francisca. *La terminología enológica del español en el siglo XIX*. Departament de Filologies Romàniques. Universitat Rovira i Virgili. 14/05/2003.
- BELDA MEDINA, José Ramón. *Estudio morfológico contrastivo inglés-español sobre terminología de la informática y de Internet*. Departament de Filologia Anglesa. Universitat d'Alacant. 02/11/2000.
- BEVILACQUA, Cleci. *Unidades fraseológicas especializadas eventivas: descripción y reglas de formación en el ámbito de la energía solar*. Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Universitat Pompeu Fabra. 11/06/2004.
- BOQUERA MATARREDONA, María. *Las metáforas en textos de ingeniería civil: estudio contrastivo español-inglés*. Departament de Teoria dels Llenguatges i Ciències de la Comunicació. Universitat de València. 11/05/2005.

- BORRÀS DALMAU, Laura. Los artículos lexicográficos de zoónimos en diccionarios españoles de lengua general. Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Universitat Pompeu Fabra. 10/12/2004.
- BOSCH RODOREDA, Andreu. La interferència dels parlars sards en el català de l'Alguer entre els segles XVII i XVIII. Estudi del lèxic a través dels registres de danys de la «Barracelleria» (1683-1829). Departament de Filologia Catalana. Universitat de Barcelona. 11/04/2008.
- BOTELLA TRELIS, Ana Paloma. Hacia una cartografía del conocimiento a partir de un corpus de artículos de investigación. Departament de Lingüística Aplicada. Universitat Politècnica de València. 27/11/2008.
- BRACHO LAPIEDRA, Llum. La traducció en el discurs mediambiental en llengua catalana. Anàlisi i caracterització d'un corpus ambidireccional. Departament de Traducció i Comunicació. Universitat Jaume I. 07/07/2004.
- CABALLERO RODRÍGUEZ, M. Rosario. Cognición y esquemas culturales compartidos: el papel de la metáfora en el discurso de los arquitectos. Departament de Filologia Anglesa i Romànica. Universitat Jaume I. 21/02/2002.
- CÁMARA DE LA FUENTE, Lidia. Comunicación técnica multilingüe: gestión del conocimiento y de recursos lingüísticos para proyectos de traducción. Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Universitat Pompeu Fabra. 20/12/2005.
- CANDEL MORA, Miguel Ángel. Terminología aplicada a la traducción técnica de informes sobre la gestión de la I+D. Departament de Lingüística Aplicada. Universitat Politècnica de València. 25/03/2003.
- CARRIÓ PASTOR, M. Luisa. Análisis contrastivo del discurso científico-técnico: errores y variaciones comunes en la escritura del inglés como segunda lengua. Departament de Lingüística Aplicada. Universitat Politècnica de València. 27/01/2003.
- CASULLERAS CLOSA, Josep. El tratado sobre proyección de rayos de Ibn Muàd de Jaén (M. 1093). Edición, traducción y estudio. Departament de Filologia Semítica. Universitat de Barcelona. 26/10/2006.
- CATALDI DOS SANTOS, Cristiane. Los transgénicos en la prensa española: una propuesta de análisis discursivo. Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Universitat Pompeu Fabra. 16/12/2003.
- CRAWFORD CAMICIOTTOLI, Belinda Blanche. Evaluation in ICT-Mediated genres of financial disclosure: a contrastive analysis of spoken earnings presentations and written earnings releases. Departament d'Estudis Anglesos. Universitat Jaume I. 27/04/2009.
- CROUS CASTANÉ, Berta. Estudi interlingüístic de les construccions que expressen estats patològics en català i en mandíngua. Departament de Filologia i Filosofia. Universitat de Girona. 30/01/2009.
- DA CUNHA FANEGO, Iria. Hacia un modelo lingüístico de resumen automático de artículos médicos en español. Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Universitat Pompeu Fabra. 25/04/2008.
- DÍAZ ROJO, José Antonio. El léxico del cuerpo, la salud y la enfermedad en el español actual. Departament d'Història de la Ciència i Documentació. Universitat de València. 03/07/2001.
- DOMÈNECH BAGARIA, Ona. Textos especialitzats i variació vertical: la diversitat terminològica com a factor discriminant del nivell d'especialització d'un text. Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Universitat Pompeu Fabra. 28/04/2006.
- EDO MARZA, Núria. The Communicative Theory of Terminology (CTT) applied to the development of a corpus-based specialised dictionary of the ceramics industry. Departament d'Estudis Anglesos. Universitat Jaume I. 19/06/2008.
- ESTEVE RAMOS, M. José. El cambio progresivo en la terminología del inglés médico en oftalmología: una perspectiva diacrónica (s. XI-XX). Departament de Filologia Anglesa i Romànica. Universitat Jaume I. 06/11/2003.
- ESTOPÀ BAGOT, Rosa. Extracció de terminologia: elements per a la construcció d'un SEACUSE (Sistema d'Extracció Automàtica de Candidats a Unitats de Significació Especialitzada). Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Universitat Pompeu Fabra. 26/07/1999.
- ESTRUCH SUBIRANA, Maria. Mil veus de BACUS. Diccionari etnolingüístic de la vinya i el vi al Bages. Llengua, literatura i cultura tradicional. Departament de Filologia Catalana. Universitat Autònoma de Barcelona. 14/07/2008.
- FAUS LÓPEZ, Joan. Anàlisi del vocabulari científic en patologia i terapèutica dentàries: proposta terminològica. Departament d'Estomatologia. Universitat de València. 29/02/2008.
- FELIU CORTÈS, Judit. Relacions conceptuals i terminologia: anàlisi i proposta de detecció semiautomàtica. Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Universitat Pompeu Fabra. 02/04/2004.

- FORÉS LÓPEZ, M. Dolores. Análisis contrastivo del discurso científico-técnico en las lenguas de especialidad en mecánica y electrónica. Departament de Filologia Anglesa i Alemanya. Universitat de València. 04/11/2004.
- FUENTES CRESPO, Sandrine. Dictionnaire électronique des noms de professions (espagnol-français): Contribution à l'étude du trait syntactico-sémantique humain. Departament de Filologia Francesa i Romànica. Universitat Autònoma de Barcelona. 20/06/2008.
- GIMÉNEZ MORENO, Rosa. La repetición lingüística en el género de la clase magistral: el inglés académico oral en el ámbito de las ciencias sociales. Departament de Filologia Anglesa i Alemanya. Universitat de València. 03/07/2000.
- GIRALDO ORTIZ, John Jairo. Análisis y descripción de las siglas en el discurso especializado de genoma humano y medio ambiente. Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Universitat Pompeu Fabra. 07/03/2008.
- GÓMEZ DíEZ, Maria Isabel. «Je n'ai que ma bouche». Prácticas interactivas y discursivas alteradoras en el procedimiento de solicitud de asilo en Bélgica. Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Universitat Pompeu Fabra. 26/09/2008.
- GÓMEZ GONZÁLEZ-JOVER, Adelina. Terminografía, lenguajes profesionales y mediación interlingüística. Aplicación metodológica al léxico especializado de la industria del calzado y de las industrias afines. Departament d'Anglès. Universitat d'Alacant. 23/02/2005.
- GONZÁLEZ GARCÍA, M. Virginia. La idea de un diccionario universal ejecutada en la jurisprudencia civil de Gregorio Mayans: léxico y fuentes. Departament de Filologia Espanyola. Universitat de València. 18/01/2007.
- IGLESIA MARTÍN, Sandra. El diccionario nacional de Ramón Joaquín Domínguez en el entramado lexicográfico del siglo XIX. Estudio a propósito del léxico de la química. Departament de Filologia Espanyola. Universitat Autònoma de Barcelona. 25/09/2008.
- JAIME PASTOR, M. Asunción. La cuantificación en inglés literario y científico-técnico. Estudio comparativo. Departament de Filologia Anglesa i Alemanya. Universitat de València. 15/10/1999.
- JOAN CASADEMONT, Anna. Sintaxi i semàntica verbals en el discurs d'especialitat: elements per a l'activació del valor terminològic. Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Universitat Pompeu Fabra. 27/03/2008.
- JULIA LUNA, Carolina. Estructura y variación en el léxico del cuerpo humano. Departament de Filologia Espanyola. Universitat Autònoma de Barcelona. 28/04/2010.
- KOSTINA, Irina. Variación conceptual de los términos en el discurso especializado. Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Universitat Pompeu Fabra. 19/02/2010.
- LOPE POCH, Eva. El desenvolupament del vocabulari tècnic feudal en els documents de l'Arxiu Comtal de Barcelona. Estudi dels fons ACA, Cancelleria, Pergamins, Ramon Borrell, Berenguer Ramon I, Ramon Berenguer I, Ramon Berenguer II, Berenguer Ramon II i Ramon Berenguer III. Departament de Filologia Llatina. Universitat de Barcelona. 30/05/2008.
- LÓPEZ SANTIAGO, Mercedes. Estudio del léxico francés de la agricultura ecológica. Terminología. Neología. Traducción al español: perspectiva contrastiva. Departament de Filologia Francesa i Italiana. Universitat de València. 27/01/2005.
- LUCCHETTI FARRÉ, Antoni. Cambio tecnológico y trabajo portuario. Los casos de los puertos de Barcelona, Génova y Marsella (1965-1995). Departament d'Història i Institucions Econòmiques. Universitat de Barcelona. 06/09/2002.
- MAROTO GARCÍA, María de la Nava. Las relaciones conceptuales en la terminología de los productos cerámicos y su formalización mediante un editor de ontologías. Departament de Traducció, Societat i Comunicació. Universitat Jaume I. 22/11/2007.
- MÁRQUEZ ROJAS, Melva. El anglicismo terminológico integral en los textos especializados: pautas para su tratamiento automatizado. Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Universitat Pompeu Fabra. 10/02/2005.
- MARTÍNEZ SÁNCHEZ, Patricia Cristina. La traducción de los nombres de «realia» en textos del sector turístico. Departament de Filologia Anglesa i Alemanya. Universitat de València. 17/05/2000.
- MIRÓ PÉREZ, María Isabel. Análisis de textos paralelos en corpus bilingüe (español-inglés): el error de traducción en los textos de información turística. Departament de Teoria dels Llenguatges i Ciències de la Comunicació. Universitat de València. 20/04/2007.
- MONTESINOS LÓPEZ, Anna Isabel. Anàlisi del discurs de la informàtica: aplicació a l'estudi de la descripció. Departament de Filologia Catalana. Universitat de València. 05/06/2000.

- MORALES MORALES, Manuel. Representación del conflicto armado en prensa colombiana. Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Universitat Pompeu Fabra. 30/09/2003.
- MOREL SANTASUSAGNA, Jordi. L'aprenentatge de coneixement especialitzat través de l'anàlisi d'alguns conceptes del dret de família. Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Universitat Pompeu Fabra. 20/03/2001.
- NAZAR, Rogelio. A Quantitative Approach to Concept Analysis. Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Universitat Pompeu Fabra. 01/10/2010.
- NOLLA BACARISAS, Mireia. Ventalls a la Barcelona del segle XIX. Col·leccions i iconografia. Departament d'Història de l'Art. Universitat de Barcelona. 25/11/2009.
- NOMDEDEU RULL, Antonio. Terminología del fútbol y diccionarios: elaboración de un diccionario de especialidad para el gran público. Departament de Filologia Espanyola. Universitat Autònoma de Barcelona. 11/06/2004.
- OLIVARES DELGADO, Fernando. Publicidad y ecología. La publicidad verde en España (1980-1999). Departament de Sociologia II, Psicologia, Comunicació i Didàctica. Universitat d'Alacant. 13/03/2002.
- OLMO CAZEVIEILLE, Françoise. Les unités simples et complexes du vocabulaire français de la zootechnie. Perspectives linguistique, lexicographie et contrastive. Departament de Filologia Francesa i Italiana. Universitat de València. 28/06/2006.
- ORDUÑA LÓPEZ, José Luis. Los términos de la física en los diccionarios generales y especializados. Departament de Filologia Clàssica, Francesa i Hispànica. Universitat de Lleida. 26/07/2002.
- OSTER, Ulrike. Los términos de la cerámica en alemán y en español. Análisis semántico orientado a la traducción de los compuestos nominales alemanes. Departament de Traducció i Comunicació. Universitat Jaume I. 21/11/2003.
- PEÑARROYA PRATS, Miquel. El léxico militar: entre la tradición y la modernidad. Departament de Teoria dels Llenguatges i Ciències de la Comunicació. Universitat de València. 05/04/2001.
- PIERA MIQUEL, Mònica. La 'calaixera' o cómoda catalana y sus variantes tipológicas en el siglo XVIII. Departament d'Història de l'Art. Universitat de Barcelona. 27/11/2002.
- PILUSO, Carla. Análisis contrastivo español-italiano del lenguaje de la informática. Departament de Filologia Espanyola. Universitat de València. 25/10/2006.
- PORTELA SANTACATALINA, Ana. Estudio para la elaboración de un tesoro en materia turística, de especial aplicación en la comunidad valenciana. Departament de Filologia Espanyola. Universitat de València. 23/10/2001.
- QUIROZ HERRERA, Gabriel. Los sintagmas nominales extensos especializados en inglés y en español: descripción y clasificación en un corpus de genoma. Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Universitat Pompeu Fabra. 15/05/2008.
- RAMN SAPERNA, Regina Loreto. L'expressió dermatològica al llenguatge popular valencià amb especial referència a la comarca de la Marina Baixa. Departament de Medicina Clínica. Universitat Miguel Hernández. 04/07/2006.
- RIBAS BRUGUER, Marta. Alineació de textos jurídics paral·lels (català i castellà): alguns problemes. Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Universitat Pompeu Fabra. 24/04/2006.
- RICART VAYÁ, Alícia. An ESP Comparative Analysis in Medical Research Articles: Spanish-English. Departament de Lingüística Aplicada. Universitat Politècnica de València. 30/06/2008.
- ROMÀ FERRI, Maria Teresa. Ontofis: tecnología ontológica en el dominio farmacoterapéutico. Departament de Llenguatges i Sistemes Informàtics. Universitat d'Alacant. 13/11/2009.
- SÁNCHEZ-GIJÓN, Pilar. Els documents digitals especialitzats: utilització de la lingüística de corpus com a font de recursos per a la traducció especialitzada. Departament de Traducció i Interpretació. Universitat Autònoma de Barcelona. 27/06/2003.
- SANZ ÁLAVA, María Inmaculada. El español profesional y académico en el ámbito de la ingeniería civil: el discurso oral y escrito. Departament de Filologia Espanyola. Universitat de València. 11/03/2005.
- SKORCZYNSKA SZNAJDER, Hanna Teresa. Variaciones de la metáfora en la divulgación del discurso de las ciencias de la empresa: el uso de los marcadores metafóricos. Departament de Filologia Anglesa i Alemanya. Universitat de València. 02/04/2004.
- SMITH PATRICIA, Jane. The Role of Written Communication in Managing an Organisational Change. Departament de Màrqueting, Operacions i Finances. Universitat Ramon Llull. 14/05/2003.

- SOLER MONREAL, Carmen. *Las construcciones relativas en el lenguaje científico del inglés y el español*. Departament de Filologia Anglesa i Alemanya. Universitat de València. 04/12/2000.
- SUÁREZ DE LA TORRE, Mercedes. *Análisis contrastivo de la variación denominativa en textos especializados: del texto original al texto meta*. Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Universitat Pompeu Fabra. 10/06/2004.
- TEBÉ SORIANO, Carles. *La representació conceptual en terminologia: l'atribució temàtica en els bancs de dades terminològiques*. Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Universitat Pompeu Fabra. 19/12/2005.
- UTRERA CARO, Sebastián Félix. *El régimen jurídico ambiental de las presas y sus embalses*. Departament d'Estudis Jurídics de l'Estat. Universitat d'Alacant. 23/07/2001.
- VARGAS SIERRA, Chelo. *Aproximación terminográfica al lenguaje de la piedra natural. Propuesta de sistematización para la elaboración de un diccionario traductológico*. Departament de Filologia Anglesa. Universitat d'Alacant. 16/05/2005.
- VIVALDI PALATRESI, Jorge. *Extracción de candidatos a términos mediante combinación de estrategias heterogéneas*. Departament de Llenguatges i Sistemes Informàtics. Universitat Politècnica de Catalunya. 29/06/2001.

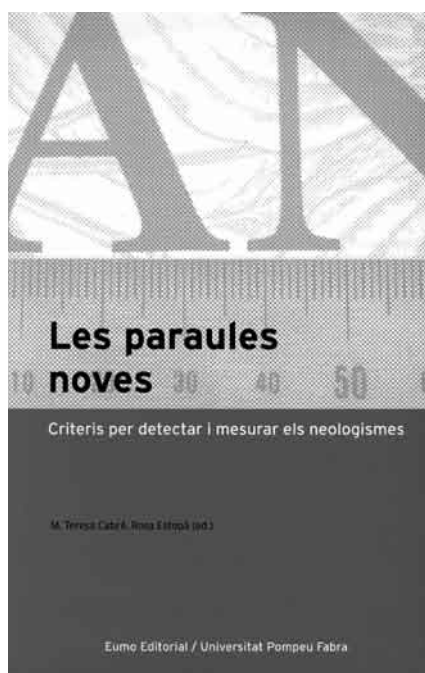
* Han col·laborat en la selecció Alba Mena, becària de recerca del màster de Tradumàtica de la Universitat Autònoma de Barcelona, i Ana Belén Cortés, documentalista de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada de la Universitat Pompeu Fabra.

Nota

En el procés de revisió del dossier ens hem adonat de la mancança de la tesi indicada a continuació:

FREIXA AYMERICH, Judit. *La variació terminològica: Anàlisi de la variació denominativa en textos de diferent grau d'especialització de l'àrea de medi ambient*. Departament de Filologia Catalana, Universitat de Barcelona. 11/10/2002.

En aquest cas la mancança no és atribuïble a les limitacions de la cerca, sinó al fet que la tesi no consta registrada a la base de dades TESEO. Es tracta d'una situació anòmla, ja que les universitats informen sistemàticament de les tesis defensades al Ministeri d'Educació, curador del sistema TESEO. No obstant això, hem de preveure aquestes incidències, per la qual cosa encara es fa més important la col·laboració de tothom per a la revisió de la llista de tesis i per a la detecció de mancances o errors. Us animem a enviar-nos els vostres comentaris a terminalia@iec.cat. Moltes gràcies!

CABRÉ I CASTELLVÍ, M. Teresa; ESTOPÀ, Rosa [ed.] (2009)
Les paraules noves. Criteris per detectar i mesurar els neologismes
Vic; Barcelona: Eumo; Universitat Pompeu Fabra, 214 p.
(Llengua i Text; 11)
ISBN 978-84-9766-317-5

Des de fa força anys, l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada (IULA) de la Universitat Pompeu Fabra (UPF), per mitjà de l'Observatori de Neologia (OBNEO), s'ha dedicat a l'estudi dels neologismes (és a dir, els mots nous) en català. Tal recerca es fa, sobretot, a partir del buidatge de premsa escrita (i alguna altra font, com ara ràdios), primer l'editada a Barcelona i recentment, gràcies a la xarxa NEOXOC —en què participen altres universitats a més de la UPF—, l'editada en altres punts del domini lingüístic català (Alacant, Principat d'Andorra, Catalunya Nord, les Illes Balears, Tarragona-Ebre, Lleida i Girona).

La recerca feta per l'OBNEO permet diverses aplicacions. La primera, més pràctica, és alimentar els diccionaris catalans (el *Diccionari de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans i el *Gran diccionari de la llengua catalana* d'Enciclopèdia Catalana s'han servit dels treballs de l'OBNEO). La segona, més acadèmica, és saber com crea el català les paraules noves. És a dir, si s'usa més un recurs neològic que un altre; si s'adapten més o menys els manlleus; si hi ha tendències divergents o paral·leles segons el territori, etc.

Amb el llibre *Les paraules noves. Criteris per detectar i mesurar els neologismes*, en què han participat diversos autors, s'ha posat a l'abast de tothom els resultats de la recerca. L'expressió «a l'abast de tothom» no és gratuïta: d'entrada, si bé en principi l'obra s'adreça a la comunitat científica (els investigadors sobre la matèria), el format del llibre està pensat perquè també pugui ser llegit pel gruix d'estudiosos del català, encara que sigui a nivell amateur. A més, dins la comunitat científica, és una obra d'interès per a l'alumnat i el professorat de la carrera de Filologia Catalana o de Llengua i Literatura Catalana (dos noms per a la mateixa cosa), però també pot ser d'interès per a disciplines afins, com ara Humanitats, Comunicació, Traducció i Interpretació, etc. Finalment, qui es vulgui dedicar a l'assessorament lingüístic, a la lexicografia (confecció de

diccionaris), a la planificació lingüística (sobretot a la planificació del corpus) o a la terminologia aplicada ha de conèixer bé quins són els patrons neològics del català. Per això, en el cas dels terminòlegs, l'obra té molt de profit. En efecte, a l'hora de proposar terminologia nova, un terminòleg ha de saber quins són els processos més habituals per a la creació de mots en català. Ja ho deia M. Teresa Cabré i Castellví en el manual *La terminologia* (Empúries, 1992, p. 180) quan afirmava que «En terminologia les regles que regeixen la formació de les unitats especialitzades no són pas diferents de les que descriuen el lèxic general [...]. La utilitat que té per als terminòlegs de conèixer les regles de formació del lèxic és ben evident. Les propostes de denominació que han de fer els terminòlegs i els especialistes per denominar els conceptes nous requereixen un bon coneixement de tots els recursos que la llengua ofereix a fi de poder seleccionar els més viables per cobrir una determinada parcel·la de denominació; i això tant si es tracta de la primera denominació d'un concepte original com si es tracta de la proposta d'una denominació de recanvi per substituir una forma considerada poc adequada.» (i encara afegeix en una nota a peu de pàgina: «Els terminòlegs han de conèixer en profunditat tots els recursos que el sistema d'una llengua els ofereix per arribar a fer propostes completes [...].»). Aquesta preocupació —compartida per altres autors que han reflexionat sobre la qüestió, com ara Lluís Marquet— té sentit en qualsevol idioma; però en el cas de la llengua catalana encara en té més. En efecte, és evident que el lèxic català es renova no tan sols per generació pròpia, sinó que rep l'influx de l'anglès, de l'espanyol i del francès i, encara, d'altres llengües (rus, àrab, xinès, hebreu, etc.) en el cas de productes com els aliments, la roba, etc. Quan es vol crear una terminologia des dels propis recursos del català, que sovint ha de ser una traducció o un complement a una denominació d'origen forà, va bé conèixer al detall les tendències pròpies del català.

L'obra és una exposició dels patrons neològics més usuals en català. En aquest sentit, és un complement del manual *Llengua catalana i neologia* (Meteora, 2004), sorgit també de l'IULA. El llibre *Les paraules noves*, però, aporta més dades estadístiques, ja que apliquen filtres i comparacions a les dades obtingudes, i això el fa més complet respecte del seu antecessor.

Una aportació teòrica interessant que es troba en els apartats I, II i IX del llibre és la definició mateixa de neologisme, els criteris per a detectar i tractar els neologismes, etc. Aquesta qüestió és força important. Cal tenir present que no és fàcil establir límits d'aquests conceptes. La definició de neologisme és aparentment simple ('paraula nova'); però a banda que caldria posar un límit temporal a la idea de «nou», pot passar que, per a un parlant, un mot sigui habitual mentre que, per a un altre parlant, sigui nou (perquè no l'havia sentit mai). Això passa en paraules que es generen en un àmbit d'especialitat (ja sigui científic o professional), però també hi pot haver casos de divergència en la percepció de tipus geolèxic o argòtic. Per tal d'evitar aquestes valoracions —que sovint estan lligades a percepcions subjectives dels parlants— es pot optar per un criteri formal, com ara que allò que no figura en un diccionari és un neologisme (idea amb la qual han treballat a l'IULA). Tanmateix, aquesta formulació, aparentment tècnica i neutra, tampoc és exempta de problemes (la citació d'una reflexió d'Antoni M. Badia i Margarit al final del llibre és impagable). En efecte, pot passar que el lexicògraf, en fer un diccionari, es deixi un mot o un significat simplement perquè no hi ha caigut. En un diccionari, doncs, una absència determinada no ha de voler dir necessàriament que aquell mot no es digui en català, sinó que pot ser que es digui i que no figuri en el diccionari per raons diverses (per descuit, perquè s'ha considerat no apte per al llenguatge general, etc.). Afegim-hi, encara, que obres com el *Diccionari català-valencià-balear* de mossèn Antoni Maria Alcover i Francesc de Borja Moll contenen força derivats per sufixació (cas de *capellanium*) o mots populars rossellonesos deguts al francès

o l'occità (cas de *franximan*) que no apareixen en diccionaris generals més moderns, com el de l'Institut d'Estudis Catalans o el d'Enciclopèdia Catalana, que són els que se solen emprar com a corpus d'exclusió. En aquest sentit, cenyir el corpus d'exclusió només en diccionaris utilitaris moderns i rebutjar diccionaris de caràcter més històric pot ser un factor de distorsió. Cal sumar-hi, finalment, la dificultat de detectar, amb aquest mètode, neologismes semàntics (metàfores) o sintàctics (habilitacions gramaticals, gramaticalitzacions, lexicalitzacions, etc.). En aquest sentit, els apartats I, II i IX es poden considerar una aportació teòrica rellevant des del punt de vista acadèmic.

El manual té força coherència interna, però —sent com és una obra feta per diversos autors— algun detall queda descompensat entre un capítol i un altre. Així, al llarg del llibre apareixen exemples que il·lustren el que s'exposa (*expice*, *coliderat*, *pepetele*, *chaise-longue*, *ristretto*, *skin*, *tàper*, *desminatge*, *beure de 'fornir-se d'informació de'*, *puntcom*, etc.), però hi ha algun capítol amb una presència mínima d'exemples i d'altres que en tenen més. Fins i tot, en algun cas els exemples ocupen més espai del que correspondria pel seu pes en el conjunt de la llengua (vegeu, a tall de mostra, les denominacions dels membres o seguidors d'equips de futbol, del tipus *granota*, *matalasser*, *gunner*, *blanc*, *periquito*, etc., que ocupen gairebé quatre pàgines (p. 100-104) quan la mitjana de pàgines per capítol és de vora vint).

En definitiva, aquest llibre és una aportació important en l'anàlisi del lèxic català. I gairebé es podria considerar un punt i a part en l'evolució dels estudis de neologia, ja que els autors es replantegen qüestions teòriques que fins llavors havien format part del seu utilatge de treball. Un replantejament així pot ser el punt de partida de nous enfocaments teòrics en l'estudi de la neologia.

XAVIER RULL
Universitat Rovira i Virgili

FRANQUESA, Ester (2008)
La terminologia. Un mirall del món
Barcelona: Editorial UOC, 244 p.
ISBN: 978-84-9788-716-8

Per als estudiosos i els professionals de la terminologia l'aparició d'un llibre de caràcter divulgatiu sobre la matèria té un interès especial. A més de l'aportació que ha de representar per al debat sobre tantes qüestions obertes, ens informa de com es dona a conèixer el món de la terminologia a un públic més ampli.

L'autora té llarga experiència a elaborar i organitzar treballs de terminologia, així com a gestionar les relacions entre les institucions creades per a potenciar el paper i la utilitat de la terminologia, la qual cosa garanteix un bon balanç en els continguts que fan referència a aplicació i, en general, a l'activitat professional relacionada amb aquesta disciplina.

El llibre que ens ocupa ofereix, en cinc capítols, una visió global i detallada alhora de la terminologia, que va des de les qüestions de base que li donen cos com a disciplina fins als detalls organitzatius de les activitats i les pràctiques inherents a la matèria, passant pels múltiples recursos de què disposa.

Encara que teoria i pràctica no s'hi presenten nítidament separades, el llibre té una primera part que tracta principalment qüestions teòriques i una de segona, més pràctica, que explica el treball terminològic, qui el fa, quines institucions el promouen i l'emparen, com s'organitza i quines fases l'articulen. Al final hi ha un glossari i una relació de referències bibliogràfiques.

El capítol I presenta, entre altres qüestions rellevants, els textos especialitzats i el vocabulari especialitzat com a concreció de la variació funcional de les llengües; i també el discurs científic i la divulgació de la ciència, amb dades d'adreces web que en forneixen informació. També s'hi explica el paper de les noves tecnologies en el manteniment de les llengües i el tractament i la manipulació en general de les unitats lingüístiques, així com el paper que té la traducció especialitzada en la creació i la difusió de la terminologia.

El capítol II tracta sobre les bases de la terminologia: coneixement, concepte i terme (forma i contingut). I ho fa mitjançant idees sobre el progrés de la ciència i la tècnica, i dedicant apartats a definir, descriure i classificar aquestes unitats fonamentals, sense oblidar referències a la vida real dels termes, com les dels processos de formació i la variació; i amb un apunt final molt suggeridor sobre la terminologia corporativa.

El capítol III descriu, en un primer apartat, les principals teories explicatives de la terminologia, aporta dades sobre alguns manuals d'interès per als que s'inicien en la disciplina i en la pràctica, i adreces web de revistes i butlletins sobre la matèria. Així es tanca la part més teòrica del llibre; de manera que la resta del capítol tracta qüestions pràctiques: exposa la situació de la terminologia amb relació a la situació social de les llengües i descriu les polítiques terminològiques, especialment les de normalització. S'hi explica àmpliament el cas de la llengua catalana i el paper normalitzador del Centre de Terminologia TERMCAT, i s'hi inclou també una relació dels centres de terminologia d'arreu del món. Clou el capítol un apartat en què es descriu la dedicació professional a la terminologia.

Els dos últims capítols, la part més compacta i cohesionada del llibre, tracten de la metodologia. S'hi expliquen d'entrada els tipus de treball terminològic, els objectius que els justifiquen, les normes que els orienten i la varietat de productes que en resulten. Però la descripció més minuciosa es dedica al «projecte» en terminologia, des de les etapes inicials de preparació i els acords previs fins a les finals de publicació, difusió o actualització, passant per les que constitueixen el nucli del treball. Aquí l'autora mostra tot el cabal de la seva experiència professional i il·lustra les descripcions dels processos amb llistes de bases de dades, útils en la fase de recollida d'informació; amb referències de

corpus monolingües i paral·lels, útils en el buidatge; amb bateries d'exemples que il·lustren els criteris de reconeixement de termes, etc.

Vista de manera global, i com dèiem a l'inici d'aquest comentari, aquesta obra és alhora teòrica i pràctica, malgrat la separació nominal dels capítols; i ara hi afegim que això és així, però que es decanta més del que podríem esperar cap als enfocaments pràctics. Una mostra significativa d'aquest biaix pràctic és el fet que en el «Glossari» el concepte *àrea temàtica* es defineixi com «Indicació del domini al qual s'ha assignat una fitxa...». D'altra banda, en apartats teòrics trobem sovint referències al treball terminogràfic, a l'adequació de les denominacions o a l'activitat normalitzadora en general. Un exemple breu, però clar, d'això, el trobem al començament del capítol II, un capítol netament teòric; aquí, sota el títol «Les formes i els conceptes són un tot», hi trobem com a inici la frase: «Les llengües articulen els coneixements i els fan accessibles a través de les paraules i les expressions que les conformen, tant si són encertades com poc afortunades» (les cursives són nostres).

Aquest biaix juntament amb una certa deriva en l'ordenació de temes i idees i algunes reiteracions fan que, en la primera part teòrica, s'hi trobi a faltar el fil conductor i l'esperit sintètic propi d'un manual, que aclariria i provocaria la reflexió i la consegüent comprensió nítida del conjunt i els detalls. Un dels detalls importants és, concretament, el concepte de *terme*, i el correlatiu *terminologia*, que el llibre presenta i aplica; i que mereix un comentari, encara que sigui breu.

Ens volem referir al fet que en els apartats teòrics apareix «terme» en relació directa, com pertoca, amb l'activitat científica, tècnica i d'àmbits especialitzats en general; però al llarg de l'obra aquesta relació direc-

ta es desdibuixa. S'hi fa una distinció (p. 59) respecte a «les paraules que no tenen una correspondència amb conceptes propis d'una especialitat», que queda limitada als casos de «els pronoms, les formes adverbials de temps o espai, les formes gramaticals, els connectors, els marcadors textuais o els noms propis, per ells mateixos», sense esment del lèxic comú. A més, hi ha un tractament de la neologia sense referències a l'especialització, i s'hi esmenta la premsa generalista com a recurs per a la terminologia. I moltes cites i introduccions teòriques dels apartats parlen del llenguatge comú, com en el cas del «2.5. Les adquisicions de vocabulari», de manera que, si de cas, l'aplicació al llenguatge especialitzat i la terminologia s'ha d'inferir, i els exemples no hi ajuden.

Pel que fa a la inclusió d'un glossari, resulta especialment adequada tractant-se d'una obra de caràcter divulgatiu. És un glossari de cinquanta-sis entrades, amb definicions, quaranta-cinc de les quals (trenta-tres de literals) són pràcticament coincidents amb les que ofereix el portal Cercaterm del TERMCAT per a aquest àmbit lingüístic. Per això, sorprèn que en el paràgraf de presentació s'afirmi que «en cap cas pretén presentar unes definicions estandarditzades ni comunes a les diverses organitzacions que les poden utilitzar».

Per acabar, hem de dir que les virtuts d'aquest llibre, que en té, queden en part amagades a causa d'alguns errors gramaticals, de cohesió, de picatge, etc., que conté, i que amb una revisió atenta s'haurien pogut evitar.

JAUME MARTÍ
SCATERM

MONTERO MARTÍNEZ, Silvia; FABER BENÍTEZ, Pamela (2008)
Terminología para traductores e intérpretes
 Granada: Tragacanto, 258 p.
 ISBN 978-84-93678-00-5

La matèria Terminologia ha sigut troncal en els plans d'estudis de la Llicenciatura de Traducció i Interpretació de les universitats espanyoles, i continuarà present en els nous graus de Traducció i Interpretació. En aquest manual, les professores Montero Martínez i Faber Benítez, destacades investigadores en l'àmbit de la terminologia de la Universitat de Granada, ofereixen una proposta didàctica actualitzada per a l'assignatura de Terminologia adreçada als futurs professionals de la traducció i la interpretació. L'objectiu és contribuir a una formació de qualitat dels llicenciats i graduats en Traducció i Interpretació en matèria de terminologia i, per tant, servir com a eina de treball i consulta tant per al professorat com per als estudiants.

El desenvolupament del programa que es descriu en el manual parteix de l'accepció de la paraula *terminologia* com l'estudi del vocabulari propi d'un domini d'especialitat (p. 19), ja que es considera que «[...] tanto la Lexicología como la Terminología responden a una misma necesidad: la de sistematizar una estructuración léxica que no es más que una estructuración conceptual formalizada con fines simbólicos según las convenciones lingüísticas» (p. 22).

El manual consta de vint-i-cinc unitats didàctiques agrupades en set temes, i s'hi afegeix un últim apartat titulat «Trabajo de adquisición y documentación terminográficas». Aquest annex resumeix els objectius didàctics i la metodologia proposada per a desenvolupar un treball de documentació terminogràfica. Finalment, la bibliografia conté no només les obres que s'han anat citant al llarg del manual, sinó també totes les obres que s'han anat proposant com a lectures complementàries en cadascuna de les unitats.

Per fer la seqüenciació del programa s'ha tingut en compte que el desenvolupament del procés terminològic comporta la superació d'una sèrie de fases: (i) conèixer i comprendre els fonaments de l'activitat

terminològica, que es pot desenvolupar dins de diversos corrents teòrics (unitats 1-8); (ii) familiaritzar-se amb el context en què està immersa la terminologia (unitats 9-15); (iii) conèixer les actituds i les destreses que com a traductors i intèrprets necessiten per a gestionar la terminologia (unitats 16-25), i (iv) exercitar les fases de recerca, anàlisi i representació lexicoconceptual que implica el procés de documentació i adquisició terminogràfiques (tasques 1-6).

En conseqüència, el manual ha quedat estructurat en quatre grans apartats o capítols. El primer capítol, «Introducción a la Terminología», conté únicament un tema format per les dues primeres unitats que ofereix una introducció general a la concepció de la terminologia i a les funcions i usuaris d'aquesta terminologia.

El segon capítol, «Teoría y práctica de la Terminología», abraça de la unitat 3 a la 8 i ens mostra, en primer lloc —dins del tema 2—, els enfocaments teòrics de la terminologia: els enfocaments tradicionals, particularment la teoria general de la terminologia, i les seves deficiències; la teoria comunicativa de la terminologia; la teoria sociocognitiva de la terminologia, i la teoria basada en marcs. El tema 3 mostra els enfocaments que es poden adoptar en el treball terminogràfic, es parla de les orientacions prescriptives i descriptives, de la gestió de la terminologia sistemàtica i *ad hoc* i del treball monolingüe i plurilingüe.

El tercer capítol, «Terminología aplicada a la traducción e interpretación», és el més extens, ja que conté des de la unitat 9 fins a la unitat 25, agrupades en quatre temes. Aquest capítol recull algunes nocions bàsiques com les diferències entre el discurs general i l'especialitzat (la noció de *paraula* i *terme*); els tipus i la formació d'unitats de significació especialitzada; les categories, els conceptes i les relacions conceptuais; els sistemes conceptuals i la multidimensionalitat; la variació denominativa i conceptual en el discurs especialitzat, i les definicions terminogràfiques. Així mateix,

es tracten alguns aspectes relacionats amb el procés de traducció i interpretació, com les necessitats terminològiques del traductor i intèrpret o el comportament terminogràfic en traducció i interpretació. En el següent tema es detallen aspectes relacionats amb les fonts d'adquisició i documentació terminogràfiques —les fonts tradicionals, la documentació a través d'Internet—, i també es donen pautes per a l'elaboració i consulta d'un corpus *ad hoc*. Finalment, en l'últim tema d'aquest capítol, s'aborda l'anàlisi i la representació del coneixement lèxic i conceptual, així com l'elaboració de definicions terminogràfiques, a la vegada que es donen algunes nocions essencials del gestor tradicional de bases de dades MultiTerm® i del gestor de bases de dades basat en el coneixement OntoTerm®.

Els tres primers capítols es complementen amb exercicis destinats a consolidar els coneixements apresos i amb lectures addicionals per si es desitja ampliar o aprofundir en cap aspecte tractat al llarg de la unitat. A més, el manual compta amb contínues referències creuades a continguts estudiats en altres unitats, cosa que converteix aquest llibre en una obra dinàmica, ja que no hem de seguir estrictament l'ordre encunyat, sinó que es pot avançar o retrocedir en funció de les nostres necessitats. Per exemple, si s'està tractant la teoria comunicativa de la terminologia i es parla de la multidimensionalitat, s'ofereix, seguidament al terme, una referència a la unitat en la qual es tracta. Això ajuda l'estudiant a entendre en tot moment el que està llegint.

En el quart capítol, «Trabajo de documentación y adquisición terminográficas», s'agrupen les tasques proposades per a elaborar un treball de documentació terminogràfic. El seu objectiu és avaluar els coneixements

més específics de la terminologia aplicada al procés traductor, nocions i destreses que l'estudiant ha anat adquirint en les unitats didàctiques dels apartats anteriors. Aquestes tasques inclouen la delimitació de l'encàrrec de traducció/interpretació i del subdomini d'especialitat; l'anàlisi de les dificultats del text d'origen i l'extracció dels candidats a termes; la consulta i elaboració de fonts de documentació terminogràfiques; l'estructuració del coneixement lèxic i conceptual; l'elaboració de les diferents definicions terminogràfiques, i, finalment, la presentació del treball terminogràfic en format electrònic.

Terminología para traductores e intérpretes es presenta com una obra didàctica i de consulta pionera per a l'assignatura de Terminologia adreçada a l'alumnat de Traducció i Interpretació. Fins avui no hi havia cap manual enfocat a la docència de la disciplina que reunís els principis teòrics i pràctics que els estudiants d'aquesta carrera han de conèixer; d'aquí que la terminologia resultés, per a molts d'ells, una assignatura tediosa i densa. Amb aquest manual es presenten els continguts estructurats d'una forma coherent en format de llibre de text, amb un llenguatge que, sense deixar de ser precís, resulta més comprensible i accessible per als estudiants. A més, la metodologia proposada, que emfatitza la importància dels coneixements pràctics i de l'autonomia en el procés d'aprenentatge, està en total consonància amb el nou context de l'espai europeu d'educació superior.

MIRIAM BUENDÍA CASTRO
Universitat de Granada

Nota sobre uns adverbis en escrits de botànica

Corregint les proves d'un llibre sobre plantes endèmiques i amenaçades de Catalunya, ens hem adonat que en els escrits de botànica és relativament freqüent l'ús d'adverbis acabats en *-ment* que modifiquen adjectius. Així, per exemple, trobem «fulles enteres *netament* piloses», «pètals clarament barbats», «herba perenne densament cespitosa», «pètals rarament glabres», «planta freqüent i localment abundant», «planta herbàcia coberta de pèls majoritàriament naviculars», «rizomes llargament estolonífers», «beina glabra o finament escabra», «fulles glabres o laxament pubescents», «fulles estretament oblanceolades», «fulles basals generalment seques en la floració», «tiges glabres o esparsament piloses», «làmina amb el marge irregularment dentat», «bràctees llargament acuminades», etc. D'aquest tipus d'adverbis, també en trobem davant de participis, com en els exemples següents: «calze lleugerament atenuat a l'àpex», «fulles amb els segments profundament partits», etc.

Són, doncs, adverbis que serveixen per a modificar la significació dels adjectius o participis, ampliant-ne, precisant-ne o matisant-ne el significat.

Ara bé, respecte d'un parell d'aquests adverbis cal dir més coses. Ens referim, en concret, a *amplament* (derivat de l'adjectiu *ample* -a) i a *àmpliament* (derivat de l'adjectiu *ampli* àmplia). Com que ambdós apareixen també de tant en tant en els

escrits de botànica, convindria fer-los servir adequadament.

Segons el nostre parer, i d'acord amb els diccionaris, escau d'usar l'adverbi *amplament* quan modifica un adjectiu, segons l'ús constant que hem observat en els exemples vistos més amunt; així, per exemple, diem «fulles *amplament* ovals» (GDLC, s. v. *tulipa*), «fulles *amplament* linears» (GDLC, s. v. *canyota*), «flors *amplament* campanulades» (DIEC2, s. v. *campaneta*), «folíols *amplament* lanceolats i aguts» (DIEC2, s. v. *roser*), «amb els pecíols més *amplament* alats» (DIEC, s. v. *taronger*), «pi de gran alçària i capçada *amplament* cònica» (DIEC, s. v. *pi*, *pi* insigne), etc. Notem que en tots aquests casos no hi escauria l'adverbi *àmpliament*. Per tant, en el text a corregir, hem canviat l'exemple «Fulles *àmpliament* linears, acuminades i planes», per «Fulles *amplament* linears, acuminades i planes».

En canvi, sempre tractant-se d'escrits de botànica, sí que creiem que escau d'usar l'adverbi *àmpliament* quan modifica un participi, sigui precedint-lo sigui seguint-lo, ampliant el significat d'aquest participi, quan hom vol expressar la idea de 'distribució', 'extensió', etc. en el conreu d'una espècie. Exemples: «espècie *àmpliament* difosa pel territori», «endemisme comú i *àmpliament* difós», «àmpliament conreada com a planta oficial» (GDLC, s. v. *cost*), «*Centaurea emigrantis* es troba *àmpliament* estesa per les comarques

del Pallars Jussà i la Noguera», «originària de l'Àfrica tropical i cultivada *àmpliament*». També quan l'adverbi modifica un verb: «*Ramonda myconi* s'estén *àmpliament* fins als primers relleus prepirinencs d'Aragó i Catalunya», «el nombre d'exemplars reproductius supera *àmpliament* el centenar de milers de plantes», etc.

Aquesta és la distribució dels adverbis *amplament* i *àmpliament* que ens sembla més escaient en els escrits botànics (prescindint ara d'altres usos).

Però cal fer una darrera precisió: mentre que, com hem dit, no sembla apropiat l'ús de l'adverbi *àmpliament* quan modifica un adjectiu (en comptes de «fulles *àmpliament* ovals» hem de dir «fulles *amplament* ovals»), sí que és possible l'ús de l'adverbi *amplament* modificant un participi («espècie *amplament* difosa pel territori», però també «espècie *àmpliament* difosa pel territori»).

De tot això, se'n pot treure una observació pràctica: en textos de botànica, en la major part dels casos en què un dels dos adverbis *amplament* i *àmpliament* modifica un adjectiu, aquest és *amplament*, mentre que en la major part dels casos en què modifica un participi o un verb, aquest és *àmpliament*.

CARLES RIERA
Universitat Ramon Llull

Fundació Torrens-Ibern: «Tècnica i ciència en català»

Les circumstàncies històriques i polítiques no han permès que l'enginyeria catalana fes una aportació normal, ferma i integrada a la nostra cultura, i en els darrers anys han calgut molts esforços individuals i col·lectius per anar corregint les mancances existents en aquest terreny des d'abans de la transició democràtica, durant aquesta, i encara ara. Moltes persones i institucions, per esperit patriòtic, han fet i fan esforços per a garantir que els nostres tècnics puguin fer ús de la llengua pròpia, al nivell de qualitat que requereix una societat desenvolupada i exigent, i per a establir una terminologia definida i precisa en tot tipus de relació, personal o col·lectiva, en documents, llibres, formats audiovisuals o digitals i debats de caràcter tècnic o científic.

El doctor Joaquim Torrens-Ibern, enginyer industrial, catedràtic d'Estadística de l'Escola Tècnica Superior d'Enginyers Industrials de Barcelona, va dedicar molts esforços, en temps difícils, a solucionar aquest dèficit cultural, i va col·laborar en molts àmbits per definir acuradament terminologia matemàtica, científica i tècnica en català. Quan va morir l'any 1975, diversos professors universitaris i professionals i institucions de l'enginyeria van constituir una Fundació en memòria del mestre i per continuar la seva obra. Des de l'any 1977 la Fundació Torrens-Ibern edita llibres, publica diccionaris, tradueix normes tècniques, etc.

El retorn de la Generalitat va permetre deixar activitats cobertes per altres entitats del Govern o promogudes per aquest (Secretaria de Política Lingüística, TERMCAT, etc.), però, com que hi ha mancances, la Fundació va continuar actuant on no ho feia l'Administració pública.

Amb aquest esperit la Fundació ha superat amb escreix trenta anys de treball amb una divisa molt concreta: «tècnica i ciència en català».

Destaquem, tot i que molt resumides, les activitats que realitza actualment:

- Projecte Scriptorium. Edició de traduccions de llibres tècnics universitaris bàsics, de referència. Activitat possible gràcies a la col·laboració amb la Secretaria de Política Lingüística, l'Institut d'Estudis Catalans i l'Editorial Reverté, amb aportació econòmica de La Caixa.
- Projecte Ubertas. Publicació al web de la Fundació de llibres tècnics en format PDF, sense cap cost per als estudiants.
- Normes ISO de terminologia tècnica, traduïdes al català amb caràcter oficial a l'Estat espanyol, d'acord amb un conveni de col·laboració entre AENOR, que edita, i el TERMCAT, que proposa i tradueix la norma. Un altre conveni assegura l'assessorament de la Fundació Torrens-Ibern al TERMCAT.
- Suport al TERMCAT per a la publicació de diccionaris i vocabularis tècnics, iniciativa del Servei de Llengües i Terminologia de la Universitat Politècnica de Catalunya.
- Organització de les Sessions de Diàleg sobre el català tècnic. Edició i distribució de les conferències i debats al Grup d'Opinió de la Fundació.
- Atorgament del premi Joaquim Torrens-Ibern, amb l'Institut d'Estudis Catalans, a persones que es distingeixen en el camp fundacional.
- Estudis sobre l'ús del català tècnic.
- Web de sensibilització i informació: www.torrens-ibern.cat.

La Fundació Torrens-Ibern té la seu social a la Universitat Politècnica de Catalunya i la Secretaria, a l'Associació d'Enginyers Industrials, Via Laietana, 39, 3r, de Barcelona. El Patronat està format per setze membres, a títol individual: professors universitaris o professionals de diferents branques d'enginyeria i arquitectura. Les diverses activitats es duen a terme per mitjà de diferents comissions (Normes, Llibres, Sessions de Diàleg, Premi, etc.). Hi ha un Consell d'Amics de la Fundació i un Grup d'Opinió d'un centenar de persones interessades per les activitats, que assisteixen principalment a les Sessions de Diàleg.

Però l'enginyeria catalana només és una part del cos social, i no és, ni pot ser, ni ha de ser, una part aïllada. Cal una acció coordinada, una sinergia de molts col·lectius moguts pels mateixos objectius, cadascuna amb el seu vessant particular. Per això, la Fundació Torrens-Ibern té signats convenis de col·laboració amb l'Institut d'Estudis Catalans, Òmnium Cultural, el TERMCAT, la Universitat Politècnica de Catalunya, la Plataforma per la Llengua i altres institucions. Aviat també serà realitzat un conveni amb la Xarxa Vives d'Universitats.

Ens cal enfortir la societat on estem implicats; només cal adonar-se de les dificultats d'ús del català a les empreses, als mercats de productes o serveis, o de la quantitat massiva d'estrís tècnics que arriben al públic en totes les llengües europees menys en la catalana. No podem badar.

JAUME BASSA
President de la Fundació
Torrens-Ibern

Joaquim Torrens-Ibern (1909–1975)

Enginyer savi i compromès

JAUME BASSA

President de la Fundació Torrens-Ibern

TERMINÀLIA 2 (2010): 56-58 · DOI: 10.2436/20.2503.01.18
ISSN: 2013-6692 (impresa); 2013-6706 (electrònica)
<http://terminalia.iec.cat>

Una història universitària i industrial desenvolupada secularment en castellà ha dificultat que la vinculació de l'enginyeria amb la nostra societat, que oralment ha estat pràcticament sempre en català, tingués el seu reflex escrit també en català, i en un català terminològicament precís. El llenguatge de relació, d'entesa, de mercat, de tracte empresarial, ha estat normalment el català, però la incomprensió dels poders de l'Estat i també la precaució han comportat que, des de sempre, l'expressió escrita de l'enginyeria fos en castellà. Els llibres universitaris, les normes tècniques, els projectes, la terminologia tècnica o científica, els documents, els pressupostos, la paperassa del comerç i de l'administració empresarial, eren, i aparentment només podien ser, en castellà.

Per corregir una situació tan anòmala calia i cal l'actuació voluntariosa i esforçada de persones i entitats. Col·legis i associacions d'enginyers, escoles d'enginyeria, professors, catedràtics, professionals, entitats de mèrit, hi han dedicat temps i energia, i s'han exposat a perills que en altres latituds serien impensables.

Joaquim Torrens-Ibern és un exemple extraordinari de dedicació i amor a la llengua, i de promoció del seu ús en els àmbits tècnic i científic. Torrens-Ibern nasqué a Torredembarra l'any 1909, cursà la carrera d'Enginyer Industrial, que acabà el 1932, i molt aviat va ser membre de la Junta de l'Associació d'Enginyers Industrials. Amic de Rafael Campalans, també enginyer industrial, que va ser director des del 1923 de l'Escola del Treball

Fundació Torrens-Ibern

de Barcelona càrrec del qual fou destituït per la dictadura de Primo de Rivera, Joaquim Torrens-Ibern va ser professor de l'Escola de Gèneres de Punt de Canet de Mar i exercí, com Rafael Campalans, un ensenyament modern i compromès amb el país.

L'any 1938 Joaquim Torrens-Ibern participà activament en un cicle de conferències convocat per la Junta de Defensa Passiva de Catalunya, de la Conselleria de Treball de la Generalitat de Catalunya. A causa d'aquesta implicació amb el Govern i les seves idees, al febrer del 1939 es va haver d'exiliar a França, on va viure sis anys molt difícils, internat o en llibertat vigilada sota l'ocupació alemanya, més d'una vegada amb greu perill de mort; de fet, va veure morir molts amics seus.

Un cop acabada la guerra mundial i recobrada la llibertat, es va establir a París on, ultra guanyar-se la vida, va seguir estudis a l'École d'Arts et Métiers i a la Universitat de la Sorbona, a l'Institut de Statistique, de la qual obtingué l'any 1946 el grau de Statisticien diplômé. Durant la seva estada a París va ser secretari del Comitè de Cultura Catalana, estigué en contacte amb personatges destacats en l'esforç per al manteniment de la fe en els ideals patriòtics, col·laborà de forma destacada en la represa de la *Revista de Catalunya*, al costat de Pompeu Fabra i Josep Carner, entre d'altres.

A París i poc abans de tornar a Catalunya (1949) es va casar amb Rachel Mazzei, filla d'un italià i una belga, nascuda a Brussel·les. Van tenir dos fills, Josep M., ara metge a Nancy, i Maria Clara, enginyera industrial com ell.

A partir del curs 1953-1954, el doctor Torrens-Ibern es va incorporar a l'Escola d'Enginyers Industrials de Barcelona com a encarregat de càtedra, i exerceix com a titular a partir del 1960. Hi dona a conèixer nous vessants de l'estadística, i fa arribar el seu mestratge, rigorós i responsable, i a la vegada honest i bonhomí, a moltes generacions d'enginyers industrials, força dels quals es deixen seduir per la ciència estadística i les seves aplicacions pràctiques.

Col·laborà des de la seva creació el 1959 amb la Escuela de Administración de Empresas. Va ser professor encarregat del curs d'Estadística Aplicada a la Psicologia, des de la seva creació el 1968 fins al 1974, a la Universitat de Barcelona. A la dècada de 1960 va impulsar, conjuntament amb el cònsol francès M. Desfontaines, la creació de l'Associació Hispano-Francesa de Cooperació Científica i Tècnica. Per mitjà d'aquesta Associació, que va perdurar més de trenta anys, s'organitzaven intercanvis entre França i Catalunya tant en l'àmbit personal (beques del Govern francès per a professors i estudiants catalans) com per a organitzar conferències o congressos. Aquesta activitat li va merèixer la concessió de la condecoració de l'Ordre de Chevalier des Palmes Académiques atorgat pel Govern francès.

Simultàniament, el doctor Torrens-Ibern es va convertir en impulsor de diverses iniciatives lligades al camp de l'estadística, i la recerca operacional, per a la

millora de la gestió de les empreses mitjançant mètodes científics, com ara la teoria dels jocs, de les cues, del control d'estocs, del control de qualitat. En aquesta línia, es van organitzar una sèrie d'activitats sota el seu impuls que van determinar no solament la divulgació d'aquestes tècniques entre professionals i empresaris, sinó també l'origen de moltes vocacions d'enginyers que més endavant van destacar en el camp docent o empresarial, en un país encara molt endarrerit en l'aplicació de sistemes moderns de gestió.

Conjuntament amb aquesta dedicació intensa a la seva especialitat acadèmica, el doctor Torrens-Ibern no abandonà mai el seu fervor patriòtic. Estimava amb deliri la seva llengua, tan durament reprimida, i treballà com pogué per reforçar-la on ell ho podia fer, col·laborant a definir i fixar terminologia rigorosa, col·laborant amb l'Institut d'Estudis Catalans. L'any 1959, en la clandestinitat, es va tornar a emprendre la Societat Catalana de Ciències Físiques, Químiques i Matemàtiques, i Joaquim Torrens-Ibern en fou nomenat tresorer; més tard, el 1973, passà a ser-ne el director. L'any 1974 la secció de Ciències i Tecnologia de la Gran Enciclopèdia Catalana s'hi posà en contacte per demanar-li que s'ocupés dels articles sobre ciència estadística. Torrens acceptà amb il·lusió, s'hi comprometé, hi posà a treballar gent del seu equip, i redactà personalment, entre d'altres, l'entrada *estadística*.

Heus aquí una mostra d'activitats del doctor Joaquim Torrens-Ibern:

- Director del Seminario de Estadística Aplicada e Investigación Operativa, des del 1957.
- Director de la revista Cuadernos de Estadística Aplicada e Investigación Operativa, des del 1962.
- Editor associat de la revista Management Science-Theory, del 1966 al 1969.
- President del comitè organitzador del Congrès Europeu de la Econometric Society, Barcelona, 1971.

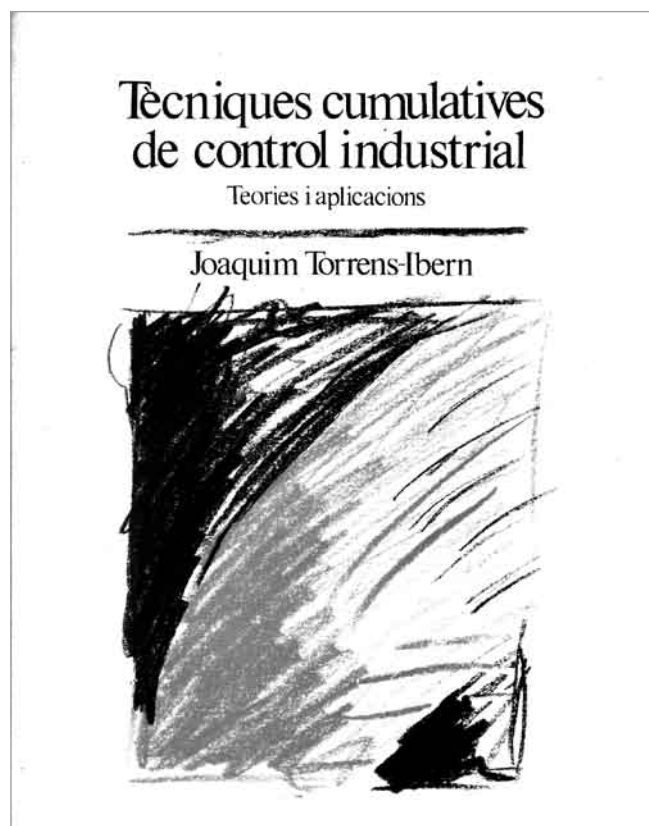
Fruit dels estudis en la seva especialitat són diversos llibres, traduccions i una cinquantena d'articles publicats en revistes especialitzades, dels quals es pot destacar els materials següents:

a) Llibres

- Elementos de investigación operativa (Barcelona, 1963).
- Estadística aplicada a la ingeniería (coautor amb J. Mothes, Barcelona, 1970).
- Modèles et méthodes de l'analyse factorielle (París, 1972).
- Tècniques cumulatives de control industrial (premi Antoni de Martí i Franquès de l'Institut d'Estudis Catalans, 1974). Aquest llibre va ser publicat el 1976 amb l'ajut de l'Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya.

b) Articles

- «Les mesures de relació utilitzades en estadística biològica» (1937).
- «Qu'est ce que la Statistique? (1956)».
- «Une analyse factorielle des sables de moulage» (1958).

- «La aplicación de los métodos estadísticos en el control de la calidad de las fundiciones» (1959).
- «Nociones de introducción en la investigación operativa» (1961).
- «Plans d'expériences pour l'étude de régressions multiples» (1961).
- «Nouveaux résultats pour le contrôle statistique des prévisions économiques» (1974).
- «La automatización del control mediante conceptos estadísticos» (1975).

Tal com es veu, excepte el llibre publicat després de la seva mort (*Tècniques cumulatives de control industrial*), la situació política del país quan retornà, en ple franquisme, no li permeté de publicar en la seva llengua, la catalana, la que tan estimava.

Pocs dies abans de morir, Joaquim Torrens-Ibern va ser l'impulsor, al claustre de l'Escola d'Enginyers, de l'adhesió de l'Escola al Congrés de Cultura Catalana, que va representar, com és sabut, la posada en comú de les aspiracions culturals, enteses en la seva major amplitud, de la pràctica totalitat de les entitats civils catalanes davant els nous horitzons democràtics d'aquells moments històrics.

Li esdevingué la mort, de forma inesperada, com a conseqüència d'una intervenció quirúrgica, el 20 de març de 1975, encara en la plenitud de la seva tasca pedagògica. En honor seu i a la seva memòria, els seus companys catedràtics i professors de la Universitat Politècnica de Catalunya i els professionals tècnics de diverses especialitats dels col·legis i associacions de Catalunya, van instituir la Fundació Torrens-Ibern. ✱

Normes de presentació d'originals

Llengües. Les propostes d'articles enviades han de ser en català o en anglès. Es poden acceptar també originals en espanyol i en francès.

Formats. Els articles s'han d'enviar en un format de qualsevol processador de textos, preferentment MS Word o Open Office. L'arxiu ha d'incloure tot el contingut (títol, autoria, cos de l'article, imatges, taules, bibliografia, annexos, notes, resums i paraules clau) en la distribució prevista.

Resums i paraules clau. Cal incloure un resum de l'article en català i un altre en anglès (com a màxim, de setanta paraules cadascun) i una llista de paraules clau en català i en anglès (com a màxim, cinc paraules per llengua). Si la proposta és en espanyol o en francès també s'ha d'incloure el resum i la llista de paraules clau en la llengua original.

Extensió màxima. L'extensió màxima del document, incloent-hi imatges, resums i bibliografia, no pot excedir els 7.000 mots o les 12 pàgines a un espai i mig.

Gràfics. El material de suport gràfic (taules, gràfics, esquemes, fotografies, figures) inclòs en l'article s'ha de presentar també en arxius independents separats del text, preferentment en format TIFF o JPEG, i amb una resolució mínima de 300 ppp.

Tipus de lletra. Per al cos de l'article i la bibliografia, cal fer servir la lletra Times New Roman de 12 punts. Les citacions textuais, si són breus, van inserides en el text, es componen en regular rodona i entre cometes baixes («»); i, si són llargues, van entrades i es componen en regular rodona de la família Times New Roman d'11 punts. Les notes, si n'hi ha, van en Times New Roman de 10 punts.

Apartats. Els títols dels apartats han d'anar numerats (exemple: 1, 1.1, 1.1.1, 1.1.2...), amb el mateix cos de lletra, en negreta rodona. La primera línia de cada paràgraf ha d'anar entrada.

Interlineat. A un espai i mig, en tots els casos. Els paràgrafs no se separen amb cap interlineat extra. Cal deixar una línia en blanc entre títol i text i dues línies entre text i títol.

Notes. Com a criteri general, no hi ha d'haver notes. Si no es pot evitar, es poden posar un màxim de vuit notes breus al final del text i una única nota que remeti al títol de l'article, per a fer referència a projectes, premis o dedicatòries.

Bibliografia. Les referències bibliogràfiques que hagin de figurar dins el text han d'aparèixer entre parèntesis de la manera següent: (Cognom de l'autor/a, any, p. 000-000).

Al final de l'escrit hi ha d'haver les referències bibliogràfiques completes, ordenades alfabèticament segons els exemples següents:

COGNOM, Nom; COGNOM, Nom (any). Títol del llibre. Número d'edició. Lloc d'edició: Editorial.
COGNOM, Nom; COGNOM, Nom (any). «Títol del capítol». A: COGNOM, Nom; COGNOM, Nom (any). Títol del llibre. Número d'edició. Lloc d'edició: Editorial, p. 000-000.

COGNOM, Nom; COGNOM, Nom (any). «Títol de l'article». Títol de la Revista, volum de la revista, número de la revista (tal com s'indica en l'original), p. 000-000.

Títol del diccionari. Número d'edició. Lloc d'edició: Editorial, any.

COGNOM, Nom; COGNOM, Nom (any). Títol [en línia]. Lloc d'edició: Editorial. [Consulta: dia mes any].

COGNOM, Nom; COGNOM, Nom (any). Títol [recurs electrònic]. Lloc d'edició: Editorial. I disc òptic (CD-ROM).

Abreviatures. Per a la bibliografia, cal unificar les abreviatures amb les formes següents (tant si són en singular com en plural): ed. (editor/a o editors/ores), dir. (director/a o directors/ores), coord. (coordinador/a o coordinadors/ores), p. (pàgina o pàgines).

Sigles. Es recomana reduir al màxim l'ús de sigles en el cos de l'article. Quan n'hi hagi, cal assegurar que la primera vegada que hi surtin ho facin acompanyant la forma lèxica desenvolupada. Si s'usen sigles per a referir-se a fonts bibliogràfiques, cal indicar-ho també en la bibliografia final.

Autoria. El nom complet de l'autor o autora del treball va a la primera pàgina de l'article, amb indicació de l'adscripció institucional. El Consell de Redacció lliurarà una còpia anònima de l'article als avaluadors externs. Quan la tramesa sigui acceptada per a la publicació, els autors hauran de lliurar un currículum breu de presentació i una fotografia de mida carnet en suport digital.

Crida d'articles

Els articles, que han de ser originals i inèdits, són avaluats per revisors externs designats pel Consell de Redacció de la revista. En cas que s'accepti la proposta, els autors poden rebre suggeriments de modificació.

Les propostes han de seguir les normes de presentació d'originals de la revista.

Els autors han d'enviar les seves propostes per correu electrònic a terminalia@iec.cat. Alternativament, es poden registrar en el sistema electrònic de gestió de la revista (Open Journal System), a <http://revistes.iec.cat> o a <http://terminalia.iec.cat>, i penjar-hi les trameses.

Per al número 3 (primavera 2011)

Tramesa d'articles: fins al 31 de gener

Resultats de la selecció: fins al 28 de febrer

Versió final: fins al 31 de març

Publicació de la revista: juny del 2011

Per al número 4 (tardor 2011)

Tramesa d'articles: fins al 31 de març

Resultats de la selecció: fins al 30 d'abril

Versió final: fins al 31 de maig

Publicació de la revista: novembre del 2011

Per al número 5 (juny 2012)

Tramesa d'articles: fins al 31 d'octubre

Resultats de la selecció: fins al 30 de novembre

Versió final: fins al 31 de desembre

Publicació de la revista: juny del 2012

